

Fealtyet Prop. s. 8-9 class 5. 7.

Jukulap Yolu

8287

Marxist Lewiüst Sijasi Meşumma
Sift sayı 1-8 S.L.

1-2 (Tem - Aq. 1930) 59 s.

3-4 (Br. 2 Jk. Tesr 1930) 69 s.

5-6 (Jk. Tesr - Br. Kan 31) $\frac{3}{\text{ИЮЛЬ}}$ 44 s.

7-8 (Jk. Kan - sb 32) 65 s.

?

The illegal periodical lit. of
the TCP is extremely difficult to
find. Here are ^{the names of} some of them
which I have been able to detect:

NO 1 B

4

TÜRKİYE SOSYAL TARİH ARAŞTIRMALARI
TÜSTAV

K. Pasdurmacıyan } 57
4-894

Anadolı-i Sâki

Sömen dîfer Meseresi

(Ders. 1328 / 1910?)

Yazar Nâbi, Mete (manzuma)
[NAYIR] 1932 pages

1-2 T-Ap'30 (59s)

3-4 I^E & II^K Teyim'30 (69s)

5-6 II^K T & I^A Kanun 1931 (44s)

7-8 II^K & I^B 1932 (65s-)

5.7.

3287

TÜRKİYE SOSYAL TARİHİ ARAŞTIRMA VE YAYIN KURUMU

ИНСТИТУТ НАУЧНОЙ ИНФОРМАЦИИ
ПО ОБЩЕСТВЕННЫМ НАУКАМ АН СССР

к. 330

БИЛЕТ

Выдан тов. _____

Тунгемей Мете

На право занятий _____

в каб. 004 и 005

Действителен по _____

25.03.88г.

Фото

ИНСТИТУТ

НАУЧНОЙ ИНФОРМАЦИИ

ПО ОБЩЕСТВЕННЫМ НАУКАМ

НАУКАМ

Академия наук СССР

Зав. Отделом

Белый

16.03.

1988 г.

The Courier

UNESCO

7, Place de Fontenoy

75700 Paris

TÜRKİYE SOSYAL TARİHİ
TÜSTAV
ARAŞTIRMA VAKFI

АКАДЕМИК
Владимир Гордеевич
ГОРДЕВУКИЙ

020538

Üçüncü sene

Bütün memleketlerin işçileri birleşiniz

Amele ve köylü hakimiyetine doğru

İkincikânun-Şubat 1932

İnkilâp Yolu

Marxist leninist siyasî mecmua

Çift sayı 7-8 | Kommunist fırkası (K. B. nin Türkiye şubesi) merkez komitasının organı | Fiyatı: 15 kuruştur

Münderecat

- Memleket mes'eeleri**
Kemalist Türkiye nereye gidiyor?
Halklar arasında yeni fikir cereyanları
Amelenin perişan hali ve işsizlik afeti
Köylülerimizi iğfal teşebbüsleri
İrtica tehlikesi-Tethiş vesilesi
Yükselen SSCİ, buhran pençesinde kıvranan cihan sermayedarlığı ve Türkiye
- Müstemleke hareketleri**
Kudüs islam kongresi rezaleti
- İktisadî bahisler:**
Fazla buğday, fazla kahve, fazla kauçuk
Memleketimizde iktisadî gerileme
- Kardeş fırkalarda:**
SSCI komunist fırkasının 17. konferansı
- Kemalist zıندانlarında:**
Hakim zabıtların canavarlıkları
Gizli mahkeme
- Türkiyede amele ve komunist hareketleri:**
T. K. P. nin bir senelik faaliyet bilançosu
- Amele sınıfı ne vakit kütleli hareketlere geçecek?**
Asıl düşmanımız ve vazifemiz
- Teşkilât mes'eeleri:**
Soförler cem'yeti hakkında mülâhazalar
Deniz işçilerimize teşkilât öğütleri
- İlmî tefrika:**
Türkiye inkilâp hareketlerinde sınıfların çarpışmaları(mabat)
- Kom-İnten, Fırka v. s. vesikaları:**
Japonların Mançuryayı istilâsına karşı
Çin Soviyetlerinin millî kurtuluş programı
Teşkilât mes'elesine dair T. K. P. nin mühim bir tamimi
- Beynelmîlel havadisler:**
Kıbrıs adasında isyan
Belgratta diktatorluk aleyhinde talebenin kanlı nümayişleri
Hindistanda umumî grev
Çin kızıl ordusunun ileri hareketi
- Okuyucular ve muhabirler:**
Gemicilerimizin dertleri
Amele İnkilâp Yolundan memnun

Kemalist Türkiye nereye gidiyor?

Diktatorluk sallıyor — İlk kalkınışlar, demokrasi manevrası — Diktatorluk mensesinin sıkıştırılması — Meclisi tazelemekteki istiycalin sebebi — Matbuatin idyam kararı — Gençlik boyundruğa girmiyor — Halk fırkasının halkı avlamak gayretleri beyhude — İktisadî yıkılışı durdurılmaktan kemalistler aciz — Amerikan sermayesine avuç açıyorlar — Amelenin perişan hali ve işsizlik — Köylülerimiz iğfalâta kapılmıyorlar — Halk fırkası içinde ve etrafında yeni fikir cereyanları.

ولادیمیر غوردیفسکی
مجموعه انجمن ترقیہ مکتبہ علمہ نوب

Арманский пер., д. Диктаторluk sallanıyor

R-02357

Halk fırkası, bir senedir, temelinden sarsılmış olan diktatorlukunu sağlamlaştırmaya uğraşiyor. Halk kütleleri üzerinde icra ettiği istibdat ve ceberutu bir niyem gibi göstermek için, o çeşit çeşit çarelere ve kurnazlıklara başvurdu. Muhtevası, ruhu bir kıl kadar değişmeyen, zorbalık ve soygun regimi, bir sinema şiridi süratle, kalıptan kalıba, renkten renge girdi.

Kuru lâfla, gözbağcılıkla milleti kandıracaklarını, hayalâta kaptıracaklarını zannettiler. Yalnız küçük bir ekalliyetin işine yarıyan kötü siyasetlerle, ümitsiz bir vaz'iyete soktukları, sefalet ve açlığa mahkûm ettikleri, emekçi kütlelere, telkin ile, müdahane ile, iztiraplarını, acılarını unutturmağa kalkıştılar. Daha garibi: bunun imkânına bizzat inandılar! Çünkü istismarcı hakim sınıf zihniyetiyle milleti sevk ve idare etmek istemeleri neticesi, gittikçe kendilerinden yüzçeviren, şehirli ve köylü yoksul halk, onların nazarında, yalnız baskı altında işletmeğe, ve sırtından zengin olmağa yarar bir kalabalıktan ibrattir. Bunun kadar sathî ve se'niyete yabancı bir hüküm olmaz. Bu sakat görüşün cezasını çekmekte onlar geçikmiyeceklerdir.

Acaba türedi burjuvazi sınıfının — darlık ve buhran yokmuş gibi, zevk ve eğlencelerine halel vermeksizin — ömür sürdüğünü, aç miydelerini oğuşturarak, seyreden, emekçi halk içinde, gürültülerle, patırdırlarla, tehakkuk ettirilmekte olduğu iddia edilen, tesarufa, idarî islâhata, iktisadî kuruluş plânlarına inanan bir tek vatandaş var mıdır? Olduğunu farzeden fahiş bir hataya düşmüş olur. Hiç şüphesiz amelelerimiz, — her an hayatlerini tehlukeye koyarak, kan ter dökerek, türlü mihnet ve meşakkatle — yarattıkları kıymetleri, öz mallarıymış gibi, sarfetmek hakkını kendilerinde görenlerin, *batmak istiydadi gösteren Devlet gemisini kurtaracaklarına zerre kadar ihtimal veremezler. İttihaz edilen tedbirlerin ancak, felâketlerimizden mes'ul olanlara biraz daha vakit kazandırmaya mahsus. sathî ve muvakkatî tedbirler olduğunu* artık bütün millet anlamıştır.

Halk fırkasının ve hükûmetinin vaz'iyetlerini kurtarmak için, baş olduğu tedbirleri ve manevraları bir gözden geçirmek, ve ne netice ettiklerini araştırmak, inkilâpçıların faaliyetleri itibarıyla, çok şeyi muciptir. Kısaca bu vadide okuyucularınızla biraz haspihal netice kendimizi borçlu sayıyoruz.

Evvela Türkiye buhran çıkmazına daldığından beri, şahidi olduğumuz belli başlı hadiseleri ve icraatı hatırlayalım. Bunların ne mana ifade ettiklerini tayin etmek, kemalist Türkiyenin nereye doğru gittiğini anlamamızı kolaylaştıracaktır.

İlk kalkınışlar ve demokrasi manevrası

1929 senesi sonlarına doğru, Türkiye millî iktisadiyatını buhranın ilk kasırgası yerinden oynattı. Buna karşı alınan korunma tedbirlerinin henüz tesiri görülmeden, buhranın siyasî aksül-ameli baş gösterdi. Emekçi halkın ve köylülüğün umumî hoşnutsuzluğu tezahürleri, memleketin içtimai bunyesinde en hassas noktayı teşkil eden, Kürdistanda büyük bir isyan şeklini aldı. Daha bu patlak vermezden evvel, halk fırkasına karşı derin bir husumete delâlet eden, mahallî vak'alar pek ziyade artmış bulunuyordu.

Gündelik icraatında, hükûmet şiddet politikasıyla mevkiini muhafazaya uğraşmakla beraber, efkârı umumiyeyi teskine yarayacak daha şumullü çareler araştırmaktan, ve maksada uygun bulduklarını tadbik etmekten geri durmuyordu. Muhalif bir matbuat vücut bulmasına musamaha, ve hatta bunu teşvik, bu istikametteki teşebbüslerin en mühimidir.

Halkın temayülâtını yoklamak için yapılan bu tecrübeden alınan netice. Halk fırkası kodomanlarını büyük bir endişeye düşürmüştü. Muhalif gazetaların, tahminlerin kat kat fevkinde olan satışı, diktatorluga karşı beslenen iğbirar ve nefretin umumî ve derin bir millî duygu şeklini aldığını gösterdi. Bunun hazırladığı vahim akıbetin önüne geçmek ancak esaslı bir siyaset değişmesiyle kabil olabilirdi. Bu değişikliği, haricî siyaset cephesinde kendilerini gittikçe daha fazla sıkışık bir vaz'iyete sokan, beynelmilî sermayenin amansız tazyığı da emrediyordu. Mahzurlarını ve muhassenatını ince uzun hesapladıktan sonra, nihayet Ankara diktatorları, hükûmet işlerinin alenî münakaşa ve tenkitlere mevzu teşkil etmesini, zarurî bir fenalık gibi, kabul kararını verdiler.

Bu karar 1930 senesi yaz ortasında, Fethi beyin muhalefet bayraktarı olarak, ortaya çıkmasıyla, tadbik sahasına geçmiş oluyordu. Tecrübe bu manevra ile çok tehlikeli bir oyuna girilmiş olduğunu gös terdi.

Belediye intihabatının, *halk fırkasına karşı umumî bir husumet iylânı manzarasını göstermesi*; işçi ve köylü emekçi kütlelerin resmî muharefet fırsatından bil'istifade kalkınışları; ve böylece mevcut nizamın bekasını tehdit eden bir vaz'iyet tahassul etmesi; hükûmetçiler arasında, görüşlerini kabul ettirmeğe muvaffak olmuş olan, demokrasi taraftarlarının gerilemelerine sebebiyet verdi. Ve İsmet'in idaresi altında, yumruk siyasetine avdet edildi.

Diktatorluk mengenesinin sıkıştırılması

Serbest cümhuriyet fırkasının, yukarıdan talâkki ettiği emre tebean, kendi kendisini dağıtmasını müteakıp, iki cepheden diktatorlukun sağlamlaştırılması faaliyete şaldırıldı. Bir taraftan *kütlelerin*

icra ettikleri tazyık ve tehdit sayesinde, elde edilmiş olan, muha lefet serbestisinin verdiği coşkunlukla, Kemalistlere düşmanlıklarını açığa vurmuş olanları tepelemek matluptu. Bunun için tethiş usullerini şiddetlendirdiler. Hükûmete aleyhtarlığı tahakkuk etmiş olanlar muhtelif vesilelerle ağır cezalara çarpılarak susturuldu. Diğer taraftan da gazinin haiz olduğu ıyıtıbar artiklarından bir def'a daha istifadeye teşebbüs edildi. Cümhuriyet reisi memleket içinde bir devir seyahatı yaparak, muhalefet aleyhinde resmî bir tarzda propagandada bulundu. Halka verdiği mev'izalarda, izhar edilmiş olan arzuların ve temennilerin bizzat hükû met tarafından tatmin edilebileceğine; ve şikâyet ve sızıltıları mucip olan, fenalıkların kat'i tedbirlerle izalesi mümkün olduğuna halkı kandırmağa çalıştı.

Bu seyahatın verdiği intibalar hiç te diktatorluğa muvafık değildi. Gürültülü bir tarzda aylarca münakaşa edilmiş olan, şikâyetlerin millet içinde derin kökleri olduğu meydana çıkmıştı. Göze çarpacak bazı tedbirlerle, halk fırkasının, milletin arzularını yerine getirmek hususunda ciddi bir hüsnü-niyet beslediği (!) kanaatini uyandırmak lâzımdı. Bu müşahedelerle teftiş seyahatından avdet eden Mustafa Kemal beraberinde meclisin fes'hi ve vaktinden evvel meb'us intihabatı yapılması kararını getirdi.

Meclisi tazelemekteki istiycalin sebebi

Bununla o iki gaye takip ediyordu: 1. Hücumlara sebebiyet veren fenalıkların bütün mes'uliyetini, müddetini bitirmek üzere bulunan millet meclisine yüklemek ve bir kısım meb'usları feda suretile, bir siyaset değişikliği vukua geldiği vehmini uyandırmak; 2. aynı zamanda makûs propaganda yapılmasına mani olmak; ve müntehipler huzurunda, siyasi içtihatlarını müdafaa etmek isteyenlere hazırlanmak için vakit bırakmamak.

Seçki oyunu, bu şerait altında, son Yugoslavya intihabat komediyasına benzer bir tarzda cereyan etti. Mustafa Kemal bizzat terfip ettiği namzet listelerine, *intihap hakkına malik olanlardan küçük bir kısmı rey vermeğe mecbur edilerek, yeni millet meclisi seçilmiş oldu*... Bu suretle millî istiklâl mücadelelerinin zaferinden beri üçüncü def'a olarak, gazi tarafından tayin edilen memurin, zabitan, gazeteci, hekim ve muallimlerden mürekkep; diktatorluk hükûmeti tarafından hazırlanan emirnameleri ve karar layihalarını kanun diye ilân etmek vazifesile mükellef bir bendegân hey'eti teşekkül etti.

Yeni meclisin evvelkilere nazaran bir farkı vardır. Bu def'a buhrandan en ziyade muztarip bulunan ve tehammüllerinin fevkinde bir sefalete mahkûm edilmiş olan, amele ve köylüleri de, burjuva demokrasisine ısındırmak ve hayalâta kaptırmak ıycap ediyordu. Bu maksadı elde etmek için cümhuriyet reisi, meb'us listesine, halk

fırkası mensuplarından, yüksek gündelik kazanan beş on mütehasıs işçi ve amele başı ile, vakti halı yerinde beş on köylünün de isimlerini ilâve etti. *Milleti soyan milli burjuvazinin emekçi sınıflar içinde yamakları ve meddâhları vazifesini üzerlerine alan bu zavalıtarada meb'us unvanı verildi.*

İkinci bir hokkabazlık ta sözde müstakıl birkaç meb'us çeştirmek şeklinde oynandı. Halk fırkasına muhtelif sebeblere mebnî, o sırada dahil bulunmayan, fakat kemalistlere sadakatleri her türlü şüphenin üstünde bulunan, İttihat ve terakki'nin meclisi meb'usan reisi Halil bey kabilinden birkaç kişi de, halk fırkası müntehibi sanilerine „müstakıl meb'us“ diye seçtirildi. *Soytariliğın bu kadarına, henüz siyasi inkişafın ilk merhalelerinde bulunan memleketlerde bile tesadif edilebileceği meşkûktur.*

Halk kütleleri arasındaki temayüllerle ve ihtiyaçlarla zerre kadar alakası olmıyan bu meclis, bütün iktidarını milletin serbesçe izhar ettiği reyden alan millet meclislerle bir istihza teşkil eder.

Matbuatın iydam kararı

Bu millet meclisi taslağı geçen mayiste Ankarada toplandı. Uç ay kadar devam eden bir derve esnasında, yaptığı işlerden en ziyade dikkate şayan olanı matbuat kanunudur.

Tethiş alabildiğine dört tarafa keyfi muameleler, cezalar ve işkenceler saçtığı bu sıralarda, gittikçe şiddetlenen bir lisanla, muhalif burjuva fırkalarına müsaade edilmesi lüzümünü müdafaa eden, gazeteler henüz kapatılmamıştı. Halbuki diktatorluk millet meclisindeki memlûklerine tasdik ettirdiği kanunlar ve nizamlarla milletin infial ve gazabını yatıştırabilmek ümidini besliyordu. Onun işini bozan bu beceriksiz yardımcıları susturmak gerekti. Zira onlar gerçi her gün hükûmetin başında bulunan paşalara ve beylere alenen tekâpuda kusur etmiyorlarsa da, satış temini kaygusu ile ikinci üçüncü derecede ehemmiyeti haiz mes'eleleri, ayıbları kurcalamaktan da geri durmıyorlardı. Sıkı bir kanunla serbes neşriyat hakkı adam akıllı tahdit edilmediği takdirde, samimi olarak halkın memfaatlerini müdafaa maksadını takip eden gazetelerin intişarına mani olmak — güç olmamakla beraber — mahzurları davet edilebilecekti. Önceden bunun önüne geçmek ve yaygaracıardan kurtulmak için, gazeteciliği öldürmeğe mahsus, orta asırlar zihniyetinin mahsulü bir kanun meclise yaptırıldı.

Gençlik boyunduruğa girmiyor

Halk fırkası her sahada milletin boynuna geçirmiş olduğu boyunduruğu sıkıştırmaya gayret ediyordu. Bu miyanda gençlik en ziyade dikkat nazarlarını üzerine celbetmişti. İlk iş olarak onun kazanmış

olduğu mebus seçmek hakkına şiddetle hucum edildi. Sonra sıra Türkiyenin en büyük gençlik teşkilâtı olan, türk ocaklarına geldi. Bunlar gerçi halk fırkasının idaresi altında bulunuyorlardı. Ve son seneler zarfında tamamile onun bir aleti, oyuncuğu menzelesine indirilmişlerdi. Fakat ne de olsa, bazı mühim vilayetlerde, merkezin iytimadını haiz, idareci şahsiyetlere ve yukardan gelen talimatlara karşı çıkışlar yapılabiliyor; fealiyetler arzu ve iltizam edilen çerçevenin haricine çıkıyordu. Hatta bazı ahvalde mahallî ocakların, halk fırkasına aleyhtar cereyanlara müzaheret ettiği bile olmuştu. Halk fırkasının umumî tensikat ve islâhatı miyanında, türkçülüğün beşiği olan, ocak teşkilâtının ortadan kaldırılması, ve onun yerine hükümet fırkası nezdinde bir gençlik şubesi tesisi kararlaştırıldı. *Bunun konuşulan dilde manası halk fırkasının ocakları öldürmesi ve mirasına konması demektir.*

Halk fırkasının halkı avlamak gayretleri beyhude

Memlekete daha iyi hüküm edebilmek için, halk fırkası bizzat kendi teşkilâtını da tazelemek ve kuvvetlendirmek ihtiyacını duydu. Bundan maksat yeni nesilleri fealiyete ve mes'ulyete davet etmek ve iskelet halindeki mahallî Kemalist teşekküllere evveline nazaran bir az daha serbesti vererek, fırkanın mukadderatı ile daha esaslı bir tarzda alâkadar olacak, ve onun menfaatlerine hizmet edecek yeni unsurlar kazanmak; kuvvetli bir kadro yaratmaktır. Bu sahada birçok gayretlerde bulunuldu. Umumiyet üzere fırka işlerinde, teşkilât mes'elelerine büyük bir ehemmiyet verildi. En tecrübeli saydıkları azalardan mürekkep teşkilât hey'etleri tayin olundu.

Fakat bütün bu gayretlerden beklenen semerelerin elde edilemediği aşikârdır. Firkaya bütün teşviklere, maddî menfaat vaadlerine rağmen, taze kuvvetler celbi müyesser olmadı. Ne mektepli gençlik, ne esnaf ve amele tabakaları, ne de köylülük firkaya girmek hususunda zerrekadar tehalüp göstermediler. Evvelce türk ocaklarına mensup gençlerden büyük ekseriyeti, halk fırkasına bağlanmaktan ise, her türlü teşkilâtlar haricinde kalmayı, veya sadece spor cemiyetlerine girmekle iktifa etmeyi tercih etti. Halk fırkasının tesirine tabi talebe cem'iyetlerinin, esnaf ve amele birliklerinin, onun bitmez tükenmez müdahaleleri dolaysızlı, gittikçe azalarını kaybederek, içi boş iskeletler haline girdiklerini de kaydetmeliyiz. Köylülüğün ise kin ve gazap ile dışlarını gıcırdatarak, bütün bu kaynaşmalara lâkayıt bir vaz'iyette fırsat beklediğini ilâve edersek Halk fırkasının hakiki kuvveti hakkında doğru bir fikir edinilmesine yardım etmiş oluruz. Onun teşkilât sahasındaki gayretleri bundan sonra da neticesiz kalmaya mahkûmdur.

İktisadî yıkılışı durdurmaktan kemalistler aciz

Bu didişmeler esnasında, vaz'iyet, her sahada, gittikçe daha berbat bir şekil aldı.

İktisadî sahada mütamadî bir gerileme, bir büzüşme manzarası arz ediyoruz. Türkiye kommunist fırkası daha buhran başlangıcında, bu tarzda çaresiz bir felâkete doğru yuvarlanmakta olduğunuzu, 1930 iptidalarında kaydetmiş; *ve bütün ümidi imperiyalist sermayenin yardımında olan kemalist rejimi, türkiyeye hakim olmakta devam ettiği müddetçe, bunun önüne geçmenin imkânsızlığını emekçi kütünlere göstermişti.* Buna karşı halk fırkası muharrirleri ve gazetecileri hiç sıklımadan, çoğu istikbalin karanlıklarını seçebilmek kabiliyetinde olduğu halde, yalancı iddialarla halkı aldatmağa, hayalâta sevketmeğe uğraşmışlardır. Bunlardan biri 21 nisan 1930 tarihli cümhuriyet gazetesinde, İstanbul borsa bozgununun heyecanı henüz tamamile zail olmadığı, ve iktisadî ve malî buhran en keskin tezahurlerini gösterdiği bir sırada, bundan bir buçuk sene evvel, halk fırkasının iktisadî programından elde edilecek (!) semereleri şöyle tasvir ediyordu:

„Memlekette inkişaf ve refah artacak, istihsal bollaşacak ve ucuza mal olacak, mahsulâtın cinsi iyileşecek, ihracat artacak, ithalât tenakus edecek, ve on sene içinde Türkiye en medenî ve zengin memleketler seviyesinde zengin ve iktisadîyatı müntazam bir yer olacaktır.“

Fakat hakikatta ne oldu? Filhakika 1930 senesi nihayetinde, ithalât, son senelerin vasatisine nazaren (bu, 1924 ten 1930 za kadar olan devre için 225 milyon lira ediyor) 75 milyon lira birden azaldı. Bu azalışın, memlekette bir sene evvel hülliyyetli mikdarlarda emtia stok edilmiş olmasından ilerigeldiği malûmdur. Fakat fenası şu ki, ihracat ta, aynı senelerin vasatisi olan, 170 milyon liradan 151 milyon liraya düştü; yani takriben 20 milyon liralık bir tenakus gösterdi. Bu sene azalma hareketinin daha da sür'atlendiği müşahede ediliyor. Yalnız on aylık ihracatımız 1930 da 120 milyon lira tutmasına mukabil, bu sene (1931) aynı aylar zarfında, büyük güçlüklerle harice ancak 95 milyon liralık mal satabildik. Bu esas üzerinden yapılan tahminlere göre, sene sonuna kadar yapabileceğimiz bütün ihracatın bedeli 110—120 milyon lirayı geçemeyeceği aşikârdır.

Bu suretle son iki sene zarfında ihracatımıza mukabil memlekete giren para mikdarı, daha evvelki senelere nispetle 30% derecesinde azalmış oluyor. İthalât ise 1931 senesinin ilk on ayı zarfında 1930 daki mikdara (115 milyon lira), çok yakındır. Demek oluyor ki kontenjans usulü tatbik edilmeseydi, bu sene de takriben 150 milyon liralık mal ithal etmiş olacaktık. Bu buhran seneleri esnasında memleketteki sefaletin gittikçe derinleşmesi neticesidir ki

dahili pazarımız daha fazla mal istihlak edecek kabiliyet göstere-
medi. Hariçle olan umum emtia mübadelesi yekûnunda bu sene
35% nispetinde bir azalma vardır. Vasatî olarak Türkiyenin ithalât
ve ihracat umum yekûnu 395 milyon lira tuttuğu halde, 1931 de en
müsait tahminlere göre bu yekûn 250 milyon lirayı geçemeyecek;
ve ithalât ile ihracat arasında, aleyhimize olmak üzere, en aşağı
25 milyon liralık bir açık olacaktır. Bunun farkına vardığı ve aksî-
tesirlerinden korktuğu içindir ki, hükûmet birkaç hafta evvel zecrî
tedbirlerle, ithalatı hemen büsbütün durdurmak suretile, bir zahiri
hesap muvazenesi temin etmeğe teşebbüs etmiştir.

Kıscacası memlekette buhrandan evvelki senelere kıyasen — da-
hilde istihsal edilüp yine dahilde sarf edilen mahsulât ta hesap
edilmek üzere — 250—300 milyon liralık eksik alışveriş yapıyor.
Millet ahvali adiyede esasen çok mahdut olan, tabii sarfiyatından
buna tekabül eden bir mikdarını tenzil etmiştir. *Adam başına hesap
edildiği takdirde, herkes senevi ekmeğe ve katık parasından 20 lira
kesmeğe mecbur kalmıştır.*

Daha az kazanılmasının ve daha az sarf edilmesinin — bu
mahrumiyet ve sefalet hayatının — birinci neticesi, Devlet vari-
datının büyük nispetlerde tenakusa uğraması olmuştur. Halkın satın
alma kabiliyeti azaldığı gibi, vergi ödeme kabiliyeti de azalmıştır.
*Tazyıkların, tehditlerin hiçbiri — ne dayak, ne cebren ökün, inek,
kap kaçak sattı, ne de hapis — köylüyü ve yoksul halkı, tahakkuk
ettirilmiş vergilerin tamamını ödemeğe mecbur edememiştir.*

*Kabilini balsa, sermayelerini çoğaltmak için, millet efradının
derisini soymağa azmetmiş olan, milli burjuvazi, ve onun mümessili
ve müdafii olan Kemal ve İsmet hükûmeti, ancak bu imkânsızlık
önündedir ki, 1931 bütçesini 222 milyon liradan 189 milyona indir-
mek iztirarında kalmış; bu mikdarı da tahsil ettirmeğe muvaffak
olamamıştır. Bunun için 1932 bütçesinden deha on onbeş milyon
lira kadar iktisat etmek çarelerini bugününden araştırmağa koyul-
muştur. Bu sene maliye vekâletinin bahsedilen 176 milyon lirayı
değil, hatta 150 milyon lira bile, toplayabileceğine bizzat halk fırkası
içinde, ihtimal vermiyenler çoktur. Devlet ve hususî müessesat
memurün ve müstahdimini maaşlarından 10% tenzilat yapmak
kararı bu betbin tahminlerin zarurî bir neticesidir. Halk fırkası
diktatorluğu bir defa daha ucuruma yuvarlanmaktan korunmak
için, ecirler sınıfının boş kesesine saldırmaktan başka çare bulama-
mıştır. Böylece kazan yine, iki yakasını bir araya getirmekte, her
zamandan ziyade güçlük çeken, zavallı hüçük müstahdimlerin
başına patladı.*

Hazinenin güçlüklerini bertaraf etmeğe bu tedbirin de kifayet
etmeyeceği meydandadır. Ankara hükûmeti teahhüt ettiği borçları

ödeyemeyecek; girişmiş olduğu inşaatı tatil etmek mecburiyetinde
kalacak; ve yahut la imperyalist sermayeden istikraz dilenmeğe
mecbur olacaktır.

Amerikan sermayesine avuç açıyorlar

Bu vadide ilk adım şimdiden atılmış bulunuyor. „Amerika
sermayesile bilavasita münasebet tesisi ...“ Bu lâfi okuyucularımız
muhtelif şekillerde, muhtelif burjuva gazetelerinde müteaddit
defalar okudular. Bunun manası, milletin servet menbalarından
bazılarını peşkeş çekerek, Amerikan sermayesinden bir istikrazda
bulunmak istemektir. Saraç oğlu Sükrü B. bu maksat peşinde,
New-Yorkta bankerlerin kabul ettirmek niyetinde oldukları şartları ve
fedakârlıkları iskandil etmek ve pazarlığın hududunu çizmek işile
uğraştı. Amerika malî sermayesinin mahza Halk fırkası kodoman-
larına hoş görünmek için, keseyi açacağını farzedecek kimse yoktur
sanırsınız. *Bugün yenibaştan imperyalist sermayeye boyun eğmek,
onun memleketimizdeki iktisadî komando mevkillerini takviye et-
mesine müsaade etmek, ve bu tarikle siyasi istiklâl cephesinden
sessizce girilemek mevzuu bahistir.*

Fakat biz, kemalistlerin yapmağa hazır oldukları fedakârlıklar
nekadar mühim olursa olsun, imperyalist malî sermaye ile böyle
bir muamele akdı için henüz ıycap eden şeraitin olgunlaşmadığı
kanaatindeyiz. Bu vasita ile açıkları kapatmak müyesser olacağına
inanmıyoruz. Dediğimiz gibi her sahada tahdidatla işin içinden çık-
mağa çalışılacaktır. Mucize nev'inden bir çare diktatorluğun im-
dadına yetişmezse, hatta sene sonlarına doğru, memurların azaltılmış
aylıklarını ödemekten bile, hazinenin aciz kalmasından korkulur.
Padişahlık zamanında olduğu tarzda, Devlet bütçesinden geçinen-
lere aylıklarının birkaç ay tehhurle ödenmesine zaruret hasil ol-
ması ihtimal harici değildir.

Amelenin perişan hali ve işsizlik

Görülüyor ki, Halk fırkası siyasetinin memleketi sürüklediği sarp
yolun daha henüz, çıkılması en müşkül kısımlarında bulunuyoruz.
Bugün çekilen sıkıntının, sefaletin, açlığın tehammül edilemeyecek
bir dereceyi bulduğundan haklı olarak herkes şikâyet ediyor. *Fakat
önümüzdeki aylar zarfında, verdiğimiz izahatın gösterdiği üzere,
vaziyetin daha da kötüleşeceğini göz önünde bulundurmamak gerektir.*

Yakın zamanlara kadar, burjuva matbuatı memleketimizde işsiz-
lik hüküm sürdüğünü inkâra yelteniyordu. Bu yalanın bundan sonra
artık müdafaası kabil olmadığını — ruhlarını sermayedarlara
satmış olan — gazete muharrirleri ve Halk fırkası siyasetçileri

nihayet anladılar. Ve Türkiyede de işsizlik felâketi bir vakta olduğunu iytirafa mecbur oldular. Yalnız sermayedarlık memleketlerine bakılınca, bunun bizde nisbeten hafif olduğunu, oralarda daha çok iztirap çekildiğini iddia ederek, *açıklıkla pençeleşmek zaruretine irca etmiş oldukları amele tabakalarına tevekkül tavsiye etmekten gayri söyleyecek bir lâf bulamadılar*. İşsizlere yardım mes'alesine dair, çok uzak bir ihtimale delâlet edebilecek bir kelime sarfına bile cesaret edemediler.

İşsizliğin bizde daha az münteşir ve daha ehemmiyetsiz olduğu iddiası da bir yalandır. Mutlak erkamı mukayese etmekte bir faide yoktur. Ancak nispet ifade eden adetlerin birbirleriyle karşılaştırılmasından bir mana çıkarmak imkânı vardır. „Alamanyanın 5 milyon işsizi yanında bizim 70 bin işsizimiz hiçtir“ demek, ahmakça bir mülâhaza serdetmek olur. 4—5 milyon emekçiyi yaşatmaktan aciz kalan alaman sermayedarlarının istihdam ettikleri tekml ücret işçilerinin yekûnu 22 milyonu bulur. İşsizlerin umum işçi kütlesine nispeti 20% ediyor demektir. Bizde geçen sene 70 binden fazla ücret işçisinin iş aradığı halde bulamadığını kaydetmistik. Bu mikdarın hakikatin dununda olduğu, hiçbir taraftan tekzip edilmemesiyle belli olmuştur. Bu sene ise işsiz amele mikdarı 100 bini geçmiştir. Halbuki Türkiyede resmî istatistiklerin verdikleri malûmata göre, 250 bin sanayi işçisi vardır. Buna kara ve deniz makliyatı, demir yolları, gümrükler, v. s. işçileri de ilâve edilince umum amele mikdarı 350—400 bine baliğ olur. Bu erkam işçi ve işsiz nispetinin 27% olduğunu gösterir. Bu nispet buhrandan en ziyade mustarip olan büyük sermayedar memleketlerinden aşağı değildir.

İş başında bulunanların gündelikleri muhtelif vesilelerle kırılmak neticesi, onlar da büyük mahrumiyetler içinde yaşamağa mahkûm bulunuyorlar. Emekçi halkın ne feci bir sefaletle pençeleşmekte olduğu bu vaz'iyetten açıkçe anlaşılır. Amelenin *Yaşama* seviyesi bugün görülmemiş bir dereceye inmiş bulunuyor.

Köylülerimiz işfalâta kapılmıyorlar

Köylülerin de içinde yaşadıkları şerait hemen aynı derecede fenadır. Yoksul ve orta halli köylü mahsulunu yok bahasına vermek mecburiyetinde bırakılıyor. Muhtekirlerin ve murabahaçıların hükûmeti olan, halk fırkası diktatorluğu, memlekette istihsal edilen hububatın ve iptidai maddelerin satışını kolaylaştırmak için, aldığı tedbirleri, daima mahsul köylünün elinden çıktıktan sonra, tadbik ediyor. Bu suretle bunlardan yalnız büyük mualemeciler ve büyük toprak mustahsılları mustefit oluyorlar. Netekim şomendefer

tarifalarının indirilmesi, mahsulât büyük ihracatçıların depolarında toplandıktan sonra vukubulmuştu.

Zirai buhran köylülüğü — mubalagasız — mahvetmekte; tarlasını, çiftini birakarak köylerden kaçmağa; ve bir ekmek parası çıkarmak üzere, şehirlere, iş merkezlerine hicrete mecbur etmektedir. Bunların şehirlerdeki açlara iltihakı ile işsizlik büsbütün feci bir şekil almıştır.

Ziraat bankasının köylülere yardım meselesi de başlı başına bir facia teşkil eder. Borçlara karşılık zahire almak suretile, sözde onlara dolayısıyla yardım edilmiş olacaktı. Köylülük bu dolmayı yutmadı. O derhel anladı ki, maksat yardım değil, zaten ödemek imkânına malik olmadığı borçlarını, bu kurnazlıkla ödeterek, kendisini aç bırakmaktır. *Köylü için borçunu ödemekten ziyade, tekrar borç almak mevzuu bahis idi*. Mahsulünün bir kısmı kendi iâşesi için lâzımdır. Son derecede düşük fiatlara satabildiği diğer kısmının bedeli ile de, ancak birkaç arşın basma, bir çift ayak kabı bir az tuz, şeker, ve gaz-yağı ya alabileceği ya alamıyacaktı. Tabiatile köylü mahsulâtını ziraat bankası ardiyelerine taşımadı. Kendisine yeniden borç para veren olmadığı için, en iyi ahvalde, ancak ölmeyecek kadar kışlık yeyeceğini evinin bir köşesine yığdı. Ziraat bankası ise toplayabildiği hububatın bedelini büyük tüccarlara ve çiflik sahiplerine ikraz ederek, onların ihtikâr ve murabaha faaliyetlerine geniş mikyasta yardım etmekte, eskisi gibi devam etti.

Halk fırkası icinde ve étrafında yeni fikir cereyanları

Milletin en iptidai ihtiyaçlarını teskin edecek parayı ele geçirememesi, dahili pazarı daralttıkça daralttı. Bu yüzden küçük, büyük sermayelerini işleterek kazanç teminine uğraşan burjuvaların da vaz'iyetleri kötüledi. Kesatlık artıyor ve dahada artacak. Burjuvalar belki ümitlerinden ve hesapladıklarından daha az kazanıyorlar; fakat her halde kazanıyorlar. Onlar, kendi lehlerine mütemadiyen alınan tedbirlerin, bir gün işlerini düzeltereği tesellisile avunabilirler, ve bunu cidden bekleyebilirler. Onümüzdeki kış, yeyecek ekmek, ısınacak kumur bulmayı tahayyül bile etmeyenler için, ufukta ışıldayan ufak bir parıltıdan bile eser yoktur. *Bunlar, emekçi yoksul küteler, açlıktan ölmeğe razı değillerse, harekete geçmek, bizzat başlarının çaresine bakmak mecburiyetindedirler*.

Burjuvazi bu müthiş manzara karşısında akıbetinden korkmakta, hakimiyetini elden kaçırmak tehlikesi karşısında titremektedir. Bu tehlike, bu korku onun muhtelif tabakalarını, aralarındaki menfaat ve görüş ihtilâflarını bir kenara birakarak, el ele vermeğe, sını sıkı bir birlerine bağlanmağa sevketti. Bugün memlekette bir sene evvelki siyasi münakaşalar atışmalar, çekişmeler kalmamış

gibidir. Onlar müşterek bir fikriyat etrafında toplanmağa; ve bununla istismarlarına tabi kütleleri daha iyi işgal ederek, soymakta devam imkânını bulmağa cabalıyorlar.

Henüz bu toplantı merkezini, üzerinde ittifak edecekleri ana şarı bulmuş değildirlir. Fakat şimdiden birbirine çok yakın, telifi kolay bazı fikirler belirmiş bulunuyor. Milli burjuvazinin sermayedarlık nizamını — *halk fırkası diktatorluğunu* — *inhiâlâden kurtarmak için, imdadına kommunist fırkasından kovulmuş bazı dönek, karaktersiz, yüreksiz unsurlar yetişti.* Bunlar Moskovanın şark darülfünununda yarım yamalak öğrendikleri, marksizm esaslarından, yalanyanlı bir araya getirdikleri, birkaç fikirden halk fırkasına bir siyasî ve iktisadî platform tertibine teşebbüs ettiler. Ortaya tam devletçilik, yarım devletçilik, devlet sosyalizmi gibi, *büyük cihan harbinden sonra ve cihanın altında birinde hakikî sosyalizmin aşk ve heyecanla kurulduğu bir devirde Artık manası kalmamış, bir takım metalip ileri sürüldü.* Bu ilaçların tesirine, onları tavsiye edenlerin bile, samimî olarak inandıkları şübhelidir. *Bu birbirine benzer tekliflerin, halkın gözünü boyamaktan başka bir şeye yaramayacakları meydandadır.*

Hakimiyeti milliyenin yazıcıbaşısı Falih Rifkî ve onun çemezi Bürhan Asaf beylerin arkasına takılan, halk fırkası hizmetine girmiş Şevket bey gibi bazı prensipsiz adamlar, Devletin tekmil büyük iktisadî işleri ele almasını; bir plan dahilinde iktisadiyatı tanzim etmesini; ve böylece imperyalizme karşı iktisadî istiklâlin müdafaa olunmasını tavsiye etmektedirler. Diktatorluğa karşı sözde muhalif neşriyat yaptıkları zehabında bulunan „Son-Postacılar“ da bu fikirleri alkışlıyorlar; ve bu tavsiyeler tadbik edilirse, halk fırkasının bütün milleti tatmin edebileceğini halka telkine uğraşıyorlar.

İsmir gazeteleri iki istikamette bu teklife mukabelede bulundular. Bir kısmı — başta „Yeni-Asır“ olmak üzere — bu iktisadî devletçiliğe karşı Devlet sosyalizmi tabiri altında, ona çok benzer bazı fikirler ileri sürdüler. Bu münevver küçük-burjuvalar, Evropada amele menfaatlerine her gün hiyanet eden, sermayedar burjuvazilerin hakimiyetlerini, proletaryaya sınıflarının, inkilâbî mücadelelerle devirmelerine mani olan, sosyal demokratların oynak siyasetlerinin taklit olunması lehinde bulunuyorlar. Onlar bu demagogilerle, bu yalancı sosyalizmle, emekçi halkın daha iyi aldatılabileceği kanaatinde idirler. Ve hakikaten sosyalizm prensiplerine taraftar oldukları zehabını uyandırmak için, Evropadaki sosyal faşistlerin kullandıkları aynı işgalkâr lisanı kullanmaktadırlar. Bu nevden olmak üzere, köylüye toprak ve Sovyetler ittifadına dostluk şarlarını gayri-samimi olarak, dolambaçlı ifadelerle, ortaya atıyorlar. Bu manevralarla, amele sınıfı, ve şehirle alakadar yoksul köylüler arasında taraftar kazanmak gayesi peşinden koşuyor. Fethi

beyin serbesçiliğine az çok bağlı kalan diğer bazı gazeteciler de, liberalliklerinin, devletin büyük iktisadî işleri üzerine almasına mani olmadığını temin ediyorlar. Ve tam değil, fakat yarım bir devletçilikle imtizaç edebileceklerini gösteriyorlar.

Bunların hepsinde müşterek olan vasıf, *Devlet cihazının ve menabiinin, şehirli ve köylü emekçi kütleleri ezmek ve soymak hususunda, şimdiden daha ziyade, kullanılması;* ve bu suretle sermayedarlaşmakta güçlük çeken, orta ve büyük burjuvazilerin iktisadî temellerinin sağlamlaştırılması, emel ve arzularını izhar ve ifade etmeleridir. Matlup olan yerli sermayedarlara yaşamak, Evropa sanayiinin rakabetine mukavemet etmek, ve beynelmilel sermaye ile müsait şerait altında uzlaşmak imkânlarının ihzar edilmesidir.

Halk fırkası umumî kâtabinin İstanbulda ve İzmirde yaptığı devir seyahatı esnasında, irat ettiği nutuklar ve verdiği konferanslarda, müdafaa ettiği fikirler de aynı mahiyettedir. Bütün Türkiye burjuvazisi yakın bir atide, halk fırkası bayrağı altında, bu burjuvazi metalibini tatmin etmeyi vaadeden, bir devletçilik programı etrafında toplanacak; burjuva muhalefeti maceraları böylece nihayete ermiş olacaktır.

Fakat amele sınıfı artık, istismarcıların tesavvur ettikleri gibi, bu işgal ve manevralara sürüklenmeğe müsait, uyusuk, şuursuz bir yığın olmaktan çoktanberi çıkmıştır. O pek ala bu nazarı münakaşaların tadbikatta ne demek olduğunu takdir edecek iz'ana malik bulunuyor. Sosyalizmin, ancak kendi hakimiyeti altında tahakkuku mümkün olan proletaryanın sınıfı bir mefkûresi olduğunu, sermayedarlık nizamı içinde, planlı iktisadiyatın imkân haricinde bulunduğunu, amele sınıfının Rusyade bunca fedakârlıklara, ancak kendi müşterek menfaatleri uğrunda, katlandığını mükemmelen anlıyor. O Rus amelesini heyecanla Çalıştıran amillerin hangileri olduğunun iyice farkındadır. Orada amele, yaşayışının bütün teferruatında, her şeyin kendi sınıfı için yapıldığını her an ap-açık görüyor, hissediyor. Bizim amele ve köylülerimiz ise ekmeklerinden kısılarak, toplanan paralarla vücade gitirilmiş olan, büyük müesseselerin bile-mesela ziraat bankası, Anadolu şömendefterleri gibi — nasıl soyguncu bir burjuvazi zümresinin hususî menfaatlerine işlediklerini görmeyecek kadar kör, farkına varmayacak kadar ahmak değildirlir.

Mevcut ferdi mülkiyet ve sermayedarlık nizamı altında, Devlet sosyalizminden bahsetmek, manası olmıyan, boş bir lâf sarfetmekle birdir. Çeşit Çeşit sosyalizmler devri artık kapanmıştır. Sosyalizmin bugün yalnız bir türlü vardır. O nu da ancak, istihsal aletlerine sahip ve siyasî iktidara malik olan, amele sınıfı kendi sınıfı menfaatine kurabilir. Bu hakikî sosyalizmi kommunist firkaları temsil ederler. Bunun haricinde ne söylenirse hep, bile bile, emekçileri-

ıġfal maksadile, irtikâp edilmiş bir safsatadan, yalandan ibarettir. Ortada hakim bir zenginler sınıfı dururken, ve emekçi halk bunların soygunu altında açlıktan kıvrılırken, iktisadiyatı planlaştırmaktan bahsetmek, fikirleri tesviş etmeğe mahsus bir mugalata gapmak değil de, nedir? . . .

İrtica tehlikesi = Tethiş vesilesi

SELÂMET KOMMUNIST HAREKETİNDE

Hiçbir teşkilât gayreti, hiçbir yeni burjuva fikriyatı, Halk fırkasını inhilâlden ve, muztarip yoksul halkın hücumlarıyla, yıkılmaktan nem'edemeyecektir.

Halk fırkasının diğer bir burjuva fırkası tarafından iktidardan düşürülmesine intizar beyhudedir. Emekçi kütteleler için, bunun arzuya şayan olmadığından sarfı nazar, burjuvazi, heyeti umumiyesile, bugün onun, menfaatlerini müdafaaya en elverişli teşkilât olduğuna kanaat getirmiş bulunuyor. Buhranın mühlik tahribatı önünde, burjuvazi, kendi arasında, iytilâf ve ittihadı temin etmek üzere. Diktatorluğun, kara irtica kuvvetleri ve hükümdarcılar tarafından düşürüleceğine inanmak ise, memlekette son on sene zarfında vukubulmuş olan, değişikliklere göz yummaktır.

Bizzat Kemalistler irtica tehlikesini daima izzam ederek, tethiş siyasetlerini mazur göstermek istemektedirler. Bu sahada, onlar bizzat harekete sevkettikleri bazı provokatorlerin ipsiz sapsız faaliyetlerini vesile ittihaz ederek, İzmirde kommunistlerin irtica namına hareket ettiklerini iddia edecek derecede, gülünç vaz'iyetlere düşmüşlerdir.

Hiç şüphesiz kommunist fırkasının nüfuzunu te'sis edemediği veya mevcut olmadığı yerlerde, irtica tahrikâtçıları, sefaletin ve ıztırabın fazlalığından doğan, insiyakî ayaklanmaları, isyanları, ve küttelelerin, halk fırkası diktatorluğuna karşı olan, kin ve gayzını, irtica lehine istismar etmek teşebbüsünde bulunuyorlar ve ileride de bulunacaklardır. Kommunistlerin faaliyetlerini artırmaları bu tehlikeyi her gün azaltmaktadır. Kemalistler iktisadî sahadaki acizlerini örtmek için, idarî tazyık ve tethiş artırdıkları nispette, emekçi kütteleler cezrileşecek, ve kommunistlerin ihtilâlkâr müdahaleleri için, zemin her gün biraz daha müsait bir hale gelecektir.

Halkı bitiren buhranın hafiflemesi, ve onun içtimâî tesirlerini iki kat eden, halk aleyhdarı halk fırkası idaresinin düzelmesi mütesavver olmadığından, pek yakında yeniden büyük mücadelelerle karşılaşacağız.

Kommunist fırkasının şimdiden bunlara hazırlanması, tahrikât sahasını sür'atle genişletmesi, her uyandıracığı kumıldanıştan tes-

kilât neticeleri çıkarmağa uğraşması lâzımdır. Fırka durmaksızın, her — harekete inkilâp etmek istiydadı gösteren — hoşnutsuzluğu, alâkadar amele veya köylü guruplarının hususi vaz'iyetlerini iyice tetkik suretile, ifade etmeğe; onların mübrem ihtiyaçlarına tekabül eden, kolay anlaşılır metalip ileri sürmeğe, ve bunları günün millî ve beynelmilel siyasi meseleleriyle ve nihai gayelerimizle bağlamağa çalışmak her gün faaliyetini biraz daha genişletmek ve şiddetlen-dirmek mecburiyetindedir.

B. F.

Buhran pençesinde kıvranan sermayedarlık, Türkiye ve yükselen Soviyetler İttihadı

Cihan iktisadî buhranı sermayedarlık memleketlerinde sınıf mücadelesini keskinleştirdi; müstemleke memleketleri emekçilerinin imperyalisme karşı millî kurtuluş mücadelesini şiddetlendirdi; ve aynı zamanda imperyalist Devletler arasındaki zıddiyetleri vahimleştirdi.

Mamafî imperyalismin belli başlı bütün tezatlarının vahimleşmesi, en derin olarak, bilhassa S. S. C. I. ile imperyalismin müna-sebetlerinde kendini gösteriyor. Imperialistler, sosyalismi kurmak yolunda ileriliyen memlekete, mazlum milletlerin millî kurtuluş mücadelelerinin kal'asına, cihan inkilâbının müstahkem mevkiine karşı, yeni bir müdahale, bir harp hazırlıyorlar.

Buhran, işsizlik, istihsalin tenkisi, harabî, sefalet, faşizmin amele sınıfına karşı tecavuzu, milletler üzerindeki zulmun artması, sermayedarlık dünyasının arzettiği manzara budur.

Beş senelik planın 4 senede tahakkuk ettirilmesi, sosyalismin temellerini atmak işinin bitirilmesi, köy iktisadiyatının sosyalist bir şekle sokulması, amele sınıfının ve başlıca köylü küttelelerinin vaz'iyetlerinin islahı, vaktile zulme tabi olan milletlerin-sosyalist prensiplere göre — millî harslarının inkışafı, müstahsil kuvvetlerin devasa çoğalması, harsî inkilâp, küttelelerin iş yapmakta gittikçe artan heyecanı, soviyetler memleketinin vaz'iyeti işte budur. İşte asıl bu, imperyalismin — bilhassa Fransa imperyalistlerinin ve tevabiinin — S. S. C. I.na karşı, şiddetli tecavuzunu izah eder.

Beynelmielel burjuvazi şimdiden bütün proleterlerin vatanına karşı tahripkâr bir mücadele idare ediyor. Papalık makamı, beynelmilel imperyalist sermayenin ruhanî rehberi sıfatıyla bu aksi-inkilâpçı tecavuzkâr hareketin başına geçmiş bulunuyor. Bu makamın hıristiyanlık alemi arasında ehli salip zihniyetiyle yaptığı tahrikât; Soviyetlerin ihracatına karşı şiddetli kampanya; bizzat esir tüccarlığı eden burjuvazının Soviyetlerdeki sosyalist iş nizanına

karşı „mecburi iş“ iftiraları, bir birini takip ettiler. Moskovadaki sanayi fırkası davası tek mil işçilerin gözleri önünde beynelmilel mali sermayenin bir harp hazırladığını meydana çıkardı. Menşeviklerin davası, II. Beynelmilelin ve ona tabi fırkaların feal bir tarzda bu harp hazırlıklarına iştirak ettiklerini açıktan açığa gösterdi. Beynelmilel burjuvazi şimdiden bu hususta iktisadî, malî ve diplomasi tedbirlerini almıştır. O tek mil aksi-inkilâpçı kuvvetleri teşkilat altına almaya cabalıyor.

Bu harp tehdidi elyevüm beynelmilel vaz'iyetin merkez noktasını teşkil eder.

Bir taraftan Lehistan'dan geçerek, Finlandyadan Romanyaya kadar, diğer taraftan da Afganistan ve Hindistan'dan geçerek, Çinden İrana kadar, beynelmilel burjuvazi Soviyetler aleyhtarı harp cephesini teşkilâtlandırıyor. O, henüz bu cepheye girmemiş olan, S. S. C. I. na karşı komşu memleketlerde, onları kendisine iltihaka mecbur etmek için, kuvvetli bir tazyik icra ediyor.

Bu cihanşumul amiller (S. S. C. I. nin inkişafı, garpda ihtilâlcî amele hareketinin büyümesi, şarkta millî kurtuluş mücadelelerinin şiddetlenmesi, imperyalist harp hazırlıkları, ve ilah...), bu sınıflı kuvvetlerin mücadeleleri, Türkiyenin beynelmilel vaz'iyetini tayin ederler; kat'i bir tarzda onun bütün dahili vaziyeti üzerinde tesir icra ederler; ve büyük bir mikyasta Türkiye kommunist fırkasının vazifelerini gösterirler.

Şimdiye kadar Türkiye, imperyalizmle S. S. C. I. arasındaki mücadelede hususî denilebilecek bir mevki işgal ediyordu. S. S. C. I. ile Imperyalizme karşı mücadele an'anesi amele sınıfı arasında derin kökler salmıştır. Memleketimizin millî istiklâlini idame için, en kuvvetli iki teminat, bir taraftan S. S. C. I. devletinin mevcudiyeti, diğer taraftan da du emekçi halkın sınıfı mücadeleleridir.

Halk fırkası diktatorluğu imperyalizme teslim olmak yoluna girmiş olmakla beraber, müteaddit amiller, ve bil'hassa emekçi kütlelerin pro letarya devleti lehine duyduğu sevgi, kemalismi soviyetlerle dostluk siyasetine — mütereddit bir tarzda — bağlı kalmaya mecbur etmektedir. Bu mütereddit siyaset dolayısıladır ki, imperyalist devletler onu kendilerine katılmağa mecbur etmek için, her vesile ile sıkıştırmaktadırlar. Hedef Türkiyeyi Soviyetlere karşı harp cephesine süsüklemeştir. *Halbuki bu harp Türkiyenin devlet istiklâli aleyhine bilavasita bir tehdit teşkil eder.*

Imperyalistlerin, bu caniyane teşebbüse, Kemalîstleri çeküp çekemeyecekleri, onları tam ve kat'i teslimiyete mecbur edüp edemeyecekleri, memleketimizi kontrollerine tamamen ram edüp edemeyecekleri mes'alesi mücedele esnasında hallolacaktır.

Yegâne istiklâl teminatı: kütlelerin teşkilâtlanması

Türkiye kommunist fırkası mücadeleye hazırlanmak; ve kütleleri, imperyalizme karşı mücadele için, millî istiklâli ve S. S. C. I. nı müdafa için, teşkilâtlandırmak, vazifesi ile mükelleftir. Fırkanın bütün fealiyeti, amelenin, köylülerin ve umumiyetle emekçi yoksul halkın bir müdahaleye ve harba karşı mücadelelerini hazırlamak işi üzerinde toplanmalıdır. Bütün vazifelere bu zaviye altından bakılmalıdır.

Memleketimizin istiklâlinin teminatı: kütlelerin teşkilâtlanması, siyasî talim ve terbiyeleri, ittihatları ve şuurulu inzibatlarıdır. Halk fırkası diktatorluğunun en mürteci tarafı, işte *tek mil demagoji ve millîci tetiş vasıtalarını, amelelerin ve başlıca köylü kütlelerinin mustakillen teşkilâtlanmalarına* — takibatla, işkence ve tazyikler ve her türlü karakuşî tedbirlerle — *manî olmağa, onları dağntk bir sürü halinde tutmağa çalışmasındadır.*

Bunun için TKP nin bugün esas vazifesi halk fırkası diktatorluğunu; yani büyük erazi sahipleri ve millî burjuvazi diktatorluğunun boğucu istiptadını parçalamak, amele sınıfını burjuva milliciliğinin nufuzundan kurtarmak; müstakil amele teşkilâtları vücade getirmek; amelenin sınıfı teşkilâtlarının kanûnî mevcudiyetleri için çarpışmak; köylülüğün başlıca kütlerini teşkilât altına almak; burjuvazinin ve zengin köy ağalarının, onlar üzerindeki nufuzunu kırmak; KP nin rehberliği altında amele ve yoksul köylülüğün ittifağını yaratmaktır. Bu vazifeler ifa edildiği takdirde, memleketimizin tekrar imperyalizm esaretine düşmesi, yabancı emellere alet edilmesi tehlikesi ortadan kalkmış olacaktır.

İktisadî düşkünlük ve Halk fırkası

İktisadi buhran bu vazifelerin ifası için lâzım gelen şeraiti yarattı. Cihan iktisadî buhranının tesiri altında memleketimizde mevcut iktisadî ve ziraî buhran vahimleşiyor. Bu senenin nispeten iyi mahsulu buhranı hafifletmedi, bilakis, fiyatların durmaksızın düşmesi dolayısıyla, köylerin sıkıntısını ve sefaletini artırdı. Buhran genç sanayii de yere vurdu. İşletmelerin kapatılması, istihsalin azaltılması, el zanaatlarının müthiş harabisi, mahvolan köylülerin şehirlere akını, küçük dükâncıların ve esnafın iflası... bütün bunlar işsizler ordusunu son dereceye kadar kabarttı. İthalâtın men'i neticesi son zamanlar sanayiînin canlanması sun'î bir hadisedir.

Halk fırkasının buhrana karşı olan bütün tedbirleri kısır kalmaya mahkûmdur. Bunların tatbiki, köy gündelikçileri de dahil olduğu halde, amele sınıfının ve emekçi halkın istismarını ziyadeleştirmekten gayri bir netice vermez. Bu artan soyguna rağmen Türkiye iktisadiyatının başlıca tezatları oldukları gibi kalacaklardır.

Buhran devresinde ecnebi sermayesinin mevkii sağlamlaştı. Halk fırkası burjuvazisi İtalyadan borç para aldı; kibrit inhisarını İsveç tröstüne murabaha şeraiti altında sattı; Alaman sermayesine yeni imtiyazlar verdi.

Aynı burjuvazinin hükümeti Fransız-Belçika sermayesinin bir mümessiline (Rist) türk maliyesini kontrol etmek hakkını verdi. Bu imperyalizm vekilinin raporundan beynelmil maliyenin Türkiyeden tam bir teslimiyet istediği anlaşılıyor. Türkiyeyi umumi borçları ödemiye mecbur edecek olurlarsa, paranın yeniden tekerleneceği ve sun'î muvazenenin bozulacağı bedihidir.

MÜSTEMLEKELERİN KURTULUŞ HAREKETLERİ

Kudusta beynelmil islam kongresinin iç yüzü

İslamiyet aleminin muhtelif fikir cereyanlarını ve kurtuluş hareketlerini temsil ve idare etmek iddiasında bulunan mahafil bir def'a daha cihanın dikkat nazarlerini, İmperyalizm esaretine tabi, mahkûm müslüman milletleri üzerine celbetmek ihtyacını duydular. Kudusa Panislamik bir kongra davetine teşebbüs edildi. Bu şehrin müftüsü Elhaç Emin effendi El husseyini davetnameler göndererek, bu kararı tadbik vazifesini üzerine aldı. Mürahaslar 7 birinci kânunda Kudüste aksa camiinde toplandılar; ve atideki mes'eeler üzerinde konuştular: Hecaz şömendefer hattının islam cami'asına iadesi, islamiyetin mukaddes addettiği türbelerin ve sair abidelerin muhafazası, Kudüste bir darülfunun tesisi, ağlama divarı mes-elesi, siyonizme karşı vaz'iyet, ve ilah . . .

Bu kongra, hilafetin ilgasından beri, Mohammet peygamber dinine iman edenlerin ikinci kongresidir. İlk defa 1926 da, dünyanın dört bir tarafından gelmiş mürahaslar Mekke'de, Necid ve Hecaz kralı Ibn-Saud'ın riyaseti altında, toplanmışlardı. Derhal kaydetmeliyiz ki bu kongranın toplandığı esnadeki ahval, hazırlanmakta olan önümüzdeki kongranın müterafık olduğu şeraite hiç te uymaz.

1926 da İngiltere henüz kendi mahlûklarından sabık Hecaz Kralı Haşimî Huseynin duçar olduğu heziyemetin tesiri altında bulunuyordu; ve henüz Ibn Saudu kafese koymağa muvaffak olmamıştı. Hindistanın Müslümanburjuvaziai hehüz büyük-Britanya imperyalistleri ile bir uzlaşma zemini bulmuşlardı; ve Ibn-Saudun İngilizlere karşı olan husumetini, onlardan daha birkaç müsaadekarlık kopartmak hususunda kullanmak istiyorlardı. Türkiye de henüz Musul meselesinde imperyalistlere teslimiyet göstermemişti; imperyalist devletler

üzerinde bir tazyık icrasına yarar ümidile, Mekka ile iyi münasebat idame etmeğe çalışıyordu; ve kongra müzakerelerine iştirak etmeği faideli bulmuştu. Bütün bu sebeblere mebnî bu ilk islam kongrası bazı anti-imperyalist hususiyetler arz ediyordu.

Bugün önümüzde duran tablo bam başkadır. Cihan iktisadî ve malî buhranının tahribatına ve, müthiş bir sefaletle irca ettikleri, inkilâpçılışmış müstemleke akvanının kurtuluş mücadelelerine karşı koymak mecburiyetinde bulunan, imperyalist devletler hemen önüne geçilemeyecek güçlükler içinde bocalayüp duruyorlar. Müslüman esirlerinin dikkat nazarlarını kendi naçar vaz'iyetlerinden çevirmekte, ve başka taraflara çekmekte onlar için menfaat vardır. Hele *islamiyetin muhtelif mezhepleri ve tarikatleri arasında münazealı olan, hilâfet mes'elesi gibi, bahislerin kurcalanmasına meydan vermek onların gayetle işine gelir.* Bunu türkiyeye karşı kullanılmağa müsait kuvvetli bir silah addetmektedirler. Yapılan şiddetli, iytirazlar ve bilhassa Ankaranın resmî protestosu üzerine bu mes'ele kongra ruznamesinden çıkarılmışsa da mürteciler tarafından, müzakerat esnasında ileri sürüleceğine muhakkak nazarla bakılabilir.

Samimî olarak imperyalizm aleyhtarı bazı anasırın, elyevüm müstemlekeci imperyalistlerin sıkıntılı bir vaz'iyette bulunmalarından, millî kurtuluş hareketi lehinde, istifade edilmesini arzu ettikleri doğrudur. Bunların firkrince, Kudüs kongrası „medenî âlemin“ huzurunda, müslüman milletlerin tesanüdünü, ve imperyalizm boyundurugundan kurtulmak azımlerini iylân etmek için, bir kürsü vazifesi görmeli idi. Onlar böylece bütün cihana, asırlardan beri uyusuk bir halde oldukları umumiyet üzere zannolunan, bu milletlerin uyanık bulduklarını ispat eden bir tamaşa arz edilmesini istiyorlardı.

Fakat bu nevi sol temayüllü unsurların, kongranın ihzarında tamamiyle tali bir rol oynadıkları aşikârdır. Onların bu ictimaa hakim olmaları ve müzakerata istikamet vermeleri mevzuu bahis bile olamazdı.

Bil'akis bütün istihbaratımıza nazaren, *ingliz ve fransız imperyalizmlerinin tesirine tabi ve onların oyununu oynayan, mürteci mahafil kongrada kıyas edilemeyecek derecede, daha fazla fealiye göstermişler; ve galeyân halindeki emekçi kütleleri iğfal etmeğe, ve fikirlerini çelmeğe mahsus olan, bu tuzağı istedikleri gibi kullanmışlardır.* Bu menfur manevrada, Hindistanlı Şevket Ali bil'hassa hainane bir rol oynamıştır. Bu adam geçenlerde ölen kardeşi gibi, Pencab, Kaşmir ve Birmanya köylülerini asup kesen ve onlara işkence eden inglizlere satılmış bir imperyalizm kölesidir.

İngiliz parasıyla lord gibi yaşayan bu mürteci, arkasında hindistanın bütün müslüman prensleri ve diğer memleketlerin yüksek

üleması olduğu halde, islam milletlerin imperyalizm esaretinden kurtulmaları için çalışan bütün anti-imperyalist siyasi teşekküller aleyhine intrikalar çeviriyor. İsrarla hilafetin iadeten tesisi teklifini ileri sürmek, ve bu makama tekrar sabık halife Abdul Mecidin getirilmesini müdafaa etmekle, o, aynı zamanda Türkiye ve Hecaz krallığına karşı tahrikatta bulunmuş oluyor. Bu tezvirat arasında, ingiliz uşakları mürteciler, Rusya müslumanlarını çarlık esaretinden kurtarmış ve milli istiklâle kavuşturmuş olan Sovijetler İttihadı aleyhinde tahrikâtı da ihmal etmiyorlar. Ona bu vazifeyi veren Büyük-Britanya hükümeti, isyan halindeki müslüman esirleri üzerinde tahakkümünü muhkemleştirmek için, bir halifenin icra edebileceği nüfuz ve tesirden istifade etmek suretile, millî kurtuluş hareketlerini boğmak istiyor.

Bu dolapların çevrilmesinde, Kudüs nüftüsü Emin Effendi çok dikkata şayan mağşuş bir tavur almıştır. O simdiye kadar çarpışan muhtelif temayüller arasında bir birleşme halkası vazifesini ifaya uğraşmaktadır. Buna mebnî onun hakikatta ne düşündüğünü tayin müşküldür. Mamafî onun daha ziyade Şevket Alinin bir cürüm ortağı olduğu iddia edilirse, hata işlenmiş olmaz. O, riyaset ettiği islam meclisi ile birlikte, Büyük-Britanya imperatorluğundan, siyonistler aleyhine ve Filistin büyük emlak ve erazî sahibi ve burjuva arapları menfaatine, bazı müsaadat kopartmağa uğraşiyor. Bunlara mukabil, emekçi küttelelerin anti-imperyalist mücadelelerinin boğulmasına meal'memnuniye müzaheret edecektir.

Onun nısır hükümetile, kahrıyaya gidüp, anlaşması da bu hükmü teyit eder. Malûm olduğu üzere, Mısır kralı Fuad hilâfete bizzat kendisini layik gördüğü için, mebd'e ruznameye, başka niyetlerle, hilâfet mes'alesinin konmasından kuşkulanmış; ve bunu protesto mekanında, kongreye iştirak edilmemesi kararını vermişti... Sarayın talimatı dairesinde hareket eden, El'Ezher kodomanları da bu teşebbüse karşı açıkça husumet ilân ettiler. Müftü Mısır milletin celladı Sıdkı Paşa ile uyuşarak, bu noktanın ruznameden çıkarılmasına bedel, Mısırlıların iştirakini te'min etti. Bütün siyasetinde İngiltera menfaatlerinden mülbem olan ve İngiliz müsavirlerinin reyî inzıam etmeksizin bir adım atmıyan, firavunlar memleketinin halihazır diktatorlarının bu hareket tarzı, ingiliz imperyalizminin islam kongrasına ne kadar ehemmiyet verdiğini gösterir.

Zaten kongranın İngiliz mandasına tabi ve ingiliz ordusunun işgali altında bulunan, bir şehirde toplanması, başlı başına, bu teşebbüse şüpheli bir mahiyet vermeğe kâfidir. Orada mürteci hatipler müslüman halk küttelelerinin husumetini, çarlığın müslüman esirlerini azat eden ve milli istiklâle mazhar kılan, proletarya Devletine, ve hilafeti ilga etmiş olan millici türkiyeye çevirmeğe; onların imperyalizm düşmanlıklarını zayıfletmeğe; müslüman millet-

ler arasında, emperyalistlerle — İrak-İngiliz muahedesi nev'inden-muslihane anlaşmalar yapmak suretile, vaz'iyetlerini islâh imkânı olduğu zahabını uyandıрмаğa cabaladılar.

Mazlum milletlerin milli kurtuluş davalarına karşı olan, bu hiyanet karşısında, bütün memleketlerin imperyalizm aleyhtarları azımkârane bir vaz'iyet almak mecburiyetindedirler. Bu menfur manevraların sakladıkları kötü niyetleri açığa vurmak, onların muhtemel meş'um tesirlerine kapılmaktan emekçi kütteleleri korumak vazifeleri inkilâpçı millici mücahitlere terettüp eder. *Antiimperyalist teşkilâtlar ve mücahitler, imperyalizm ile uzlaşma taraftarlarını islam umumî eşkârı huzurunda teşhir ve terzil etmekle mükelleftirler.*

Onlar, halk küttelelerini mitinglere davet ederek, *bu imperyalizme inkişaf propagandacılarla hiçbir alâkalari olmadığını; onları tel'in ettiklerini; ve müslüman memleketlerin tam bir istiklâli lehinde sonuna kadar mücadelelerine devam edeceklerini iylan etmek lüzumunu esir müslümanlara anlatmaladırlar.* Etrafında mücadelerin cereyan etmesi icap eden şarlar şunlardır: Bütün mazlum milletlerin kurtuluşu için; inkilâpçı proletaryaların, yoksul köylülerin, ve mahkûm milletlerin imperyalizme aleyhtar müttehit cephesi için; Sovyetler ittihadını müdafaa için; Çin, Hindistan, Hindicini, ve ilah... inki-lâplarına müzaheret için mücadele...

Kudus kongrasının irticakâr temayüllerine karşı olan, bu inki-lâbî hareketleri, Mançuryada Japonyanın yaptığı gasp ve garet muharebesine karşı olan protesto ve kampanyalarla birleştirmek icap eder. Bu şekilde muhtelif memleketlerde aynı zamanda inkişaf ettirilecek, kütleli faaliyetlerle ancak, bütün memleketlerin mazlum müslüman halk küttelelerinin, inkilâbî mücadelelerle, ingiliz, fransız, italyan, spanyol ve hollanda imperyalizmlerinin boyunduruğundan kurtulmak ve tam bir milli istiklâle irişmek hususundaki sarsılmaz azm ve iradelerini göstermek ve kuvvetlendirmek kabil olabilir.

İKTİSADİ BAHİSLER

Fazla bogday, fazla kahve, fazla kauçuk!

Bolluk açlık demektir

BEREKETLİ MAHSUL BEŞERİYETİN AFETİ

Cihanın büyük iptidai maddeler yetiştiren mintakalarından Amerika Müttehit Cumhuriyetlerinden, kanadadan, Argentinden, Brezilyadan, Siliden, Hindistandan, Avostalyadan, Sunda adalarından her gün korkunç haberler geliyor. Bugday bolluğu, pamuk bolluğu, gaz yağı bolluğu, bakır, kauçuk, kahve, azot bolluğu.

Cihan bolluk içinde boğuluyor. İnsanların muhtaç oldukları bütün bu maddelerin mebzuliyeti onlar için bir afet oluyor.

Zira aynı zamanda *dünyanın tekmil memleketlerinden korkunc haberler geliyor: işsizlik, açlık, muzayaka, perişanlık.* „Medeni“ memleketlerde uşızlerin sayısı elli milyomu buluyor. Cinde elli milyon insan açlıktan ölmek tehdidi altındadır, Yüz milyonlar insan en zarurî ihtiyaçlarından mahrumiyet içinde bulunuyor: buğday ekmeği mahrumiyeti, pamuklu giyecek mahrumiyeti, tarih şimdiye kadar bu kadar derin bir yoksulluk ve sefalet kaydetmemiştir.

* * *

Birkaç hafta evvel Amerikanın Texas Devleti valisi örfî idare iylân etti. Bir açlık isyanına karşı koymak için mi? (Hayır, daha bunun sırası gelmemiştir. Şimdilik sadece yeni petrol kuyularını işlemekten mustahsulları zorla menetmek için.

Ağır silahlarla müsellah sekiz yüz asker şarkî Texas tulumba kulesini — istihsalî durdurmak maksadıyla — işgal etti. Zira fazla istihsalî fiyatları alabildiğine düşürüyor. İşletme sahibinin emri ile işe giden işçilere karşı makinalı tüfek! Bu bugüne kadar âlemde görülmuş birşey değildi. Bu suretle bir vakitki sermayedarlık iytikatleri tersine çevrilmi oluyor. *Şimdiye kadar makinalı tüfek ancak grev yapan ameleyi zorle fabrikaya sürmekte kullanılırdı. Görülüyor ki ömrü tükenen sermayedarlık artık ne yapacağını şaşırmıştır.*

Alamanya ile Şili arasında bir muharebe tutuştu. Gerçi bu sadece bir ticarî muharebedir. Askerî harplerin en mühim mücadele vasıtalarından biri azottur. O en müessir infilakî maddenin iptidai malzemesidir. Fakat bu def'a azotla değil, fakat azot için, azot pazarı için düğüşülüyor. Onun başlıca müstahsulları Alamanyanın I. G. boya tröstü ve Şili-Amerika „Cosach“ güherçile tröstüdür. Azot işletmelerinin istihsal kabiliyeti 4 milyon ton, hakikatta istihsal edilen mikdar 2 milyondan bir az fazla ve cihan istihlak mikdarı 1,2 milyon tondur. Bu istihlak cihan zirai buhranı dolayısıyla aydan aya azalmaktadır.

Diğer bir Amerika Müttehit Devletinin Louisyananın Valisi diğer cenup ayaletleri valilerini müstacel bir konferansa davet ediyor. Tevzi ettiği teklif varakasında pamuk yetiştiren çiftçileri kanun vasıtasıyla bir sene müddetle hiç pamuk ekmemeğe icbar etmekten buhsolunuyor. Çünkü Müttehit Devletlerin cenup kısmı hakikî bir tabii felâkete maruz bulunuyor: önümüzdeki pamuk mahsulu bütün rekorları kıran bir mikdara baliğ olacak. 15,5 milyon balya- yani geçen seneden bir buçuk milyon fazla. Fakat geçen sene mahsulu hemen tamamiyle satılmamış duruyor. Ve pamuk fiyatı durmaksızın

düşüyor. 1929 da Amerika çiftçisi kilosunu 34 sente satabildi, şimdi ise „felâketengiz mahsule“ intizaren verilen fiyat 14 senttir. Senevi ancak 12 milyon balya pamuk hazmedebilen cihan pazarına yalnız Amerika bugün 27 milyon balya arz ediyor. Bunun yanında Hindistanın, Mısırın Çinin ve Türkiyenin yeni mahsulleri de kemale ermiştir.

Ya pamuk ekmek yasak edildiği takdirde bu çiftçiler ne ile geçinecekler? Teknik musait olsa diyelim ki pamuk yerine buğday eksinler. Halbuki Amerikanın buğday anbarlarından hulubat teşiyor. Yalnız Amerikada ve Kanadada geçen seneki mahsulden 176 milyon sentner buğday satılmamış duruyor. Buna yeni mahsulden daha birkaç yüz milyon binecek. Buğday fiyatı da en aşağı seviyesini bulmuştur. Elli kilogram 2 liraya gidiyor. Son sun'î fiyat yükselişi yalnız muhtekirlere yaradı. Tekerlenme tekrar başladı. Çiftçi mahvoluyor. Onların imdadına koşmak hiç bir nazırın elinden gelmez. *Zira mevcut nizam yer yüzünün zenginliği insanın yoksulluğuna tekabül etmesini, balluğa daima kütlelerin açlığı refakat etmesini icap ettirir.*

Bresilyada kahve piyasasını Devlet tanzim eder; ve fiyatı yüksek tutmak maksadıyla satın aldığı kahveleri yaktırmak ve denize döktürmek suretleriyle cihan piyasasında fiyatların daha fazla düşmesine mani olmağa çalışır.

Argantinliler bunun daha iyisini buldular. Mısırlıları tahrip etmek için lokomotifleri kızdırmakta kullanıyorlar.

İngilizlerle Hollandalılar arasında Malinezyada ve Sunda adalarında kauçuk kamışı ziraatinin nasıl tahdit edileceğini tayin hususunda müzakereler uzayup duruyor. Devamlı farti istihsal neticesi kauçuk fiyatı 1926 danberi yirmide bire düştü. Buna ragmen satılmamış stocklar aydan aya çoğalıyor; zira istihlak azaldığı halde, bu ziraatla uğraşan işletme sahipleri istihsale, zararına devam etmek mecburiyetindedirler. *Zira insan — bir „müstemlike yerlisi“ olsa da yaşamak ister.* Cihan pazarında 570.000 ton kauçuk birikmiş bulunuyor. Bu mikdar bütün bir senelik cihan istihlakine yetişir. Halbuki otomobil fabrikaları Amerikada Ford, Alamanyada Opel ve Adler faaliyetlerini tatil etmiş bulunuyorlar.

Sermayedarlık dünyasının kendine mahsus diyalektik kanunu vardır: *yoksullar servet ve bolluk vücude getirirler, fakat bolluk ise yoksulluk ve açlık husule getirir.* Bu dünya, bu sermayedarlık müstemlikecilik dünyası, bu zulüm ile dolu delirmiş dünya, baki kaldıkca bu da böyle kalacak, ancak İmperyalizm devrildikten sonra herşey düzelecektir.

Iktisadî gerileme

TÜRK BURJAVAZİSİ SANAYİDEN YÜZ CEVİRİYOR

Memleketteki iktisadî irtica, mütareke senelerindenberi millette yaşatılmak istenilen avrupalılaşmak sevdalarının nihayet suya düşüğümü gösterir. Bir Millî sanayi tesis etmek ümitleri mütevalî iflâslardan sonra nihayet katî surette akamete münce olmuştur. Son zamanlar pekçok bina inşaatı var. Bunlara yatırılan sermayeler sanayi sahasından çekilmektedir. Sermayedarlarımız, sermayeleri için eski usul emlak ve erazi satın almaktan elverişli plasman bulamıyorlar. Son zamanlar bilhassa İstanbulda kiraların müthiş sukutuna ve bir çok yeni apartmanların aylarca bom boş kalmalarına rağmen muttasıl her tarafta yeni yeni inşaat faaliyetleri görülmektedir. Mübadil ve gayri mübadillerin istihkakları için çıkarılan son kanunlar da bu irticai iktisat siyasetinin bir mahsulu gibi talakki edilebilir. Bu suretle hükümet ancak cüz'î bir kısmını muhacirlere dağıttığı mübadil emlak ve erazi üzerine sermayedarların sermayelerini yatırmalarına mübadillere hiç bir emniyet telkin etmeyen bonoları ucuz fiyatlarla toplamalarına imkân vermek estemiştir. Bilhassa mübadil muhacirler için yapılan kanun bu muhacirlere satışlara iştirak için türlü türlü müşkülât vazetmiştir. Mübadil istihkaklarının tespiti esnasında yapılan dolandırıcılık ve kalpazanlıkları, hükümetin piyasaya attığı bonoların para ile tebdili esnasında, dahâ vasi miyasta tatbik sureti ile, hükümetin, ikinci bir defa, bu zavalıların soymağa, ve vergi açıklarını kapatmağa çalışacağı şüphesizdir. Bu suretle Türk burjuvazisinde ilk mütareke devirlerinde sanayie gösterilen fazla ragbetin azalmasına şahit oluyoruz. Millî sermayelerle teşekkül eden şirketler inhilale yüz tutuyor. Kooperatifler iflâslara sürükleniyor. Her tarafta şirketlerde kaybolan sermayelerin hikâyeleri anlatılmakla bitirilemiyor. Birliklerin mazarratları bir azdan darbi mesel haline gelecek. Şirketlerde anlaşamamazlık, idaresizlik, sui istimal, sermayesine hakim olamamak, burjuvalarımızı avrupalılaşmak sevdasında en ziyade növmüt bırakan amillerdir. Cebinde beş on bin lira sermayesi olan türedi zenginler eski usul feodal bir çiftlik beyliği veya apartman sahipliği hülyaları peşinde koşuyor. Ziraî mahsullerin katastrofal sukutuna, emlak kiralarının günden güne azalmasına rağmen, erazi ve emlak fiyatlarının nispi bir surette kıymetlerini muhafaza edebilmeleri sermayenin bu yeni irticai bünyesi ile izah edilebilir. İzmir civarında senelerdenberi ekilmesine imkân bulunamayan vâsi boş erazi bulunmasına rağmen, bir dönüm tarlaya (40—50) lira kıymet biçilmektedir. Vasi çiftliklerin senelerce işlenmiş erazisi meraya kalb olunarak hıfzolunmaktadır. Diğer taraftan emvali metruke fabrikalarının alât ve makinaları demir fiyatına satılarak, binaları depo

haline konulmakta, taraf taraf bu kabil fabrikaların, sigorta edilerek yakıldığı da görülmektedir.

Bir handa müstecir bir matbaacının bir gece matbuasına ateş vermek istediği haber verilmiştir. Son Hereke yangını hakkında da bir takım dedikodular vardır. Bu yangının da bir kast mahsulu olduğu söylenmektedir. Bunlarla beraber hükümetin büyük fedakârlıklar ihtiyarı ile daimî yardımı: (gümrük tarifeleri ve dala-veraları, haricden ithalât yapmak müşkülâtı) halî faaliyette bulunan bazı mahdut sınaî müesseselere hatırı sayılır kârlar temin etmektedir. Fakat bu gibi sanayi elebaşları ancak halk fırkasının mahdut kodomanları arasında bulunur. Umumiyeti itibariyle burjuvalarımız nazarında sanayi eski cazibesini kaybetmiştir. Bir taraftan amele korkusu ve esaret şeraiti altında, nazik makinalara karşı tabii bir işçi sabotajı, diğer taraftan büyük sanayi memleketlerinin rekabeti sermayedarlarımızı o derece yıldırılmıştır ki, sermayelerinin faizini kaybetmeği gözlerine alarak, muttasıl paralarını gayri menkul mallar üzerine yerleştirmeğe gayret ediyorlar. Mahmut paşa carşısına benzetilen son yerli mallar sergisi Türk sanayiinin ve iktisadiyatının ricat borusu mahiyetini arzetmekte idi. Bu sergide mallarına reklam yapılan müesseseler: Nestle fabrikaları kakaolu müstahzeratı, Filips radyoları, Macar mobilya fabrikaları mamulâtı, bir takım alman firmaların mualecatı, İngiliz ve Fransız sermayesiile çalışan bir takım ermeni firmaların kumaş ve meşin mamulâtı, bütün bunlar arasında bir alay doğrudan doğruya imal edilmiş ufak tefek eşya...

Osman.

KARDEŞ FIRKALARDA

Soviyetler İttihadı kommunist fırkasının 17inci konferansı

İkinci Beş senelik Plân

Yakında Soviyetler ittihadı Kommunist fırkasının 17inci konferansı Moskovada toplanacak. Fırka merkez komitesi konferans ruznamesine 1931 de sanayiın çıkardığı iş hakkında Âli İktisat Meclisinin raporunu ve 1932 senesi zarfında yapılması matlup işlerin müzakeresini koydu.

1931 de sanayi çok küç şerait altında çalıştı. Onu tam kuvvetle çalışmaktan alıkoyan sebeplerden biri kış esnasında demir yollarının nakliyata iyras ettiği zarardır. Fırka nakliyat mes'elesine çok büyük bir iytina sarfediyor. Şimdiyekadar fabrikaların muntazam işlemelerine engel olan bu güçlükler muhakkak ortadan kaldırılacaktır.

Ali İktisat Meclisi konferans huzurunda beşsenelik Planın dört senede tahakkuku temin edilmiş olduğunu izah edecektir. Biraz geri kalmış olan Donetz taşkömürü havzası da Planın tayin ettiği vazifeyi 0/0 100 derecesinde iyfa etmiş olacaktır.

Yeni iktisadî ve siyasî şerait

Bazı sanayi şubelerinde işler hiç iyi gitmiyor. Bunun sebebi de ekser sanayi müdirlerinin işi tensik etmemeleri, ve onu memlekette değişmiş olan siyasî ve iktisadî vaz'iyetin yeni şartlarına uydurmağa ihtimam etmemeleridir. Stalin 23 haziran nutkunda sanayideki teahhurün başlıca sebeplerini meydana vurdu. Onun tesbit ettiği altı direktifi tatbik eden sanayi şubelerinde bir müsait tahavvül elde edildi. Yukarıda işaret ettiğimiz Donetz taşkömürü havzası bunun en parlak misalidir.

İçinde bulunduğumuz senenin en mühim müktesebatı büyük üzünlerde asrî teknikle istinas peyda etmek hususunda amelenin gösterdiği büyük muvaffakiyettir.

İkinci beş senelik Plân

Bu ikinci plân layihası tamamen hazırlanmıştır. O fırka konferansına arz edilecektir. Bu yeni Plânın ihtiva ettiği başlıca teklifler şunlardır:

Istihlâk eşyası — ve bilhassa ayak kabı ve mensucat — imal eden sanayiın tezyidi; bina inşaatının fazlalaştırılması; demir yollarının çoğaldırılması; köylerin elektrikleştirilmesi; makina ve demir sanayiinin kurulmasına devam; büyük bir kimyevî sanayi yaradılması.

Konferans hububat toplama mücadelesile de meşgul olacaktır.

Uzerinde ikinci beş senelik planın kurulacağı hareket noktasını sosyalist iktisadiyat temelini atılmış olması; ziraat sahada da kat'î bir ehemmiyeti haiz ziraat muntakalarında kollektifləştirmenin ve köy mütegalibelerini (kulakları) sınıf olarak ortadan kaldırma teşebbüsünün muvaffakiyetle bitirilmiş olması; ve umum Soviyetler İttihadı dahilinde kollektifləştirme işinin 1932/33 senesinde ikmal edilmesi temin edilmiş bulunması teşkil eder.

İkinci beş senelik planın en mühim şiarı Stalinin vazzetmiş olduğu şu tarihî vazife olacaktır: „Azami on senede teknik ve iktisadiyat itibarile en ileri sermayedar memleketlere yetişmek ve onları geçmek.“ Bu mes'elenin ehemmiyeti beynelmilel vaz'iyetten, iktisadî buhran sadmelerile mütemadiyen sarsılan sermayedarlık sistemile, Soviyetler İttihadında gittikçe kuvvetlenen sosyalist sistem arasındaki tezadın vahimleşmesinden neş'et etmektedir.

Bazı imperyalist muhitlerde ilk hamlede soviyetlet itttihadına karşı tevcih edilecek bir muharebe buhrandan kurtulmanın yegâne çaresi talakki edilmektedir. Halbuki sosyalizm kuruluşunun devasa hamleleri ve sermayedar memleketlerinde buhranın şiddetlenmesi ve bir inkilâbî buhran anasının büyümesi böyle bir hücumu bizzat mütecavizler için çok tehlikeli kılmaktadır.

Leninist hatta sadakat mecburiyeti

Leninin fırkası leninist hattan her türlü inhirafalara karşı ve oportünisme karşı mütemadî bir mücadele sayesinde ancak sosyalizm kuruluşunun büyük muzafferiyetlerini kazanabildi. İçinde bulunduğumuz yeni vaz'iyette, „kim kimi mağlup edecek?“ sualinin kat'î bir ehemmiyet ihraz ettiği bugünlerde, sermayedarlıktan arta kalan unsurların mukavemeti yeni şekiller alıyor, ve aynı zamanda oportünizm de yeni yeni şekillerde tezahur ediyor. Devlet çiftliklerinden (sovhöz) bazılarında müşahade edilen burjuva temayülleri, bazı kollektifleştirilmiş köylerde (kolhoz) mütegalibe nufuzunun devamı, proletarya devletini aldatmak, hububat stok etme fealiyetini ihlâl tecrübeleri, sınıf düşmanlarının gösterdikleri mukavemetlerin karakteristik yeni şekilleridir.

1932 senesi sınaî ve malî plânı lehinde ve ikinci beş senelik plan-lehinde mücadele fırkanın umumî hattından her türlü inhirafalara karşı barışmaz leninist ve bolşevikçe bir mücadele iycap ettirir. Hattan inhiraf ister sosyalist kuruluşunun sür'atlı gidişine karşı oportünist mukavemet mevzuu bahis olsun, ister istihlal projelerine karşı sol hayalî teklifler mevzuu bahis olsun, hiç bir inhiraf caiz değildir.

Fırkanın ve kommunist gençliği teşkilâtının safları amele sınıfının ve kolhozların en iyi unsurlarından terekkep etmektedir. Fikriyat sahasında fırka kütlesini bazan troçkist ve yarı troçkist fikirlerin inkişafına müsait olan „çürümüş liberalism“ in her türlü tezahurlerine kapılmaktan vikaye için büyük bir teyakkuza ihtiyaç vardır. Stalin „Proletarskaya Revolyusya“ gazetesine gönderdiği bir mektupla bu çok mühim mücadele için fırkanın hey'eti mecmuasını seferberliğe davet ediyor.

Gizli mahkeme

ve Askerî mahkemenin canavarlıkları

Geçen sene 1 ağustosta kommunist fırkasının imperyalist harbi aleyhinde yaptığı müessir tahrikât kemalist burjuvaziyi son derecede ürkütmüştü. Bu vesile ile amele hareketinin en şuurlu mücahitlerinden bir çoğu hapsedilmiş, türlü işkencelere tabi tutulmuştu. Bu

havsalaya sığmaz zulüm ve tethişe ait tafsilâtı o vakit okuyucularımıza vermiştik. Yoldaşlarımızdan 11 ri, günlere bu orta asırlardan kalma cehennem azabına maruz kaldıktan sonra, mahkemeye verildiler.

Buryuva mahkemelerinde, burjuva cem'iyetinin kirli ayıplarını açığa vuran davaları gizli kapaklı halletmek usuldendir. Bil'akis umumî ictimai cereyanlara ve siyasi mes'elelere tealluk eden davalar daima umumî efkârın huzurunda alenen rü'yet olunur. Kommunistler aleyhindeki davaların bu ikinci neviden olduğunda kimsenin şüphesi yoktur. Böyle olmasına rağmen, burjuvazi, jandarma muhafazası altında, maznun vaz'iyetinde olan, kommunistlerle bile halk kütlesi huzurunda münakaşaya girişmekten korktu. Çünkü evvelki tecrübeler mücahitlerimizin, kendilerini müdafaa için, iyrat ettikleri nutukların, ekseriya birer şiddetli ittihamname şeklini aldıklarını; ve bu hitabelerin emekçi kitleler üzerinde çok derin bir te'sir yaptığını onlara göstermişti.

Kommunist hareketinin sür'atle intişarına yarayan ve işçileri galeyana getiren bu tesirin, iktisadî buhran dolayısıyla, iki kat olacağını halk fırkası sezmişti. Bunun önüne geçmek için, hakimler hey'etini teşkil eden bendelerine, kommunistleri halktan gizli olarak mahkeme etmelerini emretti. Bu suretle yoldaşlarımız, ne sebebe mebnî olduğundan himseye haber verilmeksizin, ağır cezalara mahkûm edildiler.

Fakat amele sınıfının kahraman rehberlerine karşı tatbik edilen bu alçakça muameleler de fırkamızı propaganda ve teşkilât vazifelerini ifaya devamdan alkoyamadı. Onun gündelik faaliyetlerini inkişaf ettirdikten maada, beynelmilel tesanüt ve savaş günlerinde geniş mikyasta tahrikât yapmağa muvaffak olması, diktatorluğu kudurttu. O bu def'a gizli mahkemeleri de az gördü. Son zamanlar tevkif edilen kommunist maznunları, askerî mahkemelerin kanun tanımaz, kontrolsüz, zorba hakimlerinin ellerine teslim olundu. Bu gayya kuyusuna atılan mücahitlerin haricî âlemlerle bütün alakaları kesilmiş bulunuyor. En yakın akrabalarıyla bile görüşmelerine ancak bin zoriukla müsaade ediliyor. Zındandan harice haber sızmasını te'min için, gayet sıkı tedbirler alınmışsa da, istintaklarına memur zabıtlar tarafından cenavarca muamelelere tabi tutulduklarının, ve maddeten imhalarına çalışıldığının duyulmasına mani olunamamıştır. Zavallı mefkûre kurbanlarının yıkanmak üzere ailelerine gönderdikleri iç çamasırları ekseriya kan lekeleriyle örtülüdür. Bu da dayak ve işkenceden vücutlerinin yara bere içinde olduğunda şüpheye mahal bırakmıyor.

Askerî zındandan henüz etraflı malûmat almadık. Elde edeceğimiz istihbaratı gelecek sayılarımızda mufassalan nakledeceğiz.

Bugün geçen seneki gizli mahkeme hakkında maznunlardan biri tarafından kaleme alınmış olan tafsilâtı okuyucularımıza arz ediyoruz. İn. Yo.

Sabahleyin saat on buçuk. 11 kelepçeli mahkeme salonuna getiriliyoruz. Salonu kimse yok. „Gizli! Gizli!“ kelimeleri bir uğultu gibi işitiliyor. Açık karar verilmeden hiç muhakeme kapalı olur mu? Burjuvaların her zaman, çok çiyenmiş bir sakız gibi, istedikleri şekle soktukları „kanun“ buna müsaade eder mi? Hele bir az beklileyelim ne olacağını görürüz.

Birdenbire kapılar açıldı. Bir insan kütlesi, sel gibi, salona akın etti. Bunların hepsi, işini gücünü bırakmış, bir lirayı geçmiyen gündeliğini feda etmiş, yani bir gün aç kalmayı göze almış amelelerdi. Onlar, kendileri için dayak yiyenleri, zındanlarda yatanları, görmek isterler, işitmek isterler, sınıf kavgasında onlardan örnek almak isterler.

Amele sınıfının bu şuurlu hareketi ne demek olduğunu burjuvazi anlamıştır. Burjuvazinin bir hademe gibi kullandığı hakimler, müddei umumîler, polis hafiyeleri kommunistlerin sesini amele sınıfına duyurmamak için daha evvelden karar vermişlerdi. Fakat sözde kanunun tatbik edildiğini onlara inandırmak istediklerinden, mahkeme kapılarını amelenin akınına açtılar.

Uydurma ve bunakçasına yazılmış kararname okunduktan sonra, müddei umumî kalkarak:

„Dava esnasında bazı ecnebi devletlerin isimleri mevzu bahis olması melhuz olduğundan, muhakemenin haffiyyen cereyanına ve kararnamede zikrolunan hususatin gazetelere geçmemesine karar iyta buyurmanızı istirham ederim.“ dedi.

Manevra açıldı. Bir taraftan bizi âdi casus olarak gösterecek, diğer taraftan da ameleye sesimizi işittirmemize mani olacaktı. Derhal mukabele ettik:

„Biz Türkiye emekçi sınıfına hesap vermek mecburiyetindeyiz. Biz ecnebi ajani değiliz. Biz Türkiye işçi ve yoksul köylüsünün mümessilleriyiz. Müddei umuminin sözlerini protesto ederiz.“ dedik.

Müddei umumî bu şiddetli sözlerimize verecek cevap bulamadı. Avo katlar bütün burjuva hukuk nazariyatını izzah ettiler. Ve duruşmanın açık olmasını istediler.

Karar muhakkak önceden hazırlanmıştı. Hakimler 20—25 dakika içeride kahve içmekle meşgul oldular. Ve geri geldiler. Karar okunuyor:

„Esnayı davada söylenecek sözlerin intizamı amme üzerine te'sir etmesi melhuz olduğundan, muhakemenin şimdilik gizli cereyanına...“

Korkak ve iradesiz mahkeme, „şimdilik“ kaydile, bize güya müddei umuminin tesiri altında bulunmadığını göstermek istedi. Reis kararı izah etti. „Ehali belki söylenecek sözleri anlamaz.“ dedi. Bu suretle burjuvazinin ehaliden nekadarkorktuğunu anlattı.

Ameleler dış bileyerek salondan çıktılar. Ve celese öyleden sonraya kaldı.

Aziz emekçi! aç ve sefil amele! müteessir olma! . . . Eğer zalimler sesimizi sana işittirmemek için bütün sınıf müesseselerini harekete getirmişlerse, sen buna rağmen, fırkamızın şiarleriyle, telkinatıyla, neşriyatıyla teşkilâtlanacak, vuruşacak ve kazanacaksın.

Öyleden sonra dört yoldaşımız sorguya çekildi. İkisi kütlenin dışarıda olduğunu unutarak, burjuva hakimlerine programımızı heyecanla izah ettiler. Bir yoldaşımız: „mademki amelenin hakını arayan, bizim gibi inkilâpçılar tevkif olunabiliyor; Türkiyede demokrasi yoktur.“ dedi. Burjuvazinin soygunculuk haklarını müdafaa eden alçak müddei umumî kaşlarını çattı.

İkinci mahkemede, sözlerimizi işidecek karşımızda bir tek amele bile olmadığını göz önüne getirerek, polisin yaptığı işkenceleri anlatmakla iktifa ettik.

Reis, kendi halinde elli yaşında bir kadın arkadaşımızı tahkir etti. Alçak, leb demeden leblebi anlıyan, hazırlıklı yoldaşlarımıza ağız açmağa bile cesaret etmemişti.

Üçüncü muhakememizde I. mayıs, 1. ağustos, ve askerlere ve askerî talebelere hitap eden beyannameler okundu. Bizi muhafaza eden süngülü jandarmalar coşkunluklarını zor saklıyabiliyorlardı. Yoksul köylü çocukları olan, bu askerler-şehir emekçileriyle birleşüptefeciye, tücarî, şapkaklı komisyoncu, ve şalvarlı ağayı „temizlemek“ için çalışmak lâzımgeldiğini anladılar. Burjuvazinin kendilerine verdiği silah amele inkilâbının büyük meydan muharebesinde, soyguncu burjuvalara çevirilecektir.

Dördüncü muhakeme çok enteresan oldu. Polisler şahit olarak geldiler. Bizlere tüyler örperici işkenceler yapan, 52 kâğıt lira mukabilinde vicdanlarını burjuvazi sınıfına satmış bu köpekler, saldırışlarımız karşısında kedi gibi oldular. Eğer mahkemede bir direm bitaraflik olsaydı, bütün uydurma iftiraların farkına varırdı. Fakat Türkiye mahkemeleri, belki bütün sermayedarlık cihanında olduğundan ziyade, burjuvazinin menfaatlerini korur.

Proletarya kendi haklarını almak için, kendi „amele ve köylü hükümetini“ kuracaktır. O zaman ameleden seçeceği hakimler yalnız yoksul emekçilerin menfaatlerini gözetecekler; soygunculuğa meydanı boş bırakıyacaklardır.

Bize tatbik edilen zulümler Türkiye emekçilerinin şuurunu olgun-

laştıracak; inkilâpçılıklarını artıracaktır. Burjuvazinin her darbesinden sonra, proletarya tekmiil memleketlerde daha mücadelecı oluyor. Hiç şüpheşiz bizde de böyle olacaktır.

Karanlık zındandan bütün sınıf kardeşlerimize kızıl selâmlar!
Mithat.

FIRKAMIZIN DAHİLİ MES'ELELERİ

T. K. P. nin bir senelik fealiyet bilançosu

(Elde edilen neticeler — Hatalar — Zaif ve hastalıklı taraflar)

Kütlelerin hoşnuksuzluk galeyamı ve iktisadî ve siyasî hareketleri son sene zarfında arttı. T. K. P. nin fealiyetini ziyadeleştirmesi bunda, ve bilhassa amelenin harekete geçmesinden müspet bir rol oynadı. Mütemedi takilbata, tethişe, ağır mahkûmiyetlere rağmen, amele muhitlerinde bazı taze kuvvetler kazanması ve tedricen fabrikalara ve sair işletmelere hulûl edebilmesi, fırkanın mukavemet kabiliyetinin büyüdüğünü ve amele sınıfı içine adam akıllı kök saldiğını gösterir.

Bu devre esnasında fealiyetinde, tezlerini ve programını daima göz önünde bulundurmak sayesinde, T. K. P. bazı muvaffakiyetler elde etti. Amele merkezi olan şehirlerdeki fırka teşkilâtları ve bilhassa hücreler — kapalı birer kurcok olmaktan çıkarak — kütle ile bağılı canlı birer mevcudiyet olmak yoluna girdiler Merkez komitasının nazari mecmuası ve risaleleri ve İstanbul ve Eski-Şehir vilayet komitalarının gazetaları geniş amele tabakalarının ve yoksul münevverliğin dikkatini kommunist hareketi üzerine celbetti; ve gizli teşkilâtlarının etrafında, onlara her hususta müzaheret eden, birer fedakâr dost halkası yarattı.

Fırka bir mayıs vesilesi ile ameleyi tezahuratta bulunmağa sevkedememiş ise de, oldukça geniş bir tahrikât ve propaganda kampanyası yapmağa muvaffak olmuştur. Bir ağustosta harp aleyhine nümayiş tertip edememiş ise de, hiç degilse müteaddit şehirlerde beyannameler dağıtarak, tahrikâta bulunabildi. Gizli çalışmak usullerine kâfi derecede riayet edilmediğinden, bu fealiyetler esnasında bazı mücahitlerimiz polisin eline düştüler.

Mükerrer tevkifattan sonra, en iyi rehberlerinden bazıları burjuvazi zindanlarına atılmış olmasına rağmen, T. K. P.-inkilâbi amele hareketine zarar iras edebilecek bir fasılaya meydan vermeden-yeniden muvakkatî bir merkez komitası yaratabildi. Bu vakia fırkanın bolşevikleşme yoluna girdiğini işaret eder.

Kürt isyanında, Menemen hadisesinde, ve burjuva muhalefet cereyanı ve fırkası karşısında, T. K. P. nin aldığı vaziyet, ve bunlar

hakkında verdiği hükümler doğru ve programın direktiflerine uygundur.

Bu müspet noktaları kaydettikten sonra, umumiyet üzere fırkanın ve bilhassa fırka merkez komitasının faaliyetindeki eksiklikleri ve hataları kayıt ve tahlil etmek lâzımdır.

Mevzuu bahis zaman zarfında, T. K. P. tecerrüt halinden çıkmak ve sağlan bir tarzda kütlelere bağlanmak için, tehdüüs eden müsait vaziyetlerden layıkile istifade etmesini beceremedi. O, kütle hareketlerinin daima başında yürüyen hakikî inkilâp rehberi ve kütlelerin teşkilâtçısı mevkiini el'an ihraz edemedi. Amele sınıfının iktisadî metalip mücadelelerini sevk etmeğe ve onları halk fırkası diktatorluğuna karşı çevirmeğe muvaffak olamadı. Kütlelerle fırka arasında transmisyon kayışları vazifesini gören, amele meslek birlikleri (sendikalar) yaratmak hususunda esaslı hiç bir faaliyete girişmedi. Bu güçlüklerle dolu, fakat son derecede mühim sahada, işe başlanmış olduğu, bugün bile iddia edilemez. Halbuki geçen seneki izmir grevleri ve İstanbul demir-yolları amelesinin metalip mücadeleleri, bütün ameleleri arasındaki kısmî ve mahallî hareketler, bu teşkilât işinin başarılmasına zeminin müsait olduğunu gösterirler.

Fırkanın dahilî teşkilâtına muvazi olarak, amele meslek birlikleri yaratmağa çalışmak, ve mevcut olanlar içinde faaliyette bulunmak, fırka vazifelerinin merkez noktasını teşkil eder. Bu sahada faaliyetini inkişaf ettirmekle ancak, fırka tecerrütten kurtula bilecektir.

Fırkanın şimdiye kadar ihmal ettiği mühim diğer iki faaliyet sahası da köylüler ve millî ekalliyetlerdir. Kürtler arasında inkilâp propagandasının ve teşkilat faaliyetinin ehemiyeti üzerinde bil'hassa durmak mecburiyetindeyiz. Kürtlerin aksi-inkilâpçı bir „erkânı harbiye“ nin arkasından üst üste isyanları T. K. P. yi pek çok düşündürmelidir. Millî ekalliyetlerin böyle kolayca imperyalisme ve aksi-inkilâp menfaatine harekete getirilebilmeleri, ihtilâlcî amele fırkasının, onların başına geçmesine, ve zulmeden milliyetin amele sınıfının, mazlum milletlerin kurtuluşları için, sonuna kadar çarpışmağa azmetmiş bir şampiyon gibi, öne atılmasına, fevkalade büyük bir ihtiyaç olduğunu ispat eder.

Gerek belediye, gerek millet meclisi intihabatından T. K. P., inkilâpçı propaganda ve tahrikâtını genişletmek hususunda, lâzımgeldiği derecede istifade edemedi. Bu gibi ahvalde namzet ve bir siyasî program ileri sürmekle iş bitmiş olmaz. Bütün intihabat müddetince fırkanın şıarları ve günün en keskin mes'eleleri etrafında tahrikâtta bulunmak, ve işletmelerde ve mahallelerde günü gününe, sebatlı bir faaliyette, fırkanın mamzetlerine rey verilmesini temine çalışmak icap eder. Intihabata karışmamak, seyirci kalmak temayülü, tekkecilik (sektarizm) zihniyetinin bariz bir alâmetidir. Kütle içinde çalış-

maktan, kanunî imkânlardan istifade etmekten kaçınmaktır. Bil'akis bu gibi açık faaliyet vesilelerinden fırkanın teşkilâtını ve nüfuzunu takviye hususunda azamî istifade elde etmeğe çalışmakla, T. K. P. merkez komitesi mükelleftir. Bu uğurda, halk fırkası polisünün kontroluna tabi amele ve esnaf cemiyetleri içinde bile, faaliyette bulunmak bir vazifedir.

T. K. P. merkez komitasının diğer bir hatası da, komünist beynelmilelinin, „muhalif“ diye geçinen, satılmış dönekler ve korkaklar hakkındaki mukarreratını tadbikte, keskin bir tarzda hareket etmemiş olmasıdır. „Muhalefet“ hiyanetini idare edenlerle müzakere edecek yerde, onlardan K. B. nin icra komitesi mukarreratına bilâkayd ve şart inkiyat talep etmek gerekti. Aynı zamanda fırka yoldaşları, ve muhalefetin tezvir ve tesirine kapılmış şuurlu ve namuslu ameleler arasında, etraflı bir tenvir ve izah faaliyeti inkişaf ettirmeğe; bu tasfiyecî, oportünist ve Trockist unsurların, her türlü prensipten mahrun; maceracı „avanturist“ mahiyetlerini açığa vurmağa ihtiyaç vardır.

Kemalistler, kommünist hareketinin ilk inkişaf devresinde, hakikî kommünist fırkasının teşekkülüne ve kuvvetlenmesine engel olmak maksadıyla, sahte bir K. P. vücade getirmişlerdi. Son zamanlarda sözde „kommünizm muhalefetini“ ileri sürmekle, daha ustalıkli başka bir şekilde bu iğfal teşebbüsünü tekrar etmiş oldular.

Bu sözde muhalefet şe'nî olarak, ve — idare edicilerinin şahisleri itibarile — enfüsî olarak, bir „Kemalist kommünist fırkası“, amele sınıfı içinde halk fırkasının bir acentasıdır. Muddei umumî, hakimler, polis ve hükümet kemalist „kommünistlerin“ ameleleri aldatmalarına yardım ediyorlar. Kahraman mücahitlerimiz türlü işkencelere tabi tutuldukları ve ağır cezalara mahkûm edildikleri halde, onlara serbesçe zehirlerini etrafa saçmak imkânı veriliyor.

Zaman ve vakayiin gidişi bu sahtekârların foyasını meydana çıkarmışsada, aldattıkları namuslu ve saf amelede, bu hususta zerre kadar bir şüphe kalmaması için, T. K. P. „muhalif“ geçinenlerin hakikî rolünü tekrar tekrar açıkça izah etmeli, merhametsizce onun son artıklarını da siyaseten imha etmelidir.

Fırkamızı sevk ve idare işinde en zaif nokta, bütün dahilî fırka hayatını yeniden tanzim vazifesinin ifasında nazara çarpar. Bu sahada siyasî tezlerimizde fırkaya üç vazife gösterilmiştir: 1. Fırka idareci kadrosunun ameleleştirilmesi; 2. Fırka dahilinde demokrasi kaidelerinin tatbiki; 3. Fırka teşkilâtının, aşağıdan yukarı, teknil kademelerinde bolşevik nefsi tenkidin tahakkuku. Bu üç direktif birbirleriyle sıkı irtibat ve tabiiyet halindedir. Fırkanın önünde duran yeni vazifeler, bu yeni usullerin benimsenmesini mübrem ve müstacel bir ihtiyaç şekline sokmuştur.

Ne amir kadroyu ameleleştirmenin, ne demokrasinin, ne de nefsi tenkidin şimdiki kadar hakkıyla hayata geçirilmediğini işaret etmek mecburiyetindeyiz. Merkez komitesi bazı sakim iytiyatlarını son zamanlara kadar muhafaza etti. Alelade fırka azalarının, ve hatta hucrelerin ve mahallî komitaların faaliyetlerini, münhasiren teknik işlerin icrasına irca etmek gibi, bir kommunist teşkilâtı için gayri-caiz olan fena teamüller bu kabildendir.

Gizli faaliyetin pek ziyade güç şartları ve saire şe'nî zorluklar bu siyasi ve teşkilât mes'elelerinin hallindeki yavaşlıkları bir dereceye kadar izah ederler. Fakat iş başındaki yoldaşların aşikâr liyakatleri ve fedakârlıkları bu hataların ve noksanların ehemmiyetini hakikî derecesinde görmekten ve göstermekten hiçbirimizi alakoymamalıdır. Büyük bir sür'atle bozuklukların düzeltilmesini ve eksikliklerin tamamlanmasını, kendisine güvendiğimiz fırka kadrosundan beklemek hakkımızdır.

Amele sınıfı ne vakit kütleli hareketlere geçecek?

Emekçi kütteleler, ve bil'hassa onların en yetişken tabakası olan sanayi amelesi, nasıl oluyor da mevcudiyetini tanıtacak, her meselede kendisile hesaplaşmak zarureti olduğunu hissettirecek, kütleli hareketlere girişmekten el'an çekiniyorlar? Vaz'iyetini islâh edecek tedbirler almağa, hükûmeti mecbur edecek, ve haklarını çiğnemekten koruyacak, teşkilâtli geniş mücadelelere atılmakta geçikmesinin sebebi nedir?

Amelelenin, burjuva muhalefet fırkasının teşekkülü ve bele-diye intihabâtı sıralarındaki nümâyişlere ve tezahürlere iştirakini; kendi pişdar fırkası olan, kommunist fırkası lehindeki hareketlerini saymıyoruz. Bunlar, bu vesile ile patlak veren umumî bir galeyan ve coşkunluğun ameleye de ulaşması kabilinden birşeydi. Bu devre haricinde ve bil'hassa bu devreden sonra, amele sınıfı kayda değer bir mevcudiyet eseri göstermedi. Doğrudan doğruya amelenin kendi iş ve yaşama şartları ile alâkadar hiçbir harekete, son sekiz on ay zarfında, şahit olmadık. Ne gündeliklerin azalmasına, iş şeraitinin berbatlaşmasına karşı, ne amele teşkilatlarının kapatılmasına ve yenilerinin yaradılması memnuniyetine karşı, ne amele haklarını ve menfaatlerini koruyacak kanunlar yapılması, işsizlere iş bulunması ve nağden yardım edilmesi lehinde, ne de amele sınıfının ihtilâlcî fırkasının (T. K. P.nin) serbesçe faaliyetten men'edilmesi, kommunist mücahitlere vahşiyane zulüm ve işkence edilmesi aleyhinde, efkârı umumiyenin dikkatini uyandırabilecek ehemmiyette, bir amele hareketi, bütün gayretlere rağmen inkişaf ettirilemedi.

Bazıları bunu amele sınıfının henüz kuvvetli tesanüt bağlarıyla efradı birbirine bağlanmış, uyanık, yekpare bir sınıf haline gelmemiş olmasına atfediyorlar. Ve bu tefsirle herşeyi izah etmiş oldukları zehabına kapılıyorlar. Evvelâ bu tamamilen doğru değildir; saniyen hareketsizlik bununla izah edilmiş olmaz. Bizden daha geri memleketlerde bile, kütleli iktisadî mücadeleler sık sık tesadüf edilen bir vakiadır. Türkiye amelesi henüz kâfi derecede olgunlaşmış, siyasi tecrübesi mebzul, sınıfî inzibatı kuvvetli, inkilâp an'anelerine malik bir sınıf sayılmazsa da, onun şuur ve idrak derecesi ve mücadeleciliği civar memleketler amelesinininkinden aşağı olduğunu kimse iddia edemez. Halbu ki bu civar memleketlerde (Yunanistan, Bulgaristan, ve ilah ...) kardeş amele sınıfları, iktisadî ve siyasi nüca-delelerde, her gün biraz daha müessir bir rol oynamaktadırlar. Balkan hükûmetleri, mühim mes'elelerin hallinde, ve beynelmilîl münasebetlerde, emekçi küttelelerin temayüllerini ve dileklerini hesaba katmak mecburiyetinde bulunmaktadır.

Türkiyede, amele ve köylü sınıfları, imperyalist aleyhtarı uzun, kanlı mücadelelerden sonra, millî istiklâli temin etmişler; millici burjuvaları, yarı dinî devlet teşkilâtının, ve derebeylik bakiyyelerinden bir çoğunun tasfiyesine müncer olan, oldukça geniş bir inkilâp tahakkuk ettirneğe, mecbur kılmışlardır. Bu değişikliklerden çıkan hükûmetin, *memleketi haraca kesen bir diktatörlük şeklini almış* olmakla beraber, komşu proletarya hükûmeti ile dost geçinmesi; ve emekçilerin şiddetli mukavemeti sayesinde, henüz tamamilen imperyalizm cephesine geçmemiş bulunması ... gibi bir takım şerait Türkiyenin siyasi mücadelelerinde mühim bir rol oynamaktadır. Bunları Balkan komşularımızda mevcut şeraite kıyas etmek imkânı yoktur. Bu memleketlerin faşist hükûmetleri garp imperyalist Devletlerinin bilavasita birer acentası, bol istikrazlarla hizmetleri mükâfalandırılan, mutiy uşakları mahiyetindedirler. Bu imperyalizm tevabii imperyalistlerin, içinde sosyalizm kurulan beynelmilîl proletaryanın biricik müstahkem mevkiine karşı, açıktan açığa hazırladıkları tecavuzî mudahalede, üzerlerine feal bir vazife almışlardır.

Bu umumî amiller yanında, bir takım hususî esbap ta tesirlerini یرa etmektedirler. Türkiyede, on sene evveline kadar, bir marksist edebiyatın külliye mefkudiyeti, sendikacılık hareketinin ve sosyalizm cereyanlarının pek geç başlamış olması, amele mücahidlerinin büyük ekseriyeti, küçük burjuva muhitlerle henüz rabitaları kesilmemiş unsurlardan mürekkep bulunması, ve ilah ... gibi. Butün bunların aynı zamanda hem neticesi hem de sebebi olmak üzere, kommunist fırkası geniş küttelelerin yolunu ancak son zamanlar bulabilmiş; ve bu kütteleler de, fırkaya bağlanmaya ve ona sağlan bir temel teşkil etmeğe pek geç başlamışlardır.

Emekçi kitleler kommunist firkasını zorlu bir siyasî teşkilât haline ifrağ edemedikleri için, diktatorluğa aleyhtar inkilâpçı kuvvetler müttehit bir idare altında, sistemli hareketlere girişemiyorlar. Bu fena vaziyete bir an evvel nihayet verilmesine mübrem bir ihtiyaç vardır. Buna muvaffak olduğu nispette, halk firkasının hakimiyetini devirmek gayesine yaklaşılacaktır.

Son zamanlar müşahede edilen bir çok emareler amele sınıfının bu ihtiyacı artık takdir ettiğinde şüp'he bırakmamaktadır. Önümüzdeki aylar zarfında, kommunist firkasının göstereceği inkilâp yolu üzerinde, emekçi kitlelerin azımkârane mücadelelere atılacaklarına muhakkak nazarıla bakılabilir. Bu mücadelelerin alacağı renk ve istikamet, ictimai kurtuluş hareketlerinin mustakbel seyrini tayin edecektir.

Bunların inkişafı esnasında, Firkamız, savaşa atılan, kitleleri — iktisadî ihtiyaçlarından mülhem — konkret talepler, ve siyasî inkilâbî şiarlar etrafında, teşkilâtlandırmağa; amele ve köylü hareketlerine, sistemli bir fealiyetle, ihtilâlcî şekiller vermeğe muvaffak olacak; ve bizzat kendisi bir kitle firkası mahiyet ve kudretini ihraz ederek, onları kat'î kurtuluş mücadelelerine sevk edebilecektir.

Asıl düşmanımız ve vazifemiz*

Kemalizmin zulmüne, fabrikatorların, işkencesine karşı bugün mücadelemizi keskinleştirmeliyiz. Bütün dünyada olduğu gibi burjuvazi, istismarcı sınıfına karşı grev yaparak iktisadî, siyasî büzün hakkımızı istemeliyiz. Eğer mücadelemiz zayıf olursa, haklarımızı tamamiyle alamazsak, istismardan kurtulmak bizim için müşküldür. Başımıza böyle felâketlerin gelmesi muhakkaktır:

Bir arkadaşımız, fabrikatorların zenginleşmesi uğrunda kendisini, arkasında ailesini, çocuklarını bırakarak mahvetti.

Tabii fabrikatorun arkadaşımızın ailesine, çocuklarına bir yardımda bulunmaması bize sınıf zıddiyeti gösterir ve bizim için sınıf mücadelesini keskinleştirmektedir. İşte, fabrikatorlar, burjuvazi sınıfı bizi istismar ediyorlar. Hiç şüphesiz ki, istismar edenler, yani kanımızı emen burjuva istismarcılarıdır. İstismar edilen biz zahmetkeş amele ve köylü kitleleri; bizim sınıf düşmanımız burjuva sınıfıdır.

İşte biz, bunların boyunduruğu altında çalışmağa mecbur kalıyoruz. dolayısıyla kanımızı emiyorlar, fazla istismar ediyorlar, sırtımızdan zengin oluyorlar... Neden yövmiyerimiz daima azalıyor.

* Tezgâh başında çalışan bir şurlu amele yoldaşımız tarafından gönderilmiştir. Memnuniyetle derç ediyoruz.

artmıyor? Şüphesiz fabrikator fazla istihlal neticesinde, malını satamıyor, satamayınca yövmiyeleri azaltıyor. İş yok diye ameleleri işten çıkarıyor. İşte busuretle bütün amelelerin, işsizlerin sokaklara, yollara döküldüğünü görüyoruz. Fabrikatorlar, burjuva sınıfının, kemalizm hükümetinin istinatgâhı olan zenginler tabakası daima istismar ederler. Burjuva sistemi yaşadıkça istismarda yaşar. İşsizler de çoğalır, açlık ta çoğalır, buhranlar da olur.

Netekim, aç bir halde işsiziz, istismarediliyoruz, emiliyoruz... ne için? Herşey zenginler için, burjuva sınıfı için. Yoldaşlar, burjuva hükümeti bu istismar sistemini kendi menfeati iktizasından kaldırmaz ve kaldıramaz... Neden kemalizm idaresi ortadan kalkmasın? Ne için bunların istismarı da kalkmasın? Neden biz, alçakça yapılan zulme, istismara karşı hakkımızı istemeyelim? Yoldaşlar, kanımızın burjuva hortlakları tarafından emildiğini istemiyoruz! Kemalizm hükümeti bizim sınıf düşmanımızdır. Amele ve köylü, kırmızı bayrağımızın altında toplanarak mücadelemize hazırlanmalıyız. Haklarımızı mücadele vasıtasıyla almamız. Ve aynı zamanda bize rehberlik eden, komonist firkasının rehberliği altında bu taleplerimizi kabul ettirmeliyiz:

1. 8 saatlik iş günü.
2. Yövmiyelerimizin çoğalması.
3. Meslek birliklerimizin serbesçe teşkili.
4. Hasta yardım kasası teskili.
5. Cuma yövmiyelerinin işlemeşi... gibi taleplerimizi mücadelele alalım.

Şunu unutmamak lâzımdır ki:

Burjuva hükümetiyle mücadelesiz, bir surette anlaşmak bize iyi bir netice vermez. O yine bütün işleri kendi menfeati tarafına çevirir...

Rehperimiz komonist firkasını, aynı bizim gibi, amele köylü ve fakir halk sınıfının menfaatlerini koruyan bir fırka olarak tanımak lâzımdır. Biz ancak komonist firkasının rehberliği ile bütün bu zulumlerden kurtuluruz. Eğer biz burjuva hükümetini kökünden kaldırmayacak olursak, istismardan kurtulmak mümkün olmayacaktır. Esas vazifemiz, fabrikalarda fabrika komiteleleri meydana getirmek, komonist firkasının rehberliği altında teşkilâtlanarak mücadelemizi keskinleştirmektir...

KAHR OLSUN KEMALİZM BURJUVA HÜKÜMETİ! KAHR OLSUN İSTİSMARCILAR... YAŞASIN BÜTÜN DÜNYA PROLETAR SINIFI! YAŞASIN TÜRKİYE ZAHMETKEŞLERİ VE REHBERİ KOMONİST FIRKASI...

Kadri.

Şoförler cem'iyeti hakkında bazı mutâlaalar

Bir misalle mevcut amele cemiyetlerinin kifayetsizliğini izah edelim: Faraza İstanbul şoförler cemiyetini ele alalım. Şimdi olduğu gibi bu cemiyeti şoförlükle hiç alakası olmayan bir takım otomobil sahiplerinin cemiyeti olarak değil; fakat yalnız şoförlerin bir cemiyeti olarak tetkik edelim. Şoförler içinde belli başlı dört sınıf tefrik edilebilir. Bunlardan birincisi doğrudan doğruya muayyen aylıklarla çalışan hususî otomobiller şoförleridir. İkinci olarak taksid ücretle çalışan, fakat aynı zamanda ticarettten de cüz'î bir hisse alan veya hisse almayan şoförler zikredilebilir. Bunlardan başka ayrıca ücret almada yalnız yüzdeye çalışan, veya kendi otomobiliyle gündeliğini çıkarmaya çalışan şoförler vardır. Bu dört sınıf şoförün umumî hususatta bir çok müttehit gaye ve emelleri olabilir. Fakat yevmî dertleri, yevmî mücadelelerinde dördünün de birbirinden ayrı hedefler üzerinde uğraşmak mecburiyetinde oldukları yeknazarda göze çarpar. Faraza kendi otomobiliyle çalışan bir şoför için, ücret mücadelesi yoktur. O belki taksi tarifelerinin yükseltilmesiyle alâkadar olabilir. Yüzdeye çalışan şoförler de tarife farkından belki istifade edebilirler. Fakat maktu ücretle çalışan bir şoför için tarifenin hiç bir hükmü yoktur. Bunlardan başka aynı bir derdin izalesi ve aynı bir gayenin tahtı temine alınması için de muhtelif şerait tahtında, muhtelif yollarda mücadelelere ihtiyaç vardır. Filhakika şoförlerin hizmet ettikleri patronlar içinde üç, beş otomobilden fazla otomobile sahip büyük sermayedarlar, veya şirketler olduğu gibi, yalnız bir veya iki otomobile sahip ve ekseriya kendisi de başka bir sahada esnaflık veya tücarlık, memurluk eden, amatör otomobileler de vardır. Birinci kısımda şoförler gayet sıkı bir inzibata tabî bulunur. Ve bu sahada şoförlerle patronları daimî bir mücadele halindedir. Patronlar istismarlarını artırmaya, şoförlerde kendilerini ezdirmemeye say ve gayret ederler. İkinci kısımda şoförler patronların münasebatı daha patriyarkal (babayanidir). Patron umumiyetle şoförün arkasını okşayarak hüsnü riza ile ona angaryalarını yüklerse de, aralarındaki münasebatı daha ziyade emsal, teamül idare eder. Bu emsal ve teamülü kendi lehinde değiştirebilmek için, şoför bütün kendisiyle aynı şerait tahtında çalışan arkadaşlarıyla, aralarında, umum birliğe merbut olabilecek ayrı bir birlik teşkil etmek mecburiyetindedir. Üç beş otomobilden fazla otomobile sahip, ekseriya hususî garajlara da malik olan büyük sermayedarların maiyetinde çalışan şoförler kendi hukuklarını şoför birliği vasıtasıyla müdafaa etmeğe kalkıştırlarsa, bunda bile muvaffak olabilmek için, ewel be ewel birlik içinde, bütün aynı garajda çalışan

arkadaşlarıyla müştereken bir kütle halinde hareket etmek mecburiyetindedirler. Bir fert olarak birliğin ağır makinesini harekete getirmeğe imkân yoktur. Böyle bir garajta aynı patron veya şirket idaresi altında çalışan, şoförlerin patronlarıyla mücadelelerinde, bir çok hususî safhalar tahaddüs eder ki, bunlar, o müessise haricindeki şoförleri zerrece alâkadar etmediği halde, aynı garajta çalışan fakat şoför olmayan, bir çok amele, müstahdem veya memurları hayati bir şekilde alâkadar eder. İşte böyle bir garajta ekseriya şoförler için patrondan gayri bütün garaj arkadaşlarıyla müşterek bir birliğin yapabileceği işler bir şoför birliğinin yapabileceği işlerden kat kat fazla ve müessir olur. Bunlardan başka doğrudan doğruya otomobillelikle alâkadar olmayan, şirket veya fabrikalarda, kamyon veya tenezzüh otomobilleri şoförlerinin aldıkları ücretler, aynı müessesede çalışan sair işçilerin aldıkları yevmiyeler nispetinde olur. Bu gibilerin fabrikada vaziyeti diğer işçilerinkinden hiç bir veçhile farklı değildir. Şoför cemiyeti bunların çalışma şeraiti ile, uzaktan uzaga dahi olsa, alâkadar olamaz. Bu gibi şoförler bütün istikballerini aynı müessesede çalışan diğer işçilerin kaderine bağlamaya mecburdur.

Bu misallerde görülüyorki böyle umumî vasî bir kadroyu haiz olan, bir birlik teşkilâtında, azalar ewela mesleği fark ve hususiyetlerine, saniyen tabî tutuldukları çalışma şeraitine, salisen de çalıştıkları müesseselere göre kütleli grup teşkilâtlarıyla, birliklerde ahzı mevki etmedikten sonra, böyle umumî bir teşkilâtın faal bir rol oynayabilmesine imkân bulunmaz. Ve bütün teşkilâtın mevcudiyeti işçinin yalnız parasını çekmiye memur lâfzî bir heyuladan ibaret kalır.

Deniz işçilerimize teşkilât nasihatları

Muayyen bir müesseseyi ele alalım: Mesela bir vapur şirketi „şirketi hayriye veya liman, Haliç ve saire şirketleri“ gibi. Bu şirketlerin bazılarında kendilerine mahsus muattal bir takım teşkilâtlar vardır. Bu teşkilâtların azaları için gördüğü iş hiç mesabesindedir. Bu cemiyetlerden bir kısmı da azalarının bir parça alâka göstermeleri ile faal ve mükemmel bir teşkilât haline sokulabilir. Vapur şirketlerinde çalışan işçiler ana hatlerinde iki kısma ayrılırlar: kara ve deniz işçileri. Karada çalışan işçiler „memur, müstahdem, işçi“ kısmen yazıhaneler kısmen de tamirhaneler ve levazim depolarında çalışırlar. Bunlar içinde ruhen ve cismen patronlara merbut olan müessesenin yüksek idare hey'eti bulunur ki, ekseriya işçi bütün memur ve müstahdim sınıfını bu hey'ete dahil kıyas etmeğe mütemayil bulunur. Halbuki du doğru değildir. İdare hey'eti umumiyetle müdürü umumî ve daire müdürleri büro şefleri, kasadarlar, vezne-

darlar, muhasipler, müfettişler, mütehassislardan mürekkeptir. Bunların tevabii de müstahdimler arasında çavuşlar, müdür ve patronların hususî hizmetlerinde kullandıkları hademeler, inzibat memurları, amele arasında ekseriya ustabaşılar ve vazifesi ekseriya hafiyelik, olan bir takım, mensap düşkün, iltimaslı, gördükleri işlerde ehliyetleri olmayan kimselerdir. Bu idare heyeti haricinde kalan bütün işçilerin müessese dahilinde menfaatleri her hususta müşterek değildir. Bu müşterek menfaati nazarı itibara almadan münferit bir suretle kendi hususî menfaati için mücadeleyle kalkacak her hangi bir gurup ekseriya diğerlerinin takbih ve tenkidi altında çalışmak mecburiyetindedir, ve arkadaşları arasına nifak ve geçimsizlik sokmaktan başka bir iş göremez. Bu itibarla bütün işçiler her hangi bir hareket için aralarında gayet sıkı bir irtibat tesisine ve her hareketlerine bütün arkadaşlarını alâkadar etmeye mecburdurlar. Tabii her harekette bir takım muhalifler zuhur edebilir bu muhalifler bazen bir ekalliyet olur. Bu takdirde ekalliyeti ekseriyetin hüküm ve iradesini kabule ikna ve icbar etmek lâzımdır. Bazen de hareket ve faaliyetin muhalifleri ekseriyeti teşkil eder ve patronların adamları işçiler arasına yayılarak ve onlara iyice nüfuz ederek her türlü hareket, ve mücadele hislerini uyutmaya muvaffak olurlar. Böyle bir vaziyette inkilâpçı ekalliyetin faaliyetten sarfı nazar etmesi icap etmez. Bilakis bir taraftan faaliyetini iki misil artırarak arkadaşlarını burjuva tesiratından kurtarmaya ve kendilerine taraftar kazanmaya çalışmakla beraber; diğer taraftan harekete geçmeye imkân ve neticede fayda görürse, harekete geçebilir. Fakat her halde bu hareket hususî gurup menfaatlerini değil, umum arkadaşların menfaatini hedef ittihiyaz etmek mecburiyetindedir. Şahsî gayeler uğurunda hareketler muvaffak olsa da netice itibariyle işçi arasında tefrika tevliit ettiği cihetle iyi olmaz.

Her hangi bir hareket ve faaliyet daima bir teşkilâta mütevakıftır; ve hareketin inkişafı — yani muvaffakiyet veya akameti — hep bu teşkilâtın mahiyetine, yani kuwet veya zafına, işçilerin veya patronların elinde bulunmasına tabidir. Bir işçi hareketi muvaffak olabilmek için bu hareketi idare eden teşkilâtın başında bütün işçi tabakalarının ayrı ayrı mümessilleri bulunması ve bu mümessiller vasıtasıyla işçinin daimi surette hareketi takip edebilmesi lâzımdır. Misalimizdeki vapur şirketini ele alalım. Bu şirkette ewela idare heyetini büsbütün hariç ve işçiler için bir düşman cephesi mahiyetinde tutmuştuk. Asıl işçileri de deniz ve kara işçisi olarak ikiye ayırmıştık. Kara işçilerinde yazihane, tamirhane, ve depolar işçileri bulunduğunu söylemiştik. Şimdi bunlar arasında nasıl teşkilât yapılabileceğini tetkik edelim: Yazihane ekseriya vasi ve muazzam bir bina. Bu binanın muhtelif dairelerinde çalışan memur ve müstahdimler ekseriya birbirlerini tanımaz. Bu itibarla hepsini bir

kütle halinde toplamak mümkün değildir. Fakat kısım kısım her daire kendi arasında birleşebilir. Meselâ muhasebe dairesi memurları bir taraftan, işletme dairesi, levazim dairesi, fen ve plan dairesi, evrak kalemi, hukuk kalemi, tercüme, sevkiyat, ve saire memurları diğer taraftan aralarında birleşerek mikdarı kâfi mümessil tayin ederler. Bu mümessillerin içtimandan yazihane kısmının teşkilâtı vücuda gelir. Yalnız bu teşkilâta aynı bina içinde çalışan bütün hademelerin mümessili olmak üzere, hademelerin mikdarına göre ya her kat için ayrı yahut müttehiden bir veya müteaddit hademe mümessili de — memurlardan mustakillen — ahzı mevki eder. Hademeleri memur vasıtasıyla temsil etmek katiyen salim bir usul değildir. Çünkü bunların teşkilâta alâka ve rabitalarını kesmekten başka bir netice vermez.

Depolarda yani kömür, yağ ve sair levazim anbarlarında çalışan kâtip, memur, bekçi, hademe, sandıkçı, hammal ve saire bir takım ameleler vardır. Bazen bu depolar müteaddit ve kadroları da mahdud olur. Bu takdirde birbirine yakın olan depolar aralarında birleşmek suretiyle teşkilât vücude getirebilirler. Diğer taraftan ekseriya depolarda bir veya iki memur bulunur ve bunlar zaten sıkı bir surette merkezde muayyen dairelere merbut bulunurlar. Bunların doğrudan doğruya merbut oldukları daire memurlarıyla birleşmeleri, belki de yerine göre daha muvafık olabilir. Memuru, amelesi hademesi fazla olan depolarda her tabaka mikdarları nispetinde aralarından mikdarı kâfi mümessil intihap ederek anbar kısmı teşkilâtlarını vücude getirmelidirler. Tamirhanelerin teşkilâtı daha muğlaktır. Çünkü tamirhaneler ewela atelyelere ayrılmakta, saniyen her atelyede de muhtelif zanata mensup bir takım işçiler bulunmaktadır. Umumiyet itibariyle her atelyede bir takım işviyeciler, turnacılar, frezeci, planyacı, dökmeçi, makinist, modelci, montör, elektrikçi ve saire gibi mütehassislardan ve çıraklarından mada, bir mikdarda ihtisassız amele bulunur. Her atelyede çalışan işçi mikdarı çok muhim olmadığı takdirde birbirine yakın bir kaç atelye aralarında birleşebilirler. Fakat her halde tamirhanede her itibarla hususî bir vaziyeti olan ihtisassız amele ihtisassız amele tarafından temsil edilmemeli; çıraklar namına bir usta namzet gösterilmemelidir. Her atelyenin intihap ettiği bu heyetler birbirleriyle birleşerek tamirhane kısmının teşkilâtını vücude getirmelidir.

Deniz üzerinde çalışan işçilerin teşkilâtı yeknazarda çok müşkül ve karışık görünür. Çünkü müteaddit vapur ve sair sefaın üzerinde çalışan bu işçiler de, tabii oldukları muamele itibariyle, bir çok kısımlara ayrılırlar. Her bir geminin bir veya müteaddit kaptanları, çarhçıları, yağcıları, ateşçileri, lostromaları, gemicileri ve ekseriya bir veya iki kâtip veya komiseri ve bir takım kamorot, aşçı, kilerci ve saire bulunur. Aynı bir şirkete ait bu gemileri bir teşkilâta tabi

tutarken vapuru mu. mesleği mi mikeyas tutmak lâzım gelecektir? Bu hususta olu orta bir nazariye vaz'ına kalkışacak olanlar hic şüphesiz aldanacaklardır. Çünkü gemi mikeyası üzerine bir teşkilât nazariyesini kabul ettiğimizi farz edelim: Aynı bir şehre civar sevahil arasında vapur işleten bir şirketi nazarı itibara alırsak bu şirkete mensup bir vapurun diğere vapurlarla irtibat temin edebilmesi, ve her hangi bir harekette azalarına itimat telkin edebilmesi çok müşküldür. Halbuki meslek üzerine bir teşkilâtın da uzak seferler yapan bir vapur şirketinde mesela „Barzilay ve Benjamen“, veya „Yelkenci“ vapur şirketlerinde bir vapur ekseriya bir aydan fazla menşe limanından uzak kalır. Bazen bu vaziyet aylarca devam edebilir. Mesela Maryopoldan Pireye kömür taşıyan ve istanbuldan her seferinde transit geçen bir gemi aylarca arkadaşlarından uzak kalmak mecburiyetindedir. Bütün bu müddet zarfında o her günlük yövni mücadelelerle vaziyetini patronuna karşı müdafaa etmek mecburiyetindedir. Böyle bir vapurun kendisine mahsus bir vapur komitesi olmadıkça bu mücadeleyi muvaffakiyetle başarmaya imkân yoktur. Halbuki sevahili mütecavire gemilerinde münferit bir şekilde hiç bir vapur için yapılacak mücadele yoktur. Başlı başına hareket eden bir vapuru şirket derhal bir başka vapurla tebdil eder; ve asileri karanlıkta boğmak için her türlü tertibatı alır. Aynı liman dahilinde ve ekseriytle „10—15“ kişi kadar mürettebatı olan vapurlar için, ayrı ayrı teşkilât yapmak ve aralarından bir veya iki kişiyi intihap ederek, bütün vapurlar için, bir vapur kısmı birliği vücade getirmekte iki türlü mahzur bulunmaktadır. Ewela her vapur mahdut mikdarda bir veya iki namzet intihap ettiği takdirde, teşekkül edecek birlikte umumiyetle azalar ya kaptan veyahut ta çarlıçılardan ibaret bulunacak; ve işinin alt tabakaları temsil edilemeyecektir. Saniyen her vapur çalışan işçilerin sınıfları nispetinde aza tayin ettiği takdirde, teşekkül edecek birliğe, her vapurda ekseriya bir kaptan ve bir çarlıçılardan ibaret bulunmasından bütün kaptanların ve bütün çarlıçıların, ateşçi ve gemicilerin hemen hemen yarısının dahil olması icap eder ki, bu da geniş ve tatbiki kabiliyetten mahrum bir kadrodur. Halbuki diğere taraftan bu gibi liman vapurları mürettebatı daimi surette bir arada bulunmaları, tatil saatlerini beraber geçirmeleri, hepsinin ayrı ayrı kaptanlara gemicilere ateşçilere mahsus — kahveleri bulunması dolayısıyla, münasebetleri aynı bir vapur amelesinin münasebetinden farklı değildir. Bu itibarla bütün bu vapurların ve şirketin sair sandal, motor, römörkör, istimbot, mavuna ve saire gibi yardımcı vasıtalarının meslek itibariyle teşkilâtlanmaları daha muvafıktır. Fakat bu meslek teşkilâtlarının biz türkiyada yine sakim bir mecra takip ederek, aynı şirkete tabi diğere teşkilâtlarla birleşecek yerde,

doğrudan doğruya mustakillen diğere şirketlerin meslek teşkilâtlarıyla birleşmeye çalıştığını görmekteyiz. Bilhassa sık sık yer değiştiren, ihtisassız veya nim ihtisasslı gemici ve ateşçilerin bu suretle daha umumî bir meslek teşkilâtına intisap etmeyi bir zaruret talakki ettiği anlaşılmaktadır. Filhakika faraza şirketi hayriyenin ateşçi teşkilâtına mensup bir işçi şirketten çıktığı dakika cemiyetle de kat'ı alâka etmiş bulunuyor; ve başka bir yerde kendisine bir iş bulmakta müşkülât çekiyor. Bu hiç şüphesiz bu günkü teşkilâtın esasından çürük olduğunu gösteren bir cihettir. Aynı bir şirketin vapurlarında çalışan muhtelif işçiler meslekleri itibariyle, birbirleriyle birleşerek aralarından bir hey'et tefrik ederler. Bu heyetler aynı şirketin vapurlarında çalışan diğere mesleklerin teşkil ettikleri hey'etlerle birleşerek, bu şirket işçilerinin vapur amelesi teşkilâtını vücade getirirler. Bu vapur amelesi birliği de aralarından bir heyet tefrik ederler; ve bütün işçilerin muvafakatıyla, bu heyet şirketin diğere kara amele memur ve hademelerinin teşkil ettikleri, heyetler tarafından, ayrılan murahaslarla birleşerek, aynı müessesede çalışan bütün işçilerin birliğini vücade getirirler. Muhtelif vapur şirketleri amelesinin bu suretle teşekkül eden birlikleri de aralarından hey'etler ayırırlar. Bu vekillerin ittihadından da aynı limanda çalışan umumî deniz işçilerinin birliği meydana çıkar. Bir devletin muhtelif limanlarında teşekkül eden birlikler ayrıca aralarından azalar intihap ederler. Böylece bütün memleketin deniz işçileri teşkilâtı vücade gelir. Asıl bu merkezî teşkilât her tarafta ihtiyaç nispetinde işçi bursaları teşkil eder; ve kendisinin her hangi bir şubesine mensup bir işçiye mesleği dahilinde iş bulmaya yardım eder; onu her hangi bir yerde patronu tarafından aldatılmaktan, kendi aleyhine kontratolara girişmekten kurtarır. Grevlerde bütün işçilerin grevçilere yardımını temin eder; ve grevci arkadaşlarını teşçi için tesanüt grevleri ilân ettirir. Memleketin sair merkezî işçi teşkilâtlarıyla münasebata girişerek bilumum işçiler arasında rabıta temin eder. Ve en nihayet diğere milletlerin işçileri ile irtibat tesis ederek, beynelmilel işçi teşkilâtına ve cihan proletaryasının inkilabi hareketlerine Türkiye denizçilerini de ithal eder.

Mazlum.

Türkiye inkilâp hareketlerinde sınıfların* çarpışmaları

(Marxist tahlil)

MABAT

Tanzimatın in'ikâsleri

Bütün haricî ve dahilî mukavemetler, azm ve sebat sahibi birer Devlet adamı olan, Mustafa Reşit'in ve, onun yolunda yürüyen, yetiştirmeleri Âli ve Fuad Paşaların cesaretlerini kıramadılar. Bu islâhatçı nazırlar, yenileştirme eserini tamamlamak uğrunda, meta-netle ve takip fikrile çalıştılar. Onların yılmaz gayretleri sayesinde, kanun ve nizamlara hurmet duygusu tedricen ehali arasında yer tutmağa başladı. Fakat zabtî raptı ve müsavâtı istihdaf eden bu idare, yeniliği dolayısıyla, içtimâî ve siyasî münasebetlere hakim olan sakım taamüllere, ruhlara işlemiş kötü âdedlere aykırı geliyor; ve menfaatleri haleldar olan bir çok eski rejim emektarlarının hoşnutsuzluğunu davet ediyordu.

Tanzimattan elde edilen neticeleri mutalaa ederken, onun tahakkukune ne suretle ve kimlerin engel olmıya uğraştıklarını da gözden geçirmek icab eder. Biz atideki maphaslarda meselenin bu müspet ve menfi taraflarını mütevaziyen tetkik edeceğiz.

Vilayetlerde, merkezin kuvvetlenmesinden münbeis, derin değişiklikler

Tanzimatın en göze çarpan neticesi, merkezi hükümetin kuvvetlenmesi; vilayetlere emirlerini infaz, ve bil'fiil memleketi idare etmeğe başlaması oldu. O zamana kadar, hükümet içinde birer hükümet teşkil eden, ve geniş salahiyetlere malik, derebeyi valiler tarafından, birer müstemlike gibi idare olunan, vilayetler, gittikçe daha sıkı bağlarla payitahta bağlandılar. İdarelerinin tanziminde merkezden gelen talimatın oynadığı rol tedricen büyüdü. Bu suretle idarî derebeyliğin ilgası, az zamanda, taşralarda beklenmedik bir tezahuru mucip oldu. İslâhatın tadbikinden bir müddet sonra, hudutsuz imüyazlarını, keyfi muamele haklarını kaybeden, idarî kadro — başta valiler olmak üzere — bu imüyazlarla beraber, halk

* Bu eserin ilk kısımları 1—2, 3—4, ve 5 numaralı sayılarımızda intişar etmiştir.

üzerinde haiz olduğu itibarı da kaybetti Böylece ifrattan tefrite düşülmüş oluyordu.

Valilerin hareket ve icraat serbestileri hemen temamilen ellerinden alınmıştı. Babı-Ali onları sıkı bir tabiiyet altında tutuyor, makul bir sebep olmaksızın, sık sık vilayetten vilayete naklediyordu. Mahallî işlerin, bir plan dahilinde, ifasına nezaret eden, amir bir makamdan mahrum kalmak yüzünden, vilayet idareleri her türlü insicam ve devamlılıktan mahrum kalmışlardı.

Derebeyi valilerin şahsî malikâneleri gibi idare ettikleri, muhtar vilayet teşkilâtı yerini, mubalegalı bir merkezîyetçiliğe bıraktı. Tedricen bütün mahallî iktidar müntehap vilayet umumî meclislerine geçmişti. Bu istişarî meclisler, tanzimatın en mühim müktesebatından biri idi. Onların azaları, oldukça yüksek vergi ödeyen mükellefler tarafından, mahdut rey usulile seçiliyordu Hakikatta ve tadbikatta onlar hemen münhasiren, *aynı zamanda ticaretle iştiğal eden toprak burjuvazisini* temsil ediyorlardı. Hamlelerine mani olan hailer, islâhat neticesi, ortadan kalktığından beri, bu varlıklı tabaka suretle inkişaf ediyordu. Bu yeni yetişen sınıf bütün serpilmesini ve kuvvetlenmesini tanzimata borçlu idi. O hükümdarlık merkezîyetçiliğinin başlıca yardımcısı ve müdafii rolünü, tabii bir sevk ile, yüklenmişti. Fakat bu vaz'iyetin büyük bir mahzuru vardı. Onun istismar istihası ve tehakküme temayülü, bu şerait altında, artık hiçbir hudut tanımaz oldu. Zaten itibarları pek ziyade azalmış olan valileri, itma ile baştan çıkarmak ve tesirleri altına almak, onlar için işten bile değildi. Bu suretle vilayet amirleri bu sınıf mensuplarının elinde oyuncak menzelesine inmişlerdi.

Diğer halk tabakaları için, bu emlak ve erazi sahipleri gruplarının tesallutundan şikâyet etmek üzere, çalacak kapı kalmamıştı. *Az bir müddet evvel bizzat mazlum bir sınıf olan bu toprak burjuvazisi, içinden çıkmış olduğu, orta halli ve yoksul köylülüğün ve küçük-burjuvazinin inkişafına engel olan ezici ve soyucu bir sınıf haline gelmişti.* Yalnız himayelerine sığınanlar ve maiyetlerinde çalışanlar onların tazyikinden masun kalabiliyordu.

Maarif islâhatından alınan netice

Tanzimat islâhatçıları umumî maarif mes'alesine büyük bir ehemmiyet vermişlerdi. Külhane hattı şerifinin ilânından birkaç sene sonra, girişilmiş olan siyasî tensikattan istihsal edileceğini alâkadarların ümit ettikleri tertip ve intizamı bir türlü tahakkuk ettiremediklerini gördüler. Değişirme gayretlerine nezaret edenlerin en anlayışlıları bile bunun sebebini keşfetmekte güçlük çekmediler. Yeni cereyanın icabatına tekabül edebilecek bir memur kadrosunun fıkdanı göze çarpıyordu. Kötü iytiyatlarının esiri olan, kabili-

yetten ve bilgiden mahrum eski memurları adam etmek imkân haricinde idi. En iyi niyetlerden mühlhem, mükemmel kararlar ve kanunlar bile tesirsiz kalmağa mahkûm idiler. Çünkü kararları hayata geçirmekle mükellef olanlarda, onların mana ve şumullerini idrak iktidarından eser yoktu.

Bürokrasi efradının çok aşağı seviyesi ve yeni ihtiyaçlarla te'lifi kabil olmıyan alışkanlıkları, yüksek makamların talimatlarını namus dairesinde icra ve doğru olarak tadbik etmeleri ihtimalini ortadan kaldırmakta idi. Buna mebni islahatın otomatik bir tarzda tahakkuku mevzuu bahis olamazdı.

Bu müşahede liberalleri, tedaris ve terbiye sisteminin asrileştirilmesi ve maarifin yayılması mes'elesini, musırrane bir dikkat ve iytina ile tetkik etmeğe sevk etmişti. Asrın ıycabatına göre tahsil ve terbiye görmüş, ve ilim ve fennin tarakkıyatını takip kabiliyetine malik, bir gençlikten ancak, devlet cihazında der'uhde etmeğe namzet olduğu vazifelerin ehli olan memurlar yetişebilirdi.

Bilhassa bu ihtiyacın kamçısı altındadır ki, 1840—1850 seneleri arasında, Abdul Medjidin saltanatı esnasında, sebatkârane bir tarzda, mühtelif derecelerde (iptidai, ihzari mekteplerden, âli mekteplere kadar) birçok mektepler tesisi faaliyetine devam olundu. Bugün fealiyette bulunan ekser yüksek mekteplerin kuruluşu bu devreye tesadüf eder. Tanzimatın eseri olan bu terbiye ve tahsil cihazları maksada pek uygun değildi. Cezri bir tarzda hareket edilmemiş; layikile tasfiyede tereddüt gösterilmiş; ve medrese an'anelerinin kısmen yeni mekteplere intikalinin önüne geçilememişti. Fakat şunu da iytiraf etmek lâzımdır ki, *halk fırkası inkilâbı, bu sahada daha büyük bir celâdet gösterememiştir*. El'an bugünkü maarif usullerimiz tanzimatın attığı temeller üzerine dayanıyor. Onun bünyesinde taşıdığı sakatlıklar, hastalıklı taraflar, bugün de mevcuttur.

Kaydedilmesi ve altı çizilmesi ıycab eden cihet şudur: o zaman açılan bu mekteplerden ekserisinin meccani bir yatı kısmı vardı. Bundan maksat, yeşama şartleri gayri-müsait olan, orta halli ailelere mensup çocukların tahsile devamını temin etmektir. Bu hususi-yete mebni yeni mekteplerin talebesi hemen münhasiren şehirlerin ve kasabaların küçük birjuva gençliğinden mürekkeptir. Yüksek memurin tabakaları ve toprak burjuvazisi, çocuklarının arzu etmedik-halk yavruları ile bir arada düşüp kalkmalarını arzu etmezlerdi. Zengin ailelerin çocukları hususi hocalardan ders alırlar; hususi ecnebi mekteplerinde ve ya Evropada tahsil görürlerdi. Tıbbiye, harbiye, bahriye, mühendis, ve ilah... yüksek mekteplerinin leylî talebeleri, hemen istisnasız, refahtan ziyade sefalet hüküm süren ve müesses nizamdan hiç te hoşnut olmıyan muhitlerden gelme idi.

Aldıkları tahsil onların, memleket ahvalını ve şeniyetleri daba iyi kavramalarına yardım ediyordu. Ve mektepleri bitirdikten sonra, baba ocağına döndükleri, veya vazife başına geçtikleri zaman, ekserya onlar, ailelerinin, eş ve dostlarının mahkûm buldukları tahammül edilmez vaziyete nihayet verecek çareler hakkında muayyen bazı kanaatlere gelmiş bulunurlardı. Böylelikle bil'ahara iktidara doğru yükselen orta sınıfların siyasi kadrolarını dolduran, küçük burjuvazinin islahatçı münevverleri yetişiyordu. Gerek İttihat ve Terakkî inkilâbının, gerek Kemalist inkilâbının başında yürüyen islahatçı münevverler hep bu kaynaktan neş'et etmişlerdir.

Tanzimattan evvel ve sonraki edebiyat intibahı

Türkiyenin içtimai münasebetlerinde vukua gelen, göstermeğe çalıştığımız, derin karışıp yatışmaların edebiyat üzerinde kuvvetli bir tesir husule getirmemiş olmalarına imkân tesavvur edilemez. Edebi faaliyetlerle işigal edilen muhitlerde, tezine lisanın sadeleştirilmesine; ve edebî yazının, tesallüp etmiş şark edebiyatlarının nufuzundan kurtarılarak, yenileştirilmesine, halkın konuştuğu dile yaklaştırılmasına, ve seniyeti, hayatın akışını aksettirmesine taraftar gruplar vücut bulmağa başlamıştı. Yenileştirme temayüllerinin bu ilk tezahurlerinden birkaç sene sonra, bu nevi emeller, önüne durulmaz bir cereyana kalbolmuştu. Münevver gençliğin yüreklerinde imperyalist Devletlere aleyhtarlık ve meşrutiyet inkilâbı fikirlerinin yer tutması hususunda, bu cereyanın meydan verdiği, edebî intibahın pek büyük yardımı dokunmuştur.

19uncu asrın başlangıcına kadar, edebiyat Türkiyede gayet mahdut bir güzideler zümresinin inhisarına tabi bir saha idi. Yazı dili, ve bil'hassa muharrirlerin ve şairlerin eserlerinde kullandıkları dil, halkın konuştuğu dilden büsbütün başka idi. Bu, şatafatlı cümlelerle, arap ve acem tabirlerle ağırlaşmış, öyle bir hususî ifade tarzı idi ki, onda türk sarf ve nahiv kavaidinden ziyade, bu iki yabancı şark lisanının kaideleri ve nazım usulleri hakimdi. Ale'l'ade tahsilsiz veya tahsili az adamların onu anlamaları imkânı yoktu. Halk kütlelerinin anlamalarına müsait yegâne edebiyat saz şairlerinin yazdıkları ve kahvelerde ve sair umumî mahallerde okudukları halk şarkıları idi.

Yalnız arap ve acem dillerini ve edebiyatlarını iyice öğrenmek için, icap eden vakte ve maddî vesait malik olan, imtiyâzlı kim-seler tanınmış türk şairlerinin eserlerini okumak zevkini duyabilirlerdi. Bazen müstesna olarak bu şürlerinin manası güç anlaşılır divan şairleri arasında, Fuzulî ve Nedim gibi deha eseri gösteren tektük şahsiyetlerin yükseldiği olurdu. Bunların aynı teknik ve usullerle yazdıkları eserler daha geniş bir okuyucu halkasının zevkini okşardı.

Edebiyat şekilleri esasen pek mahdut ve yeknasak idi. Siirde gazel ve kaside çerçevesi içinde dönülüp dolaşılır; nesirde ise masallar, seyahatnameler, tarihi tezkereler ve dinî felsefe tefsirleri dairesi içinde hareket edilirdi. Romanlar, muasır hayatı aksettiren küçük hikâyeler, tiyatro tarzı ve gazetecilik tamamile meçhuldu.

Evropa cemiyetile temas, ve garp lisanlarıyla — bil'hasa fransızca ve kısmen ingilizce ile — gittikçe daha geniş mikyasta ülfet, bu bayatlamış edebiyatın kifayetsizliğini ve zamanın ihtiyaçlarına cevap vermediğini meydana çıkarmıştı. Külhane hattı şerifini bizzat yazan Mustafa Reşidin üslubu artık, kendi neslinden olan ekser muharrirlerin yazılarından oldukça farklı idi. Onda kayda değer bir sadeleştirme temayülü göze çarpar... Reşit paşayı yeni edebiyatın mübeşşirlerinden biri saymak caizdir.

Eski edebiyat mektebinin müdafilerine karşı uzun ve güç bir mücadele neticesinde ancak, yazı lisanını yabancı kelimeler yığından temizlemek, ve ona iptidai sadeliğini ve safiyetini iade etmek lüzumu tasdik ettirile bilmişti. Uzun seneler süren devamlı ve sebatlı bir gayretten sonra, o, tahsil itibarıyla aşağı bir seviyede olanların da anlayabilecekleri, bir şekle sokulabilmişti. Bu mücadelenin ilk neticeleri 1850 den sonra alınmağa başlandı. Gazete muharriri ve şair Şinasi yeni maktebin en hararetli müdafii ve başı olmuştu.

Şinasi İstanbulda, Türkiyenin ilk siyasî gazetesini yarattı. Genç edipler, umumî efkârı en ziyade alâkadar eden, içtimai ve siyasî meseleleri yazılarına mevzu ittihaz etmekten çekinmiyorlardı. Bu suretle onlar yalnız milletten tecerrüt etmiş, mahdut bir güzideler grubunu eğlendirmek; münhasiren bu gibilerin fikri ve hissî ihtiyaçlarından ilham alarak, yazı yazmak vazifesile iktifa etmek istemediklerini gösterdiler.

Böylece, o zamanlar garpta rağbette olan, romantizm teşirine fazlaca kapılmış, bir heyecanlı vatanî edebiyat yaratıldı. Tanzimat edebiyatı denilen bu edebî cereyan içinde yetişen ve teşirleri son zamanlara kadar payidar olan, en kuvvetli şahsiyetler Namık Kemal ve Zia Paşa dır.

Bu ilk mektebin nüfuzu altında muhtelif hususiyetler arzeden diğer bir takım mektepler de vücut buldu. Bunlar şu veya bu istikamette ifrata düştüler. Fakat hepsinin gayretleri aynı asrileştirme ve yazı dilini halk diline yaklaştırma gayeleri etrafında temerküz eder.

Denilebilir ki bugün son realist neslin elinde edebî lisan, büyük bir ifade kabiliyeti ve elastikiyet ihraz etmek suretile bu hedefe irişmek üzere bulunuyor. Muasır münevverlerin bu sahadaki emekleri, latin harflerinin kabulüle, fevkal'ade kolaylaştırılmıştır.

Tanzimat edebiyatı küçük-burjuva gençliğinin müteaddit nesilleri üzerinde derin izler bıraktı. Orta sınıflardan bazı tabakaların iktisadî ve harsî yükselişine inziman eden bu tesir müteakıp inkilabî hamlelerin tahakkukunda mühim bir rol oynadı, ve el'an da oynuyor.

Tanzimatın millî ekalliyetler üzerinde tesirleri

Türk olmiyan mahkûm akvamda Tanzimatın husule getirdiği aksül'amel beklenen şekli almadı. Kendilerine müsavat ve asayiş te'minatı vermeğe çalışıldıkça, onlar husumetlerini bil'akis gittikçe daha ziyade şiddetlendiriyorlardı.

Bu mahkûm milletlerin ve millî ekalliyetlerin varlıklı, mümtaz sınıfları, yapılan islâhatta kendi imtyazlarını tehlikeye düşüren, bir tehdit şemmesi buluyorlardı. Kanun huzurunda müsavat ve derebeylik hukukunun ilgası bil'hassa onları kuşkulandırıyor. İstilâ devirlerinde, sultanlar tarafından bahşedilmiş, eski fermanların kendilerine temin, ve asırlarca tadbikatın teyit ettiği, haklardan bil'istifade, onlar kendi cemaatlerinin emekçi kütlelerini — kiliseler nezdindeki cismanî hey'etlere istinat ederek — ifrat derecede soyuyorlardı. Gayri-türklerin, rühban güruhu ile el ele, kazanç peşinde koşan, bu zengin tabakalarının vaz'iyeti türk derebeylerinin vaz'iyetinden pek te farklı değildi. Her kilise etrafında büyük servetlere sahip, hakiki birer zadeğan sınıfı vücut bulmuştu. Bunlar, müte-nevvi siyasî ve iktisadî teşkilâtlarıyla, hükümet içinde hükümetler mahiyetinde idiler. Rayaların bütün müşkülli ve ihtilâfları bu cemaat teşekkülleri marifetiile hallolunurdu.

Her türlü sui-istimale müsait, bu müstesna şartlerden menfaat çekenerin, Devlet siyasetinin aldığı yeni istikametten endişeye düşmelerinde, ve islâhatın tahakkukuna mani olmak için, ellerinde olan herir şeyi yapmağa savaşmalarında şaşılacak bir cihet yokdur. Ekalliyet milletleri arasında nasıl iktisaden kudretli bir büyük burjuvazi husul bulduğu diğer bir bahiste izah edilmişti. Bu sınıfın bil'hassa mali işlerde meleke peyda etmiş kısımları, harikul'ade kazançlar temin ediyor; ve büyük sermayeler biriktirebiliyordu. Devlet maliyesinin tarife sığmaz intizamsızlığı, bunlar için, tükenmez bir ihtikâr ve murabaha mevzuu olmuştu. Hükümetin hazinesine kendi hususî kasası nazarıla bakan, padişah ailesinin israfları ve yüksek memurların ihtilâsları neticesi, maliye idaresi sık sık — hatta en mübren ve müstacel ihtiyaçları tatmin edemeyecek derecede — parasız kalıyordu. Bu tarzda sıkışınca, mes'ul makamlar, Galata sarafalarının (bugünkü bankerlerin) muavenetine müracaat etmeyi âdet edinmişlerdi. Bunlar maal'memnuniye kısa vadeli avanslar verirler; ve tabiatile buna karşılık murabaha şeraiti kabul ettirirlerdi. Devlet daimî surette, mühim mikdarlara balığ olan, bu

dalgalı borçların taksitle hem resül'malini, hem de fahiş faizlerini ödemek mükellefiyeti altında bulunurdu.

Bu muamelelerden istifade edenler, münhasiren gayri-türk ekaliyetlerin büyük burjuvaları idi. O tarihlerde henüz ecnebi memleketlerden istikrazlar akdetmek âdeti yerleşmemişti. İlk defa 1854 senesinde, kırım muharebesi esnasında Türkiye ecnebi sermayesinin kredisine baş vurmuştu.

Maliyenin karma karışık vaz'iyeti, ekaliyetlerin zenginleşmiş hakim sınıflarına, bir diğer muhasenat da arz ediyordu. Bil'vasıta bu vaz'iyet, büyük küçük birçok memurları onların nüfusu altına atıyordu. Maaşların büyük teahhurlerle ödenmesi, memurların büyük bir kısmını, bu borç para dağıtan sermayedarlara avuç açmağa, ve aylık senetlerini onlara kırdırmağa meçbur ediyordu. Sarafı için bu, hem büyük ve kolay bir kazanç membaı, hem de hükümet müstahdimini üzerinde nüfuz icra etmeğe müsait bir fırsat idi.

Bütün bu müşahedelerden sonra, tıpkı imtiyazlı türk içtimai sınıfları gibi, milli ekaliyetlerin hakim sınıflarının da islâhatçıların eserinden memnun olmaları ve ona müzaheret etmeleri için, ortada sebep mevcut olmadığını anlamakta hiçbir zorluk kalmıyor. Bu anasır, mürtecilerin tanzimatın tatbikini güçleştirme teşebbüslerine yardımla iktifa etmemişler; halk kütleleri nazarında büyük bir rakbeti haiz bulunan, milli kurtuluş şiarını ileri sürerek, millettaşlarını ve dindaşlarını karışıklıklar çıkarmağa kışkırtmaktan bir an halî kalmamışlardı. Bu tarzda hareket etmekle onlar aynı zamanda imperyalistlerin, ve ön safta Rusyanın, ajanları olmak sıfatı ile, üzerlerine teret tüp eden, tahrikât vazifesini de görmüş oluyorlardı. *Onların şahsî menfaat hisleriyle ve imperyalistlere hizmet maksadıyla yaptıkları, bu fealliyetler şe'nî olarak, zulüm ve istibdadı müstenit, geri ve iptidai Osmanlı imperatorluğu hakimiyetinin yıkılmasına yardım ettikleri için, mütarakki bir rol oynamışlardır.*

Tanzimat islâhatı esnasında, milli ekaliyetlerin türk irfîca hareketile el ele çalışmış olmaları, meşrutiyet inkilâbından sonra, İttihat ve Terakki fırkasının hakimiyeti sıralarında, türk mebusan meclisindeki rum, ermeni, arap ve ilah ... mebusların mürteci ve dinci „Hurriyet ve İytilâf“ fırkası ile olan, sıkı teşriki mesaisine çok benzer. Bu mukayeseyi tamik etmek inkilâp tarihi noktai nazarından çok istifadeli olabilir.

Sermayedarlığın Türkiyede zuhuru

Siyasî vaz'iyetin inkişafı, munhasiren yeni ictimai ve harsî şartlerin baskısı altında, vukua geldiğini farzetmek bir hata işlemek

olurdu. Memlekette yavaş yavaş cereyan eden iktisadî tahavvülâtı hesaba katmaksızın, baş gösteren inkilâbî hareketler hakkında doğru hükümlere varmak kabil değildir.

1860 tan bil'iytibar sermayedarlık Türkiyeye girmeğe başlamıştı. Biz bu kelime ile mühim mikdarlarda sermayelerin büyük iktisadî teşebbüslere vaz'edilmesini, ve sermayedar usullerile istismarı anlıyoruz. Bu cihet tasrih edilmediği takdirde, tarihi bir yanlışlığa meydan verilmiş olur. Zira daha Avrupada sermayedarlık doğar doğmaz, onun istihsal ettiği sınaî mamulât Osmanlı imperatorluğu hudutlarından içeriye akmağa koyulmuştu. Fakat ilk zamanlar, ecnebi sermayedarlarının bütün muameleleri bu mamul eşyanın ithaline ve bazı iptidai maddeler mübayaasına inhisar ediyordu.

Devlet istikrazı şeklindeki imperyalist sermaye ise, Türkiyeye ilk defa Kırım muharebesi esnasında, ithal edilmiş olduğunu kaydetmiştik. Bu tarihten sonra, istikrazların ardı arası kesilmedi. 1875 de Türkiyenin bütün hariç borçları yekunu 3,297 milyon altın franka halig olmuştu. Nihayet Babı-Ali teahhüdâtını yerine getiremediğinden, düyünü umumiye idaresinin memlekette yerleşmesine muvafakat etmeğe meçbur oldu. Bu idare son istiklâl muharebesinin zaferine kadar, Devlet varidatının büyük bir kısmını, ya doğrudan doğruya tahsil ve ya kontrol etmek hakkına malik buluniuyordu. Bütün varidat yekûnu 17,644,000 altın lira tutan bir bütçede düyünü umumiyenin hissesi 1901 senesi 4,655,000 altın lira idi.

Yani yoksul halktan zorla toplanan paraların % 26 sı, Türkiyenin alacaklısı olan, imperyalist ecnebi sermayedarları yutuyordu.

Fakat biz burada daha ziyade ecnebi sanayi sermayesinin memleketimize hulûli mes'elesi üzerinde durmak istiyoruz. Memlekette asayişin istikrar bulması, ecnebi sermayedarlarda sermayelerini, nafia teşebbüslerine ve sınaî işletmeler te'sisine yatırarak, yerli iş kuvetini doğrudan doğruya istismar etmek haves ve arzularını uyandırmıştı. Hükümet te, millî müdafaa ihtiyaçları için muazan masraflara girişiyordu. Bu miyanda bütün bir harp imalâtı sanayii (tophane, baruthane, tüfek ve fişek imalâthaneleri, tershane, fezhane, v. s.) az zamanda vücut buldu.

İlk şömendeflerlerin inşası da bu yıllarda başlar. İmtiyazı bir ingiliz şirketine verilmiş olan, ilk hat (66 kilometroluk Çerna-Woda — Köstence hattı) 1860 da inşa edilmişti. 1871 den 1873 ç e kadar hükümet Anadolu hattının ilk kısmını (Haydar-Paşa — İzmit) bizzat kendi vesaiti ile inşa ettirmişti. 1875 de de 1274 kilometro uzunluğunda olan Rumeli hattı (şarkşömendefleri) işletmeğe açılmıştı.

Asrî nakil vasıtaları ve harp alât ve malzemesi iymal eden ağır sanayi haricinde, belli başlı mühim merkezlerde alelade istihlâk

mevadi iymal eden bir hafif sanayi de tedricen kuruluyordu. Bunlar arasında hava gazı, mencucat, bira, yağ, sabun, un fabrikaları, demirhaneler, makina tamirhaneleri ve ilah ... sayılabilir.

Türkiye sanayi amelesinin ilk kuvvetleri bu sermayedarlık işletmelerinde yetişmiştir. *Bu yerli proletaryanın vücut bulması, sınaî teçhizatın ve teknikin bu tedrici istihalesinin en dikkate şayan neticesidir. Bunun kadar mühim diğer bir neti ce de, Evropanın ucuz sınaî mamulâtının dahilî pazarı istilâ etmesile alâkadar olan, zanaat loncalarının inhîtatı ve kısmî harabisidir.*

Demir yollarının küzergâhında, o zamana kadar büyük erazi ve çiflik sahiplerinin nüfuzu altında yaşayan, bazı köylü tabakaları pazarla ve şehirle bilavasita münasebete geçmek imkânını elde ettiler; ve bu sayede bahalıya mal olan tabiiyetlerinden kurtulabildiler. Bu suretle demir-yolları köylülüğün tabakalaşması ve sınıflaşması hususunda pek mühim bir rol oynadı.

Bütün bu içtimâî tabakalar (küçük-burjuvazi, orta halli köylülük, genç proletarya) bir intikal devresi yaşadıklarından, gittikçe daha büyük bir tehalükle, ileri görüşlü müneverlerin fikriyatını kabul ediyorlar; ve iktisadî şartların tazyığı altında, onların etrafında toplanmağa temayül gösteriyorlardı. Onlar artık kendilerini emniyette hissetmez olmuşlardı. Bu idare şekli, fena niyetler besliyen veya kötü ilhamlara kapılan, bir vezirin telkinile, padişahın imzalı yacağı her hangi bir kararla, emekçilerin en hayatî menfaatlerinin ve haklarının ayakalar altında çiğnenmesine müsait bulunuyordu.

Vilayetlerde, farkına varılmaksızın yavaş yavaş ecnebi sermayenin vekilleri ile ittifak eden, toprak burjuvazisi bütün hükümet otoritesini kendisine rametmişti. Bu yüzden yoksul halk daha da betbaht bir halde idi.

Mihnet ve maşakkat çeken, fakat mükabilini göremiyen ve haklarını tanıtamayan bütün bu ehali kütleleri, sarayın iktidarını tahdit edecek, ve umumiyet üzere icra kuvvetlerini bir halk mümessilleri meclisinin kontroluna tabi tutacak, bir meşrutiyet islâhatına hasret çekiyorlardı.

Hurriyetçilikten doğan ve onun mukavemetine çarpan meşrutiyet cereyanı

Tanzimatın tamamen serptiği sıralarda, 1870 senesine doğru, sultan Abdul-Aziz tahta bindikten sonra, *tahakkuk ettirilmiş olan islâhatı derinleştirmek iradesini izhar eden, yeni bir inkilapçı sınıftın mücadele meydanına çıktığı görüldü. Şehirlerin ve köylerin orta halli kütleleri arasında, sabrı tükenen mücadeleciler bazı zümreler, ziraat burjuvazisinin ve onun sarsılmaz müzâhe retine dayanan mutlak hükümdarlığın kayıtsız ve hudutsuz salahiyet ve iktidarına*

karşı, şikâyet sadaları işittirmeğe başladılar. Bu muhitlerde, kendi iktisadî ve içtimâî inkişaflarını, hükümet adamlarının haksız müdahalelerinden koruyabilecek, meşrutiyet teminatları kopartmak gayesi takip olunuyordu.

Bu meşrutiyet uyanmasında, en kayde değer cihet, onun müna-dileri ve teşkilâtçıları, tanzimat hurriyetçileri arasından çıktıkları halde, çarptıkları en şiddetli mukavemetleri, kendilerine bir gün evvelki mücadele arkadaşlarının ibraz etmiş olmalarıdır. Filhakika *hurriyetçi müneverlerin bir evvelki nesli, Fuad ve Âli paşaların telmizleri, azımkârane bir tarzda, koyu irticaa karşı mücadele etmekle beraber, ziraat burjuvazisinin (büyük emlak ve erazi sahiplerinin) menfaatlerini temsil ettiklerinden, yeni cereyanın manasını ve şumulünü idrak kabiliyetini gösteremiyorlardı. Onlar — saf dilane bir görüşle — bunun, bazı siyasetçilerin faydasız, müfrit iş güzarlığı mahsulü olduğuna zahip oluyorlardı. Onlara bakılırsa, mütemadiyen tahaddüs eden bütün güçlükler, gittikçe daha geniş bir mikyasta, hurriyetçilik islâhatının tatbiki sayesinde, tedrici bir tarzda bertaraf edilebilecekti. Hatta meşrutiyet lehinde tahrikâtta hulunanları, memleketi — tamir edilemeyecek bir felaketten başka bir netice vermesine imkân görmedikleri — bir maceraya sürüklemek istemekle ittiham etmeğe kadar gitmişlerdi.*

Görülüyor ki, içtimâî tabakalaşmanın ilerilemesi, nihayet *inkilapçılık usaresini tamamile sarfetmiş olan, hurriyetçiler fırkasını bir muhafazakâr teşkilât mevkiine atmıştı. Bundan böyle bu siyasetçiler ve temsil ettikleri sınıflar, meşrutiyet inkilâbının inkişafına mani olmaktan başka bir iş göremeyeceklerdir.*

Bu inkilâp hareketinin inkişafına iki amil, büyük bir nikyasta medar oldular. Bunlar bir taraftan küçük-burjuva sınıflarının içinden yetişen inkilâpçı müneverler tabakası; diğer taraftan da ecnebi sermayelerinin memleket dahilinde sınaî faaliyetlere atılmasının şiddetlenmesi, ve sermayedarlık istismarı usullerinin tedricen benimsenmesidir.

Bitmedi.

Harb Tehlikesi*

İki buçuk senedenberi devam eden dünya iktisadî buhranı amerikada çıkan aynı zamanda Avrupa, Asya, Amerika, velhasilî kelimâ dünyanın dörtbir tarafını ihata eden iktisadî buhran — dolayısıyla — siyasi buhrana çevriliyor. Bu felaketin hergün daha bir parca fazlaştığına şahit oluyoruz. Acaba bu buhranın neticeleri ne olacak?

Buna birçare bulunacakmi? Eger bulunur ise nasıl birşey olacaktır? Ve bu meseleleri nasıl halledeceklerdir. Bir sürü burjuvazi

* Bir amele yoldaşımız tarafından gönderilmiştir.

FIRKA VE KOM-İTERN VESİKALARI

Japonya imperyalizminin Çin'deki Şekavet muharebesine karşı!

Aşağıya naklettığımız beyanname Imperyalizme karşı beynelmül mücadele cemiyeti tarafından nesredilmiştir. In. Yo.

„İmperyalist Devletler Çin inkilâbına karşı açıktan açığa bir müdahale muharebesi yapıyorlar. Onlar Çin milletine karşı açık bir mücadele halindedirler.“ Anti-imperyalist Liganın son icra komitesi içtimatı imperyalistlerin Çine karşı almış olduğu vaziyeti bu cümlelerle tavsif ediyordu. Bugün Çine imperyalistler tarafından boyunduruk takılmasının daha vahin bir merhalesinde bulunuyoruz. Japonyanın Mançuryada açtığı şekavet muharebesile, İmperyalistler Çinin, esasen bir şekilden ibaret olan, Devlet istiklâlini yüzüstücesine ayaklar altında çiğneyorlar. Onlar şimdilik kadar mudahalelerini ve zulumlerini, yerli ajanları: kurtuluş mücadelelerine atılmış olan, emekçi kitlelerin cellatları Çankayşek ve diğer jeneraller vasıtasıyla, icra ediyorlardı. İstismarlarına tabi sahalarda „asayişin“ temin edilememesi ve cihan iktisadî buhranının şiddetlenmesi, onları bu muazzam insan haznesini doğrudan doğruya parçalamıya ve hakimiyetlerine ram etmeğe sevketti.

Şimdilik kadar alâkadar İmperyalizmlerin buna teşebbüs etmemiş olmaları taksim mes'alesinde aralarında anlaşmamış olmalarından ileri geliyordu. Japonya, son ayların iktisadî ve malî bozgunları neticesi, Evropa ve Amerikada tehaddüs eden sıkışık vaziyetten ve büyük Devletlerin âciz bir halde bulunmalarından bil'istifade, haricî pazarların daralması dolayısıyla yenilmez güçlükler içinde çarpınan sanayiinin tazyığı altında, Mançuryada askerî bir maceraya atılmaktan çekinmedi.

Japonya ordularınının, diğer imperyalistler tarafından mühim bir mukavemete çarpmaksızın, bu vilayetin bütün cenup kısmını (ve hatta şimat kısmındaki bazı büyük şehirleri) işgal edebilmiş olmaları, İngiltere, fransa ve Amerika imperyalizmlerinin bu çabulculuk tecavuzunun inkişafını tasvibkâr bir nazarla takip ettiklerini iltibassız bir tarzda gösterir. Hiç şüphesiz onlar bu misale imtisal ederek, aynı zorbalık ve soygunculuk usullerile, istifadeli „tavizat“ ele geçirmeği tasarlıyorlar.

İmperyalist Devletler bir def'a bu yola girdiler mi, tabiatile onlardan herbiri koyunun en iyi parçasını kendisine ayırmak isteyecek; ve böylece aralarında mevcut tezatlar yeniden keskinleşecek; ve yeni ihtilâflar zuhur edecektir.

İmperyalistleri Çin mes'alesinin bu cezri halline sevkeden nedir? Onların, Çini yarı müstemlike bağlarıyla inkıyat halinde tutmak, ve

muharrirleri buna bir çare bulmak için bir sürü burjuvazi alimleri ve diplomatları bu vaziyetten kurtulmak için bu meseleleri halletmek için her vasıtaya müracaat ediyor, bir çok tedabir ittihaz ediyor. Hicbir türlü bunun altından çıkmak için çare bulmuyorlar. Bilakis onların müracaat etmiş oldukları vasıtalar buhranı keskinleştirmekten, derinleştirmekten başka birşey yapmıyor. Bunun neticesinden sınıf teadları birkat daha artıyor; sefalet çoğalıyor; ve dolayısıyla inkilapçı hareketler fazlalaşiyor. Kapitalist hükümetlerini bu vaziyet korkuya sevkettiğinden, kendi aparatlarını inkilapçı kütlelere karşı sevk için dahili ve harici tehlikeye karşı ve yeni yeni müstemlekeler zaptı için ta dışından tırnağına kadar silahlanmak mecburiyetinde kalıyorlar. Cenevada bulunan cemiyeti akvam yani imperyalist hükümetlerinin bir muessesesi olan bu meclisi bir taraftan ayrı ayrı kapitalist imperyalist hükümetleri arasında bulunan teadları müstemleke ve yarı müstemleke hesaplarına halletmeğe çalışıyorlar, ve aralarında bir tesanüt hasil etmeğe uğraşırken diğer taraftan ise sovyet ithatlar birliğine karşı bir imperyalist cephesi hazırlamakdan çekinmeyerek bir sürü vasıtalar ile bu cephe dahiline diğer küçük hükümetleri çekmek hususunda bir çok entirikalar yaptığını görüyoruz.

Bu meyanda muahedeler, anlaşmalar yapıyor. Hep bunlar imperyalist dünyasından ayrı bir dünya olan proleter diktatorasına çeviriliyor.

Bu cemiyeti akvam proleter diktatorasına karşı olacak harbi hazırlamak hususunda ne kadar büyük bir rol oynuyor ise, sosyal demokrat fırkaları da bu harba ameleyi ve zahmetkeş kitleleri hazırlamak hususunda aynı derecede belki daha fazla oynamaktadır.

Soviyetletler aleyhine olacak olan harba sosyaldemokrat fırkaları geniş halk kitlelerini açıktan açığa davet edici bir sürü propaganda faaliyetleri yapıyorlar. faaliyetlerini idare etmek tertip etmek hususunda ve imperializm hükümetlerinin bir nevi acentası olan ikinci enternasyonal ön ayak olmakta ve sovyet ittihadında yakayı ele veren senayı partisi menşevik partisi ve diğer umumî aksi inkilapçıları sovyet hükümetini devirmek için idare etmektedir.

Görülüyor ki dünya iktisadiyatını düzeltmeğe uğraşan . . . sosyalizmi yıkmak için uğraşan bu hayasız sosyalistler ve onların bulunuyorlar, ve halk kitlelerini bu harbe hazırlamaktadırlar. Lakin harbi umumîden libret alan ve onun neticesinden birçok zayıflar veren zahmetkeş kitlelerin gelecek harbe karşı alacağı vaziyet herhalde harbi umumideki gibi olmayacak ve bilhassa soviyetlere karşı yapılacak bu harpte zahmetkeş kitleler büyük rol oynayacaktır.

Ferid.

yüz milyonlarla aç halkı, derebeylerin ve büyük milli burjuvazinin diktatorluğu altında, kolaylıkla istismar etmek siyasetleri iflas etti. İnkilâpçı soviyetler hareketinin durmaksızın ilerlemesi; imperyalizm aleyhtarı kızıl ordunun kuvvetlenmesi ve büyük muvaffakiyetleri; onun, Nanking hükûmetinin meyasane gayretlerine ve bizzat Çankayşekin komandası altında tenkil orduları gönderilmiş olmasına rağmen, imha edilememesi, nihayet imperyalistlerin bu husustaki bütün ümit ve hayallerinin boş olduğunu ispat etti. Bundan dolayı göz koydukları mıntakalarda, müsella tecavuzlarla doğrudan doğruya hakimiyetlerini tesis etmek fikri ön safa geçti.

Resmen Çin'in menfaatlerini temsil eden, fakat hakikatte imperyalistlerin elinde bir oyuncaktan ibaret olan Nanking hükûmeti gülünç bir vaziyete düştü. O, bu şerait dahilinde kendisile tesanüdünü iylân eden Kanton hükûmetile birlikte, düşmen istilâsına karşı, Cem'iyeti Akvama müracaatten daha iyi bir çare bulamadı. *Bu müstemlikeci Devletler cem'iyeti, onların yeni yeni sahalarına müdahale ve yeni memleketler ilhakı siyasetlerini kolaylaştırmağa mahsus bir teşkilât olarak, bir def'a daha foyasını meydana çıkardı.* Neticesiz uzun müzakerelerin, münakaşaların açıkça gösterdiği üzere, Akvam Cem'iyeti ancak Japonya imperyalizmini gücendirmeyecek ve dolayısıyla işgalcilerin soygununu teşvik manasını ifade eden bir karar ittihaz edecektir. Bu karar, tecavuzden son derecede mütezarır olan Çine, bilavasıta mütecavizlerle anlaşmak tavsiyesinden başka bir nasihatla bulunamayacaktır.

Fakat Japonları Mançurya ehalisini boyunduruk altına almaktan vazgeçirecek ve işgal kuvvetlerini geri çekmeğe icbar edecek ne bu nevi tavsiyelerdir ne de Kuomintang'ın kof vatanperverane sözleridir. *Ancak emekçi kütlelerin ve teknil memleketlerin imperyalizm aleyhtarlarının inkilâpçı çıkışları, ancak teknil mazlum milletlerin umumî efkârının şiddetli ve devamlı tazyiki yağmacların şekavetine nihayet verebilir.*

Mançuryanın istilâsı yalnız Çin milletinin istiklaline karşı bir çabulcu tecavuzundan ibaret değildir. O, aynı zamanda Sosyalizm kuruluşu memleketine karşı imperyalist harp hazırlıklarında yeni bir adım teşkil eder. Böylece Soviyetlere düşman imperyalistler, müttehit cephelelerini tecavuzla geçmek için sağlamlaştırmağa ve kuvvetlendirmeye uğraşıyorlar.

Japonya şekavetinin bu manasını örtmek için, beynelmîl imperyalist matbuat sözde Japonya ile SSCİ arasında Mançuryaya dair bir mukavele mevcut olduğu rivayetlerini ortalığa yaymak teşebbüsünde bulunuyorlar. Bu âdi bir yalandan ve bir iftiradan başka bir şey değildir. *Soviyetler İttihadında diktatorluğunu icra eden Proletariya ve teknil memleketlerin emekçileri, imperyalist mütecavizlere karşı ve Kuomintang'ın cebrü şiddet ve tethiş sistemine*

karşı, tam bir tesanü halinde, Çinin mazlum kütleleriyle beraberdirler.

Anti-imperyalist Liga, bütün cihanın Imperyalizm aleyhtarı teşkilâtleri namına, Japonya imperyalizminin Mansuryadaki yağma ve garet harbine karşı protestoda bulunur, ve kütlelerin umumî efkârı huzurunda bu caniyane tasallutu kemali nefretle tel'in eder. Protesto icimaları ve küllüvî nümayişler yaparak, işgal ettiği havaliyi derhal tahliye etmeğe Japonyayı mecbur etmeğe, Liga teknil memleketlerin emekçi kütlelerini davet eder.

Çin Soviyet cumhuriyetinin millî kurtuluş programı

Bir kaç hafta evvel teknil Çin Soviyetlerinin birinci umumî kongrası toplanmış. Bu kongra tespit ettiği millî kurtuluş programını bir beyanname şeklin de efkârı umumiyeye arzetti. „Çin işçi Muhabiri“ tarafından neşredilmiş olan bu vesikanın mühim kısımlarını iktibas ediyoruz.

„Çin burjuvalarının ve büyük erazi sahiplerinin İmperyalistlerle akdetmiş oldukları teknil gayri-mütekabil muahedelerin derhal ilgası; Çinin hakim sınıfları tarafından, inkilâpçı kütle hareketlerini ezmek ve kana koğmak için yapılmış olan, teknil istikrazların derhal iptali; bugün imperyalistlerin hakimiyeti altında bulunan cenabilerle meskün mahallelerin, imtiyazlı mıntakaların ve erazinin bila-kaydû şart tahliyesi; Çindeki teknil cenabî hava, deniz ve kara askeri kuvvetlerin Çin topraklarından geri çekilmesi; Çindeki teknil imperyalist bankaların, işletmelerin, ve nakliyat müesseselerinin musaderesi... imperyalistlerin Çindeki iktidarını kırmak için en müessir tedbirlerdir.

Çin Soviyet cumhuriyetinin muvakkat hükûmeti Çinde İmperyalizmi mağlup etmekle iktifa etmeğe kat'iyetle azmetmiştir. O bütün kuvvetile Cihan İmperyalizmine karşı beynelmîl mücadeleye müzaheret edecektir.

Muvakkat Çin Soviyetcumhuriyeti hükûmeti hali hazırda imperyalistlerle muahedeler akdine, tam bir musavat dairesinde olmak şartile, muarız değildir. Bu gibi memleketlerin, Soviyetler erazisinde tavattun etmiş tabaası ikamet serbestisine ve serbesçe sınaî ve ticarî işlerle uğraşmak hakkına, Soviyet kanunlarına muhalif hareket etmemek şartile, malik olacaklardır. Çin Soviyetleri kanunlarına karşı en ufak bir harekette — bu ne şekil alırsa alsın — ona tesaddî eden cenabî memleketler tebaasının kendilerine bahşedilmiş olan serbestiden mahrum edilmelerini ve varlıklarının musaderesini ıycap ettireceğini, muvakkat hükûmet büyük bir ehemmiyetle alâkadarlara iylan eder.

Muvakkat hükümet, daima emekçi kütlelerin ve müstemlekelerin ve yarımüstemlekelerin mazlum halklarının aleyhine olan, gizli kapaklı beynelmül müzakereleri kat'iyetle reddeder; ve açık diplomasi prensipine sadık kalacağını beyan eder. O harici münasebetlerini, Çin'in ve bütün cihanın emekçi kütlelerinin kontrolü altında ve onların yardımıyla tanzim edecektir. O, Çin'in burjuva ve derebeyi hükümetleri tarafından imperyalistlerle imzalanmış, tekmil gizli muahedeleri neşredebilir.

Çin Sovyet cumhuriyetinin muvakkat hükümeti bütün cihanın emekçi kütlelerini Çin'in yegâne amele köylü ve asker inkılâpçı hükümetini müdafaa etmeğe, çinli sınıf yoldaşlarıyla müttehit bir cephe teşkil ederek, soyucu cihan sermayedarlığını yere sermeğe ve Sovyetler ittifadının amele ve köylülerinin misaline imtisal ederek, sosyalizm yolunu tutmağa davet eder.

Çin Sovyet cumhuriyetinin muvakkat hükümeti, Japonya'nın Mançuryadaki yağma ve garet muharebesine karşı, yeni bir imperyalist cihan harbine karşı, Sovyetler ittifadına yapılacak müsellah bir hücumu karşı, ve Çin'deki tahripkâr jeneraller muharebesine karşı azımkârane bir mücadele açacağını alenen beyan eder.*

Fırka teşkilâtlarına ve azalarına*

Her yükü tamamen amele ve fakir halk kütlelerine yükletmekte olan iktisadî buhran sınıf mücadelesini keskinleştirmiştir. Son aylar zarfında birçok amelenin iştirakile müteaddit grevler olmuştur. Amele ve fakir halk kütlelerinin siyasi sahadaki alaka ve faaliyeti ve fırkamızın bunlar üzerindeki nüfuzu büyümektedir.

Fırkamız ve teşkilâtlarımız sür'atle yürüyen ve inkişaf eden bütün bu hadise ve mücadelelerde başta yürümesi bu mücadeleleri bilfiil ihzar sevk ve idare etmesi lâzım gelirken bunların peşinde sürüklenmiştir. Fırka çalışan kütleler üzerindeki nüfuzu ile mütenasip bir surette kütleyi teşkilatı içine alamamıştır.

Bunun sebebi kısmen gizlilik ve devamlı tethiş şeraiti olmakla beraber asıl saik, geniş kütle mücadelelerine iştirake karşı bazı yoldaşların adeta çekingenlik göstermeleri, sadece propandacılıkla iktifaya doğru bir temayül ve nihayet fabrikalara girmek ve buralarda teşkilat yapmak hususunda kâfi derecede azımkârane hareket edilmemiş olması ve kütle ile sıkı ve canlı rabitanın tesis edilmesi için her şeyin yapılmış olmamasıdır.

Amele sınıfının mücadelesinden doğmuş ve anaak bu mücadele-

* Bu talimat geçen sene merkez komitesi tarafından teknil fırka teşkilâtlarına gönderilmişti. El'an muhafaza ettiği ehemmiyetine mebni dere ediyoruz.

ler içinde kuvvetlenebilecek, kütle üzerindeki nüfuzunu takviye eyleyecek ve fili rehberliğini kazanabilecek olan fırkamızı kendisini kütleden tamamen tecerrüde sevkedebilecek olan bu vaziyetten süratle kurtulmak, geniş miqyasta fabrikalara bağlanmak, ve ne kadar ufak olursa olsun kütleyi alakadar eden ve harekete geçirmek kabiliyetini hâiz teknil mücadelelerin başında yürümek, bu mücadeleleri amele sınıfının ana menafiinin icabatı dahilinde ihzar, teşkil sevk ve idare ve tevsi etmek, bir kelime ile azamî dercede faal ve mücadeleci olmak mecburiyetindedir. İnkişafımıza fevkalhat müsait afakî şerait ve amele sınıfının insiyakî mücadeleleri de fırkamızdan ve fırkamız azalarından ayrıca azami faaliyet talep etmektedir.

En önde duran ve teknil diğerlerinin tahakkuku için düğüm noktası olan vazife, en mühim fabrikalara girmek, buralarda komünist teşkilatları kurmaktır. Fırka teşkilatları bunu en kısa bir zaman zarfında tahakkuk ettirmek mecburiyetindedirler. Bu maksatla fırka komiteleri kendi muntakalarındaki bu gibi müesseseleri tespit ederek fabrika veya sokak hücrelerini civarlarındaki, henüz fırka teşkilatları olmıyan, bu nevi fabrikalar amelesile rabitalar tesis etmeğe bunların en şuurlu mücadeleci ve fedakârlarını kazanmağa ve nihayet fırka azalarının bugibi yerlere yerleşerek orada teşkilat yapmağa memur eylemelidirler. Ayrıca fırka komiteleri azası ile mahallî teşkilatların en yetişken faal ve tecrübeli azası hücrelere takviyecî sıfatı ile rabtedilmelidir. Bu sayede fırkamızın faal bir hale getirilmesi, teşkilatımızın tevsi ve takviyesi mesaisinin daha velut ve esesli bir surette inkişafı ve fırka kararlarının derececi icrasının kontrolü imkânı kazanılmış olacaktır.

Fırkamızın faalleştirilmesi, kütle ile bağlanarak takviyesi, kütleyi mücadeleye sevk ve bu mücadelelerde rehberliğini tahakkuk ettirmek hususunda beyannamelerle fabrika gazetelerinin ve diğer fırka neşriyatının büyük bir ehemmiyeti vardır. Her mühim fabrikanın veya fabrikalar grubunun hususî şeraiti ve buralarda çalışan ameleli alâkadar eden meseleler, o fabrikaları fırka teşkilatları, komünistleri veya o müesseselerle temas halinde bulunan hücreler vasıtasile aleddevam dikkatle tetkik edilmelidir. Bu tetkikatın neticesine göre, zaman zaman, ameleli alâkadar eden meseleler etrafında fırkamızın programından mülhem ve ana hedeflerle bağlı, metalibi ihtiva eden beyannameler tevzi edilmelidir. Bu beyannamelerde, amele, bu metalip uğrunda mücadeleye davet edilmeli mücadelenin nasıl ve ne gibi şekiller altında yapılması lâzım geleceği her amelenin anlayabileceği tarzda açık bir lisanla ve sarîh olarak gösterilmelidir. Beyannamelerin, fırka hücreleri olan yerlerde, o fabrika komünist hücrelerinin imzasını taşıması ve ameleye fırka namına hitap etmesi lâzımdır. Bu beyannamelerin, muntaka komitelerinin muavenet ve kollolları altında, bizzat fabrikada çalışan

amele tarafından ihzarı için, fırka komiteleri azamî gayret göstermekle muvazaftırlar. Bu beyannamelerin, her tevzii müteakip, amelede bıraktığı tesirin dikkatla tetkiki ve ikincisinde bundan ilham almanın ihmal edilmemesi muvaffakiyetin lâzumlü ve zarurî şartlarından biridir.

Aynı vechile ehemmiyeti haiz bir diğer cihet te, komünistlerin, buldukları fabrika ve imalâthanelerde, günlük meselelerden hareketler yaratmak, kütleyi toplamak, teşkilatlandırmak ve propaganda yapmak hususunda istifade eylemeği göz önünden uzak bulundurmamalarıdır. Kazalar, tediyatta tehurat, cezalar ve ilah, gibi fabrikatlar dahilinde aleddevam zuhur eden ve bütün ameleyi alâkadar edip harekete geçirmek istidadını taşıyan hadise ve vak'alar, bu vadide tükenmez bir menbadır.

Amele sınıfının ve fırkanın bütün ehemmiyetle önünde duran meselelerden biri de amelenin mesleği teşkilâtları, sendikalar (dernekler) dir. Geniş kütleleri kavrayan bu teşkilatlardan, mevcut veya yeniden ihyasına imkân olanlarının, amelenin ekseriyetini kavramış sınıf mücadelesi üzerine çalışır ve amelenin mücadelesinde faal bir rol oynar birer teşkilat haline getirilmesi ve takviyeleri lâzımdır. Komünistler bu nevi teşkilatlara girmek ve bunların içinde faal bir rol oynamakla muvazaftırlar. Bu teşkilatların idarelerine en faal fırkahlı veya fırkasız ameleği geçirmek, yalancı amele rehberlerinin maskelerini düşürmek ve bu gibilerinin amele hareketlerinde rol oynamalarına imkân bırakmamak lâzımdır. Komünistler daima, evvelinden hazırlanarak, hücreler ve fraksiyonlarda kararlaştırılacakları meseleleri, bu teşkilatların umumî içtimalarında ve idare heyetlerinde vaz ve müttehiden müdafaa edecekler ve kendi etraflarına en inkilâpçı faal ve fedakâr ameleği toplayarak, bu teşkilatları hakikaten amelenin mücadele ihtiyaçlarına cevap verir bir hale koyacaklardır.

Burjuva terrörü ameleği teşkilatlanmaktan ve bilhassa inkilâpçı teşkilatlar etrafında toplanmaktan mennetmeğe var kuvvetile çalışmaktadır. Bununla mücadele etmek ve başka şekiller bularak ameleği teşkilâtlandırmak ve mücadeleye sevk etmekten bir an farğ olmamak lâzımdır. Resmî meslekî teşkilatlar, sendikalar teşkilî imkânı olmayan yerlerde, yevmiyelerin tezyidi, iş saatlarının azaltılması, sihhî şeraitin islahı, işsizlik ve saire gibi meseleler etrafında, ameleği toplayarak (mücadele komiteleri) intihap ve teşkil ettirmek, grev komiteleri kurmak ve ameleği bu muvakkat teşkilatlar etrafında birleştirmek ve bu gibi teşkilatların inkilâpçı meslek birlikleri nüvvesini teşkil edecek şekilde faaliyetlerine devamı lâzımdır. Diğer cihetten, sendika ve diğer teşekküllerin tesisinde ve mücadelelerde, faaliyetleri, fedakârlıkları ile kendini gösterecek mücadelecî ameleği, fırka içine kazanmayı asla ihmal etmemek lâzımdır.

Kadınlara gençlerin amele sınıfı için ehemmiyeti çoğalmaktadır. Bunlar, gittikçe büyüyen bir nispette, yaşlılara karşı rakip olarak istimal edilmekte ve bizzat şiddetle istismar olunmaktadır. Bunların amele sınıfının müşterek mücadelesine faal bir surette iştirak ettirilmeleri, bu maksatla bunları alâkadar eden mesailin, umumî metalip arasında mücadelelerde nazarı dikkattan uzak tutulmaması ve aralarında tenvir ve teşkilat noktai nazarından mesaiye fırka teşkilatlarının hususi bir ehemmiyet atfetmeleri lâzımdır. Amele gençliğinin (komünist gençler birliği) etrafında toplanması ve fırka teşkilatlarının, yeni amele gençleri kazanmak suretile, mevcut genç yoldaşlara terfîk ederek, fırka teşkilatına müvazi, (K. G. B.) teşkilatı tesisini en kısa bir zamanda tahakkuk ettirmesi bunları mümessileri vasıtasıyla daimî surette sevk ve idare ederek inkışafı esbabını temin eylemesi lâzımdır.

Cuma ve sair tatil günlerinde civar köylere tenezzühler tertip etmek, köylülerin kesretle şehirlere geldikleri pazar günlerinden istifade etmek, yollarda ve madenlerde ve ilah çalışmak üzere mevsim amelesi sıfatı ile gelen köylülerden, ziraat amelesinden ve nihayet ziraî makineler makinistliği yapan amelelerden istifade etmek suretile fakir ve yoksul köylülerle rabitalar temin etmek, bunlar arasında teşkilat yapmak hususuna fırka teşkilatlarımızın hususî bir dikkat sarfetmeleri lâzımdır.

En aşağısından en yukarisına kadar tekmlil fırka teşkilatları, içtima ve müzakerelerinde, zamanlarının çoğunu bu hususatin tahakkuku esbabını temin etmeye, kararlarının derecei tatbikini kontrol eylemeye, noksan ve hatalarını bulup tamir etmeye, edinilen tecrübeleri teşmil eylemeye sarfeylemelidir. Amele sınıfının mücadelesini ihzar, teşkil ve sevk ve idare, fırkanın teşkilatını tevsi ve takviye, tekmlil yoldaşlardan, her zamandan ziyade usullü bir say talep eylemektedir.

T. K. F. Merkezi Komitesi.

BEYNELMİLEL HAVADİSLER

Kıbrıs adasında isyan

Gün geçmiyor ki Büyük-Britanya imperyalizminin esir etmiş olduğu milletlerden biri istiklâlini elde etmek için ayaklanmasın. Birinci teşrin sonlarında, İngilteranın kendi dahili gailerile en sıkıntılı anlarından birini geçirdiği bir sırada, Kıbrıs adası amele ve köylüleri İngiliz zulum ve istibdadına karşı, hiç beklenmedik bir tarzda, isyan bayrağını kaldırdılar; ve Hindistanın, Arap memleketlerinin, Afrika müstemlekelerinin, İrlandanın senelerden beri yaratmış oldukları İmperyalizm aleyhtarı cepheye dahil oldular.

Umumi harp bittikten sonra Kıbrısta milli istiklâl hareketi pek ziyade kuvvetlenmişti. İngilteranın adayı bir üssü askeri haline getirmek için tehakküm ve istibdadını artırmayı, vergi mengenesini sıkıştırdıkça sıkıştırmayı, ve memleketi tam bir müstemleke haline kalbetmeğe çalışması, yerli halkın sıkıntısını ve iztirabını son haddına götürmüştü. Bu tahammül edilmez vaz'iyetten kurtulmanın çaresini emekçi kütteleler ihtilâlkâr mücadelelerde arıyorlardı. Kıbrısın rum burjuvazisi, ve onun hizmetinde bulunan, papaslar bir inkilâbi fevranın önüne geçmek ve ingilizlerle bir uzlaşma zemini bulmak için ellerinden gelen her şeyi yaptılar.

Onlar MacDonald ve Labour Party iktidara geldikten sonra, Londraya bir hey'et gönderdiler; ve demokrasi hukuku namına, mevcut idarenin biraz yumuşatılması istirhamında bulundular. O zaman hükümet namına Lord Passfield kendilerine kaba bir redd cevabı vermişti. Daha sonra müstemlekât nezareti müsteşarı ve amele fırkası azasından Shiels kıbrısı ziyaret ettiği esnada, kendisine müracaat eden hey'eti mürahasayı aynı kabalıkla kovmuştu. Kıbrıs chalisinin kendi mukadderatını tayin hakkından bahseden ve vergilerin biraz hafifletilmesi temennisinde bulunan mürahasaları, o tevkif ve şiddetle tecziye ettirmek tehdidinde bulunmakla iktifa etmiştir.

Bu teşebbüsleri müteakip, gittikçe artan milli kurtuluş mücadeleleri, şiddetli takibata tabi tutulmuş; ve bilhassa kommunizm hareketi mücahitlerine karşı amansız bir tethiş siyaseti tatbik edilmiştir. Mamafih bütün bu takibata rağmen, kommunist fırka mütemadiyen nüfuzunu yaymağa muvaffak olmuştur.

Nihayet öyle bir vaz'iyet hasil oldu ki, uzlaşma temayülünde olan burjuvazi halk kütlelerinin hücumu geçmelerine mani olmak kudretini tamamile kaybetti. Nikosiyada, Larnakada, Limasolda, ve daha bir takım kasabalarda isyan patlak verdi. İngiliz tayyareleri, zırhlıları ve tedip kı'atı gönderildi. 75—80 bini türk olan 350.000 kıbrıslının kurtuluş mücadelesini ezme için, müstemlekeci ve esirici Londra hükümeti bütün cebrü şiddet ve tehakküm vasıtalarını seferber etti.

Inkilâpçı mücadele ehemmiyet kespdiği nispette rum burjuvazisi onunla alâkasını kesiyor. Türk burjuvazisinden ve softalarından bahsetmiyoruz. Onlar çoktan beri ingilizler tarafına geçmişler; ve türk ve rum emekçileri aleyhine, imperyalizmin aylıklı aletleri vazifesini görmektedirler. Rum burjuvaları ise müteassıp yunan milliyetperverliği gayretile hareket etmektedirler. Halbuki kendisine güvendikleri Yunan başvekili Venizelos, Kıbrıslıların hareketine müzaheret edemeyeceğini yüzüzcesine iylan etti. Kıbrıs papasları ve patrikleri de hareketi durdurmak için barışma imkânları araştırmaktadırlar.

Yalnız kıbrısın emekçi kütteleleri İngiliz boyunduruğuna karşı ve kıbrıs adasının istiklâli için olan, inkilâpçı ve imperyalizm düşmanı mücadelelerini devam ettirmektedirler. Bu mücadelenin rehberleri kommunist yoldaşlarımızdır. Bunların Watis yoldaş gibi en tecrübeli ve en fedakârları bugün ingiliz zindanlarında bulunuyor. Bundan dolayı mücadele keskinliğini kaybetmiştir. Fakat inkilâpçıların az zamanda kendilerini toplıyacıkları ve tekrar hücumu geçecekleri muhakkaktır. Türkiye emekçileriyle beraber beynemilel proletarya daima onlarla beraber olacak, ve katî ve tam kurtuluşlarını elde etmelerine yardım edecektir.

Belgratta diktatorluğa karşı şiddetli talebe nümayişleri

Yugo-Slavyada mutlakiyet hükümetinin halkı aldatmak için, *Türkiyede yapıldığı tarzda*, bir intihap oyunuyla, bir meb'usan meclisi seçtiği malumdur. Bu meclisin açılmasını, Belgrad darülfünunu talebeleri, mevcut idareye karşı nefretlerini izhar için, vesile ittihaz ettiler. Darülfünun civarındaki sokaklar görülmemiş şiddette nümayişlere, polisle talebenin çarpışmalarına sahne oldu.

Darülfünun binasının bir balkonu matem bayraklarıyla örtülmüştü. Burada büyük harflerle şu cümle yazılıydı: „Serbestî ve Hakimiyet millete!“ Bu şiarın iki tarafında, tıpkı ölülerin başucunda olduğu gibi, iki mum yanıyordu. Bundan başka talebe büyük açık bir icima akdetmiştir. Burada muhtelif genç hatipler diktatorluğu, utanılacak âdi bir idare olarak, tavsif; ve hurriyet için mücadeleye halkı davet etmişlerdir. Zivkoviç'in namı her anıldıkça, halk gür sesle bu zalim başvekilin kahrolmasını temennî etmiştir.

Polis, nümayişlerin bütün şehre sirayetine mani olmak için, Darülfünunu abloka altına almıştı. Talebelerin halka nutuklar iyrat etmek teşebbüslerine polis dayak ve kamçı ile mukabelede bulunmuş; ve bir çoklarını tevkif etmiştir. Polisin bütün gayretlerine rağmen, binlerce halk toplanmış, ve talebe ile tesanüdünü iylândan çekinmemiştir. Kütteleler ancak silah istimalile dağıtılabılmıştır. Bu müsademelerde iki polis ve iki talebe ağır surette yaralanmıştır.

Bu hadisat üzerine darülfünun birinci kânunun yirmisine kadar kapatılmıştır. Ne vakit İstanbul darülfünunu talebeleri kemalism diktatorluğuna karşı nefretini ve onu devirmek azmını alenen izhar edecekler? . . .

Hindistanda umumî grev

Bombaydan gelen haberlerden anlaşıldığına göre, Hindistanın en büyük sanayi merkezi olan Gawnpör şehrinde umumî grev iylân edilmiştir. Buna iştirak edenlerin adedi 45 000 ne baliğ olmaktadır. Grevciler Jute, yünlü, nebatî yağ, şeker, ve sair fabrikaların ameleleridir. Şehrin, fabrikaların bulunduğu, amele mahallelerinde bir çok kızıl bayraklar asılmıştır. Asker devriyeleri sokaklarda dolaşiyor. Şehir merkezinde ictimalar yasak edilmiştir. Büyük karışıklıklara ve müsademelere intizar olunabilir.

Çin kızıl ordusunun ileri hareketi

Shanghai'dan birincikânunun 8 zi tarihile Çin gazeteleri şu havadisini veriyorlar:

Çin kommunist fırkasının kararına tevfikân, Kiangside Çin Soviyet hükûmetinin merkezi idaresi teşkil olunmuştur.

Son zamanlar Çin kızıl ordusu Fukien vilâyetinin 8 sancığını işgal etti. 70 000 askerden mürekkep bir kızıl ordu Honan vilâyetinde ileri hareketine başlamış; ve şimdiden 4 sancak işgal etmiştir. Hopei vilâyetinde bir çok şehirler kızıl ordunun eline geçti.

Elyevüm Çin Soviyet hükûmeti altı merkezî vilâyet — Honan, Hupei, Hunan, Kiangsi ve Fukien vilâyetleri — arasında irtibatı temin etmiştir. Bu suretle Çin matbuatına göre, Çin kızıl ordusu durmaksızın Çinin merkezinde nüfuz sahasını genişletmektedir. Hiç bir askerî sevkiyat onun ilerilemesine mani olamıyor.

OKUYUCULAR VE MUHABİRLER

Gemicilerimizin dertleri

Seyri sefain idaresi bütün amele ve müstahdimleri arasında yeni harflerden imtihan yapup muvaffak olamayacakların işlerine nihayet vereceğini ilân etmiştir. Yeni yazıyı öğrenmekte en geç kalan sınıf daimi surette seferde bulunan gemicilerdir. Bunların okuyup yazma öğrenmeleri büyük müşkülâtı mucip olmaktadır. Bu sebepten bir çok taifeler növmî bir haldedir. Seyri sefain diğer taraftan rasyonalizasyonu son haddine isal suretiyle, Iskenderiye ve Yalova seferlerindeki israflarını amelehin sırtından telâfiye çalışmaktadır. Vapurlarda iki vardiyada dörder saattan günde sekiz saat çalışan ateşçilerini altışar saattan oniki saat şalıştırmak için tecrübeler yapmaktadır. Gülcemal vapurunda böyle bir tecrübe neticesinde hasta düşen iki ateşçiye: „bize sağlam adam lâzım!“ behanesiyle yol vermiştir. Diğer taraftan bu tasfiyelerden de idare ayrıca menfaat temini

caresini bulmuştur. Çanak kale vapurunda taife Aziz'e vapurla Mersin postasını vapurmak üzere hareketinden iki gün sonra yol vermiş; fakat vapur seferde olduğundan tebligat yapmamıştır. Vapur onbeş gün sonra aydî ettiğî zaman Azize işine nihayet verildiğî tebliğ edilmiştir. Hesabını almak üzere muhasebeye uğradığı zaman bu zavallı on iki günlük istihkakının arada kaynadığını görmüş, ve vaveylayı koparmıştır. Fakat memur bey bu suretle bağırmasının kendisi için hayırlı olmadığını, isminin münhal defterine kaydolduğunu, ilk iş zuhurunda tekrar idareye alınacağını, gürültü yaparsa kaydının bütün bütün terkin edileceğini söylemiştir. Çar-naçar başını eğüp çekilen zavallı işçi ondört günde işsiz gezdikten sonra tekrar işe alınmıştır. Fakat dairede her kime müracaat etmişse hepsi ses çıkarmamasını tavsiye etmiştir. Pek te enai benzemiyen bu zavallı hakkını aramayı idareden ayrılacağı güne talik etmektedir.

Amele İnkilâp Yolundan memnun*

Aziz yoldaş,

Gönderdiğiniz paketi aldım. Kitaplar ve mecmualar çok nefis ve pek te mahirane yapılmış. Kâğıdın ince olması mümkün olduğu kadar kalabalık yapmamasına yardım ediyor. Yalnız kelimelerde harf hataları fazladır. Birdahakinde daha iytime ile yapınız. Şimdilik üç abone temin ettim. Gittikçe fazlalaştıracağıma eminim. Şimdi yekad okumak için epiyce müşkülât vardı. Halbuki şimdi mün-tazaman her şeyi kolayca okunabiliyor. O halde güçlük ortadan kalktı demektir. Binaen aleyh okuyacağımın emin olabilirsiniz.

Kardeşim bu şekilde tab'edilmiş olan bir eseri — intizamından dolayı — değil dostlar, düşmanlar bile okur. O halde bunda şüpheye hacet yok. Mali yardım artık abone şeklinde olacaktır. Fazlaca yardım ancak bizlerden olabilir. Merak etme! Hakiki olarak, kudretim dahilinde her zamandan fazla hizmete koyulacağım. Ağır bulduğunuz hareketimi serileştireceğim. Diğer yoldaşların da faaliyeti artıracaklarından eminim.

Bakî yoldaş selamları.

Tesviyeci Suleyman.

* İnkilâp Yolunu okumak fırsatını elegeçiren amele yoldaşlarımızdan bir çok mektuplar aldık. Hepsî nesriyatımızdan hissettikleri memnuniyetleri, büyük bir heyecanla, ifade etmeğe özeniyorlar. Bu mektup bunlardan bir nümunedir.